

Warszawa, dnia 1 października 2019 r.

Poz. 905

**UCHWAŁA NR 83
RADY MINISTRÓW**

z dnia 20 sierpnia 2019 r.

w sprawie aktualizacji Programu Rozwoju Sportu do roku 2020

Na podstawie art. 19 ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2019 r. poz. 1295) Rada Ministrów uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się aktualizację „Programu Rozwoju Sportu do roku 2020”, zwaną dalej „Programem”, która stanowi załącznik do uchwały.

§ 2. Koordynowanie i nadzorowanie Programu powierza się ministrowi właściwemu do spraw kultury fizycznej.

§ 3. Traci moc uchwała nr 150 Rady Ministrów z dnia 31 sierpnia 2015 r. w sprawie przyjęcia „Programu Rozwoju Sportu do roku 2020” (M.P. poz. 989).

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem następującym po dniu ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów: *M. Morawiecki*

Załącznik do uchwały nr 83 Rady Ministrów
z dnia 20 sierpnia 2019 r. (poz. 905)

● | PRS 2020

Program Rozwoju Sportu do roku 2020

AKTUALIZACJA

Warszawa, 2019 r.

Spis treści

1. RAMY PRAWNE, ZGODNOŚĆ Z DOKUMENTAMI I REGULACJAMI UE ORAZ Z KRAJOWYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI	9
1.1. Ramy prawne.....	10
1.2. Zgodność z dokumentami i regulacjami UE.....	11
1.3. Zgodność z krajowymi dokumentami strategicznymi	13
2. DIAGNOZA	15
2.1. Sport w gospodarce narodowej	16
2.2. Aktywność fizyczna społeczeństwa	16
2.3. Organizacje sportowe i ich członkowie	19
2.4. Infrastruktura sportowo-rekreacyjna.....	19
2.5. Sport wyczynowy.....	20
3. CELE	23
Cel szczegółowy 1. Zapewnienie warunków i oferty dla powszechnego podejmowania aktywności fizycznej na każdym etapie życia.....	25
Cel szczegółowy 2. Wykorzystanie sportu na rzecz budowy kapitału społecznego.....	37
Cel szczegółowy 3. Poprawa warunków organizacyjno-prawnych dla rozwoju sportu oraz zwiększenie dostępności wykwalifikowanych zasobów kadrowych.....	48
Cel szczegółowy 4. Wykorzystanie potencjału sportu na poziomie wyczynowym na rzecz upowszechnienia aktywności fizycznej lub promocji Polski na arenie międzynarodowej.....	59
4. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA REALIZACJI CELÓW.....	69
5. PLAN FINANSOWY	78

● | PRS 2020

WYKAZ SKRÓTÓW

COS	Centralny Ośrodek Sportu
DI PRS 2020	Dokument Implementacyjny Programu Rozwoju Sportu do roku 2020
EFRR	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
EFS	Europejski Fundusz Społeczny
FRKF	Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej
FS	Fundusz Spójności
GUS	Główny Urząd Statystyczny
HEPA	aktywność fizyczna pozytywnie wpływająca na zdrowie (health enhancing physical activity)
jst	jednostki samorządu terytorialnego
KE	Komisja Europejska
PRS 2020	Program Rozwoju Sportu do roku 2020
PZPN	Polski Związek Piłki Nożnej
pzs	polskie związki sportowe
PTTK	Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze
RP	Rzeczpospolita Polska
SIO	System Informacji Oświatowej
SOR	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do 2020 (z perspektywą do 2030 r.)
TFUE	Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
UE	Unia Europejska
UEFA	Unia Europejskich Związków Piłkarskich (Union of European Football Associations)
WADA	Światowa Agencja Antydopingowa (World Anti-Doping Agency)
WHO	Światowa Organizacja Zdrowia (World Health Organisation)

• | PRS 2020**WSTĘP**

Program Rozwoju Sportu do roku 2020 (dalej: PRS 2020) jest pierwszym dokumentem strategicznym dotyczącym obszaru sportu, wpisującym się w nowy porządek zarządzania strategicznego, określony w ustawie o zasadach prowadzenia polityki rozwoju¹. PRS 2020 jest średniookresowym dokumentem strategicznym określającym cele, priorytety oraz kierunki interwencji. Dokument zastąpił obowiązującą *Strategię rozwoju sportu w Polsce do roku 2015*. Wnioski z jej ewaluacji zostały wykorzystane w procesie przygotowywania PRS 2020.

Projektując schemat kierunków interwencji, w ramach PRS 2020 przyjęto za cel zapewnienie maksymalnej zgodności dokumentu z obowiązującymi krajowymi dokumentami strategicznymi, wytycznymi Unii Europejskiej dotyczącymi obszaru sportu i aktywności fizycznej oraz Umową Partnerstwa regulującą zakres wsparcia ze środków unijnych w perspektywie finansowej 2014-2020. Efektem takiego podejścia jest uwzględnienie wielowymiarowości sportu i aktywności fizycznej oraz zapisanie w dokumencie takich działań, których realizacja będzie wymagała współpracy z podmiotami zewnętrznymi w stosunku do ministra właściwego do spraw kultury fizycznej. Podstawą do projektowanych działań są również wnioski z przygotowywanej diagnozy opartej o reprezentatywne, cykliczne i, w dużej mierze, porównywalne międzynarodowo badania statystyczne.

Niniejszy dokument prezentuje nowe podejście do sportu rozumianego jako ważny obszar polityki publicznej. W związku z powyższym w PRS 2020 sport został przedstawiony w kontekście innych polityk, ze szczególnym uwzględnieniem zdrowia, edukacji, transportu, turystyki, planowania przestrzennego oraz rynku pracy i polityki społecznej, szczególnie w aspekcie potencjału sportu w budowaniu kapitału społecznego. Duży nacisk położono również na wprowadzenie w sporcie zasad zarządzania strategicznego, praktykowanych w innych obszarach polityk publicznych. W związku z wieloaspektowością zagadnień poruszonych w PRS 2020, w celu skutecznej realizacji dokumentu niezbędne jest prowadzenie zintegrowanych działań ponadresortowych, a także współpracy administracji rządowej, samorządowej oraz organizacji pozarządowych.

Należy podkreślić, iż takie ujęcie sportu sprawia, że interwencja w tym obszarze staje się również zbilansowana ekonomicznie. Inwestycje w sport należy traktować przede wszystkim jako szeroko rozumianą prewencję zdrowotną oraz sprzyjanie postawom prospołecznym. Upowszechnianie podejmowania prozdrowotnej aktywności fizycznej obniża koszty przeznaczane na opiekę zdrowotną oraz ubezpieczenia socjalne, a także pozytywnie oddziałuje na pracowników, m.in. zmniejszając liczbę absencji w pracy czy zwiększając efektywność i kreatywność. Ponadto sport pełni funkcję wychowawczą, szczególnie w odniesieniu do dzieci i młodzieży szkolnej. Nie do przecenienia jest również rola sportu jako istotnej gałęzi gospodarki w kontekście kreowania popytu na produkty

¹ Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju (Dz. U. z 2019 r. poz. 1295).

•| PRS 2020

i usługi okołosportowe (np. odzież, usługi turystyczne) oraz sprzyjania innowacyjności. Zgodnie z przyjętą optyką, wedle której interes społeczny jest celem nadrzędnym, ponoszenie wydatków ze środków publicznych na sport wyczynowy jest uzasadnione jego rolą w upowszechnianiu aktywności fizycznej lub promocji Polski na arenie międzynarodowej.

Sport jest istotnym obszarem polityki publicznej, którego oddziaływanie wykracza daleko poza ten obszar. Niniejszy dokument jest próbą połączenia interwencji w zakresie sportu wyczynowego oraz działań na rzecz upowszechniania aktywności fizycznej. Należy podkreślić, że aktywność fizyczna jest pojęciem szerszym niż sport i obejmuje nie tylko wyczynowe lub rekreacyjne uprawianie sportu, lecz również inne zachowania, takie jak taniec czy prace w domu i ogrodzie. Brak aktywności fizycznej wywołuje ewidentne negatywne skutki dla zdrowia. Według Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) przyczynia się do chorób serca, cukrzycy, nowotworów oraz sprzyja nadwadze i otyłości, co w konsekwencji powoduje przedwczesną utratę sprawności oraz zwiększa ryzyko śmierci z powodu chorób cywilizacyjnych. W związku z tym WHO prowadzi szereg działań promujących koncepcję HEPA – aktywności fizycznej pozytywnie wpływającej na zdrowie (health-enhancing physical activity), która uwzględnia możliwie wiele aspektów sprzyjania podejmowaniu aktywności fizycznej, m.in. poprzez działania w obszarze transportu, przestrzeni publicznej czy modelowanie zachowań w miejscu edukacji i pracy. Dołożono wszelkich starań, aby PRS 2020 był krajowym dokumentem promującym prozdrowotną aktywność fizyczną, zgodnie z kierunkiem wytyczonym w *Strategii WHO aktywności fizycznej dla Regionu europejskiego*².

Potrzeba aktualizacji Programu Rozwoju Sportu do roku 2020 wynika z kilku przesłanek. Pierwszą z nich jest przyjęcie przez Radę Ministrów w dniu 14 lutego 2017 r. *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* i związane z tym zmiany kierunków polityki państwa. Kolejną przesłanką był przeprowadzony przez pracowników MSiT w 2016 r. przegląd PRS 2020, w ramach którego stwierdzono, że niektóre z kluczowych działań w obszarze sportu, których realizację rozpoczęto w okresie od 2016 r., nie mają swojego odzwierciedlenia w treści PRS 2020. Wśród przykładowych działań, które zostały przypisane do poszczególnych kierunków interwencji, znajdują się takie, które nie będą realizowane. W ramach aktualizacji PRS 2020 zostaną one usunięte. W 2018 r. na zlecenie MSiT przeprowadzona została ewaluacja PRS 2020³. Wnioski z ewaluacji dotyczące m.in. poszczególnych kierunków interwencji oraz mechanizmu monitorowania PRS 2020 także zostały wykorzystane w aktualizacji PRS 2020.

Aktualizacją nie zostanie objęta diagnoza dokumentu oraz jego wizja, cel i cele szczegółowe.

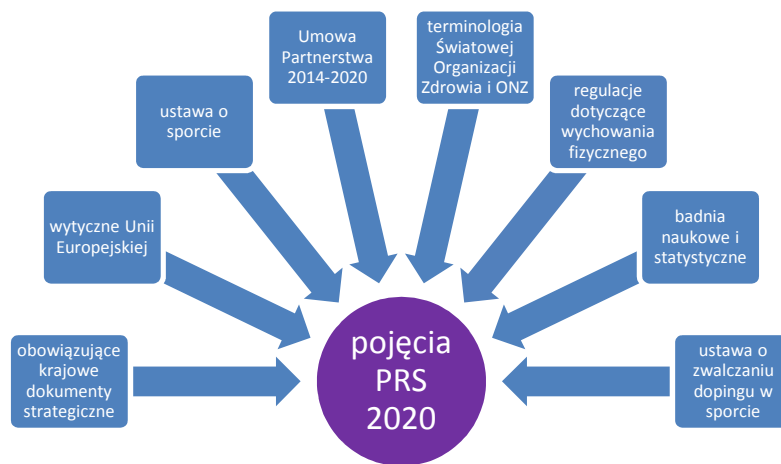
² Światowa Organizacja Zdrowia (World Health Organisation, WHO), *WHO European Region Physical Activity Strategy 2016-2025*.

³ Ewaluacja Programu Rozwoju Sportu do roku 2020 - raport końcowy, IDEA Instytut sp. z o.o. I Fundacja IDEA Rozwoju, 2018 r.

•| PRS 2020

Stosowane pojęcia

Efektom zapewnienia zgodności PRS 2020 z obowiązującymi nadrzędnymi krajowymi i europejskimi dokumentami strategicznymi było zastosowanie struktury pojęć, która nie opiera się wyłącznie na ustawie o sporcie.⁴ Celem takiego zabiegu była dbałość o spójność dokumentów strategicznych na każdym szczeblu, co powinno umożliwić realizację zadań przy wsparciu strategicznych partnerów rządowych oraz ułatwić jednostkom samorządu terytorialnego (dalej: „jst”) korzystanie z dofinansowania ze środków unijnych dla projektów w obszarze sportu i rekreacji.

⁴ Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2019 r. poz. 1468, z późn. zm.).

● | PRS 2020

W związku z powyższym niezbędne wydaje się ramowe wyjaśnienie zastosowanych pojęć z obszaru sportu.

sport	<ol style="list-style-type: none"> wielopodmiotowa struktura organizacyjna, której istotą jest organizowanie współzawodnictwa. wszelkie formy aktywności fizycznej, które mają na celu wypracowanie lub poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej lub osiągnięcie wyników sportowych na dowolnym poziomie współzawodnictwa; podejmowane zwykle w sposób zorganizowany, na zasadach określonych obowiązującymi regułami sportowymi; konkretny typ współzawodnictwa, objęty przepisami jednej międzynarodowej federacji sportowej; dawniej: dyscyplina (sportu).
aktywność fizyczna	pojmowane funkcjonalnie podejmowanie wysiłku fizycznego o charakterze umiarkowanym lub intensywnym, bez względu na cel lub motywację podejmowania tego wysiłku; aktywność fizyczna obejmuje zarówno wyczynowe lub rekreacyjne uprawianie sportu, lecz również inne zachowania, takie jak taniec czy praca w domu i ogrodzie. Pojęcie stosowane w dokumentach Światowej Organizacji Zdrowia oraz Komisji Europejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem prozdrowotnego aspektu aktywności fizycznej, składające się na koncepcję HEPA (ang. health-enhancing physical activity), tj. prozdrowotna aktywność fizyczna lub aktywność fizyczna pozytywnie wpływająca na zdrowie.
rekreacja	rodzaj sportowej aktywności fizycznej, który zasadniczo nie jest związany z uprawianiem sportu na zasadach określonych obowiązującymi regułami sportowymi; rekreacja podejmowana jest w przestrzeni rekreacyjnej lub na obiektach infrastruktury rekreacyjnej, np. spacer, zabawa na placu zabaw/w parku linowym, nordic walking itp.
dyscyplina (sportu)	wyodrębniona część sportu rozumianego jako konkretny typ współzawodnictwa określony regułami sportowymi, np. piłka siatkowa plażowa (sport: piłka siatkowa), kolarstwo torowe (sport: kolarstwo) czy skoki narciarskie (sport: narciarstwo).
sport dla wszystkich	rodzaj sportu określony obowiązującymi regułami sportowymi, uprawiany w celu utrzymania sprawności fizycznej, zdrowia psychicznego i dobrego samopoczucia, związany (choć niekoniecznie) z uczestnictwem w imprezach sportowych nastawionych najczęściej na masowe uczestnictwo; sport uprawiany niezawodowo (amatorsko, rekreacyjnie); zwany również jako: sport powszechny, sport rekreacyjny, sport masowy, sport amatorski.
sport wyczynowy	rodzaj sportu określony obowiązującymi regułami sportowymi, uprawiany w celu osiągnięcia jak najlepszych wyników w zawodach sportowych różnego szczebla poprzez prowadzenie systematycznego treningu; często – sport zawodowy, którego uprawianie jest formą pracy zarobkowej; dawniej: sport kwalifikowany.

Ponadto, powołując się na wyniki badań statystycznych lub analitycznych, przytoczono stosowaną w nich terminologię nawet w przypadkach, gdy była ona niespójna z pojęciami stosowanymi w ustawach czy dokumentach strategicznych.

**1. RAMY PRAWNE, ZGODNOŚĆ Z DOKUMENTAMI
I REGULACJAMI UE ORAZ Z KRAJOWYMI
DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI**

•| PRS 2020

1.1. RAMY PRAWNE

Dokument stanowi program rozwoju w rozumieniu art. 15 ust. 4 pkt 2 ustawy z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju⁵. Jak wskazuje art. 15 ust. 1 przedmiotowej ustawy, programy są dokumentami o charakterze operacyjno-wdrożeniowym, ustanawianymi w celu realizacji średniookresowej strategii rozwoju kraju oraz strategii rozwoju, o których mowa w art. 9 pkt 3 ustawy.

Zgodnie z przyjętymi w Planie uporządkowania strategii rozwoju z dnia 24 listopada 2009 r. założeniami dotyczącymi zoptymalizowania liczby dokumentów strategicznych, rząd RP przyjął w drodze uchwał 9 strategii realizujących cele średnio- i długookresowej strategii rozwoju kraju będących „innymi strategiami rozwoju” w rozumieniu ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. PRS 2020 jest ściśle powiązany z ww. dokumentami strategicznymi, w tym w szczególności ze *Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020* oraz *Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego 2020*, stanowiąc „program rozwoju” w rozumieniu ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju.

W związku z przyjęciem przez Radę Ministrów w dniu 14 lutego 2017 r. *Strategii na rzecz Odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)* rozpoczęte zostały prace nad przebudową systemu zarządzania rozwojem Polski. Obecnie przez Radę Ministrów procedowany jest dokument System Zarządzania Rozwojem Polski, w którym określony zostanie docelowy układ dokumentów strategicznych. W momencie przekazywania aktualizacji PRS 2020 do konsultacji i uzgodnień (luty 2019 r.) prowadzone były także prace nad aktualizacją poszczególnych zintegrowanych strategii rozwoju.

Najważniejszymi aktami prawnymi regulującymi obszar przewidzianych w PRS 2020 kierunków interwencji są:

- ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz. U. z 2019 r. poz. 1468, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2019 r. poz. 688),
- ustawa z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie (Dz. U. poz. 1051, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2019 r. poz. 1481),
- ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz. U. z 2019 r. poz. 1148, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (Dz. U. z 2018 r. poz. 1491),
- ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2017 r. poz. 210, z późn. zm.),

⁵ Dz. U. z 2019 r. poz. 1295.

• | PRS 2020

- ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 506, z późn. zm.),
- ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2018 r. poz. 1870, z późn. zm.).

1.2. ZGODNOŚĆ Z DOKUMENTAMI I REGULACJAMI UE

Unia Europejska nie posiada kompetencji do harmonizacji prawa państw członkowskich w zakresie realizacji polityki sportowej. Wprowadzone Traktatem Lizbońskim art. 6 oraz art. 165 TFUE dają UE możliwość realizacji działań mających na celu wspieranie, koordynowanie lub uzupełnianie działań państw członkowskich o wymiarze europejskim. Instytucje UE mogą więc przyjmować jedynie środki o charakterze zaleceń.

Instytucje UE takie jak Komisja, Rada oraz Parlament przyjęły szereg dokumentów stanowiących wskazówki dla państw członkowskich, w jaki sposób formułować politykę sportową, tak aby wychodziła naprzeciw wspólnym wyzwaniom. Należy podkreślić, że cele, priorytety i działania opisane w PRS 2020 wpisują się w te zalecenia.

Przede wszystkim należy wskazać, że niniejszy dokument wspiera realizację priorytetu określonego w strategii Europa 2020⁶, którym jest rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną. W szczególności w zakresie: zdobywania nowych umiejętności, wspierania zdrowia i aktywności osób starszych, równouprawnienia płci oraz rozwoju spójności społecznej.

Podstawowym dokumentem, który określa strategiczne wytyczne dla roli sportu w Europie jest sporządzona przez KE Biała Księga na temat Sportu⁷. PRS 2020 wpisuje się w dużą część zagadnień, które z punktu widzenia Białej Księgi są kluczowe dla polityki sportowej w Europie. W tym kontekście dokument Komisji podkreśla znaczenie takich kwestii jak: poprawa zdrowia publicznego poprzez aktywność fizyczną, konieczność walki z dopingiem, możliwość tworzenia kapitału ludzkiego poprzez sport, propagowanie wolontariatu, integracja społeczna poprzez sport, konieczność walki z nietolerancją i przemocą w sporcie oraz tworzenie zrównoważonego modelu finansowania sportu ze środków publicznych.

Przyjmowane przez Radę UE zalecenia oraz konkluzje skupiają się na poszczególnych wyzwaniach, opisując ich charakter oraz sugerując określone działania. Porównanie tych dokumentów z PRS 2020 pokazuje, że niniejszy program odnosi się do większości obszarów wskazywanych w dokumentach unijnych, dostosowując rozwiązania do polskich warunków.

⁶ Komunikat Komisji Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu, KOM(2010)2020 wersja ostateczna, Bruksela, 03.03.2010 r.

⁷ Biała Księga na temat Sportu, KOM(2007) 391 wersja ostateczna, Bruksela, 11.07.2007 r.

●| PRS 2020

Wizja zawarta w PRS 2020 oraz potrzeba stworzenia dokumentu o takim charakterze pokrywa się z zaleceniami Rady dot. promowania prozdrowotnej aktywności fizycznej⁸. Oprócz opisu korzyści wynikających z aktywnego stylu życia, dokument zaleca również państwom członkowskim, aby dążyły do skutecznej polityki w dziedzinie prozdrowotnej aktywności fizycznej poprzez opracowanie międzysektorowego podejścia uwzględniającego takie obszary polityki jak: sport, zdrowie, edukacja, środowisko i transport, uwzględniając wytyczne UE dotyczące aktywności fizycznej oraz działając zgodnie z uwarunkowaniami krajowymi. Działania te powinny obejmować m.in. wdrażanie krajowych strategii. Postulat ten został powtórzony w podobnym kształcie w formie Konkluzji Rady⁹.

Należy dodać, że te same Konkluzje podkreślają znaczenie zachęcania do rozwoju inicjatyw sportowych na właściwym szczeblu – tak aby tworzyć bogatą oraz dostępną ofertę aktywności fizycznej wśród społeczeństwa oraz włączania zagadnień związanych z aktywnym starzeniem się do krajowych polityk.

Szczególnie istotna z punktu widzenia UE jest kwestia budowania kapitału społecznego i włączenia społecznego poprzez sport, która również znajduje odzwierciedlenie w PRS 2020. Do tego zagadnienia odnosi się szereg konkluzji Rady. Państwa członkowskie podkreślają w nich, że dostępność sportu i udział w jego różnych aspektach są ważne dla rozwoju osobistego, poczucia tożsamości i przynależności, dobrego samopoczucia w aspekcie fizycznym i psychicznym, upodmiotowienia, kompetencji i sieci społecznych, komunikacji międzykulturowej i szans na rynku pracy¹⁰. Ponadto Rada uznała, że angażując się w sport, młodzi ludzie nabywają konkretne umiejętności i kompetencje osobiste i zawodowe, które zwiększają ich szanse na zatrudnienie¹¹. Konkluzje wskazują również na konieczność wykorzystania potencjału sportu na rzecz wsparcia grup defaworyzowanych, w szczególności kobiet¹² oraz osób niepełnosprawnych, którym należy zapewnić też odpowiednią infrastrukturę¹³. Rada docenia także wartość wolontariatu sportowego w budowaniu kapitału społecznego¹⁴.

Kolejnym zagadnieniem, które zajmuje istotne miejsce w dokumentach UE oraz w PRS 2020, jest kwestia uczciwości w sporcie. Państwa członkowskie wraz z innymi interesariuszami zebranymi na Forum Sportu 2012 r. dostrzegły, że ustawianie wyników sportowych stanowi jedno

⁸ Zalecenie Rady z dnia 26 listopada 2013 r. w sprawie propagowania we wszystkich sektorach prozdrowotnej aktywności fizycznej (2013/C 354/01).

⁹ Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie z dnia 27 listopada 2012 r. w sprawie propagowania aktywności fizycznej sprzyjającej zdrowiu (2012/C 393/07).

¹⁰ Konkluzje Rady z dnia 18 listopada 2010 r. w sprawie roli sportu jako źródła i podstawy aktywnego włączenia społecznego (2010/C 326/04).

¹¹ Konkluzje Rady w sprawie wpływu sportu na gospodarkę UE, a zwłaszcza na walkę z bezrobociem młodzieży i na zwiększanie włączenia społecznego (2014/C 32/03).

¹² Konkluzje Rady z dnia 21 maja 2014 r. w sprawie równości płci w sporcie (2014/C 183/09).

¹³ Konkluzje Rady z dnia 18 listopada 2010 r.

¹⁴ Konkluzje Rady w sprawie roli wolontariatu sportowego w propagowaniu aktywności obywatelskiej (2011/C 372/06).

•| PRS 2020

z najpoważniejszych zagrożeń dla współczesnego sportu, podkreślając, że rozwiązanie tego problemu wymaga niezwłocznych, spójnych i skoordynowanych działań władz publicznych, ruchu sportowego i operatorów zakładów bukmacherskich¹⁵. Konieczność podjęcia działań w tym zakresie została również potwierdzona w formie Konkluzji¹⁶. Drugim istotnym wyzwaniem w zakresie uczciwości w sporcie jest kwestia walki z dopingiem. W dokumentach unijnych wskazuje się na potrzebę podjęcia działań w tym zakresie zarówno w sporcie wyczynowym, jak i rekreacyjnym¹⁷.

Zalecenia dotyczące najważniejszych wyzwań w sporcie przedstawił również Parlament Europejski w Sprawozdaniu w sprawie europejskiego wymiaru sportu¹⁸. Dokument identyfikuje konieczne obszary interwencji oraz rekomenduje podjęcie działań m.in. państwom członkowskim. Zalecenia te pokrywają się z PRS 2020 w takich obszarach jak: walka z dyskryminacją w sporcie ze względu na płeć, wpływ sportu na pomoc w powrocie do normalności młodzieży znajdującej się w trudnej sytuacji społecznej, pozytywny wpływ sportu na zdrowie, umożliwienie uprawiania sportu wszystkim obywatelom w różnych lokalizacjach, umożliwienie osobom niepełnosprawnym uczestnictwa w sporcie, konieczność walki z dopingiem oraz korupcją w sporcie, rola kształcenia i odpowiednich kwalifikacji trenerów, zapewnienie bezpieczeństwa na stadionach. W Sprawozdaniu podkreślono także istotne znaczenie wolontariatu w sporcie, ważną rolę kariery dwutorowej oraz zauważono potencjał istniejący w sporcie dla integracji społecznej, zatrudnienia czy zaangażowania obywatelskiego.

1.3. ZGODNOŚĆ Z KRAJOWYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI

Program wpisuje się w przyjętą w dniu 14 lutego 2017 r. **Strategię na rzecz Odpowiedzialnego rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)**. W treści Strategii w „obszarze wpływającym na osiągnięcie celów Strategii: Kapitał ludzki i społeczny” wskazuje się, że kapitał społeczny może być umacniany także poprzez sport, który posiada potencjał do kształtowania postaw prospołecznych. Zakres podmiotowy oddziaływania jest w tym przypadku szeroki i obejmuje zarówno samych uczestników współzawodnictwa sportowego, u których sport kształtuje określone wartości, jak i osoby zaangażowane (nawet pośrednio) w jego organizację. Sport stwarza też możliwość osobistego zaangażowania w działania na rzecz społeczności lokalnej, także w formie wolontariatu sportowego. Potencjał społeczny sportu może być również wykorzystywany w procesie resocjalizacji czy oddziaływania na grupy zagrożone wykluczeniem, takie jak młodzież z mniej uprzywilejowanych środowisk, osoby niepełnosprawne.

¹⁵ Deklaracja z Nikozji w sprawie walki z ustawianiem wyników sportowych, przyjęta podczas spotkania w ramach Europejskiego Forum Sportu oraz Nieformalnego Spotkania Ministrów UE odpowiedzialnych za sport w Nikozji (20.09.2012 r.).

¹⁶ Konkluzje Rady w sprawie walki z manipulowaniem wynikami sportowymi (2011/C 378/01).

¹⁷ Konkluzje Rady i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie z dnia 10 maja 2012 r. w sprawie walki z dopingiem w sporcie rekreacyjnym (2012/C 169/03).

¹⁸ Sprawozdanie w sprawie europejskiego wymiaru sportu, 18.11.2011 r. (2011/2087(INI)).

•| PRS 2020

W SOR wśród planowanych działań wskazano działania na rzecz wzrostu poziomu aktywności fizycznej społeczeństwa, wykorzystanie sportu i aktywności fizycznej jako narzędzia budowy kapitału społecznego (wolontariat sportowy, lokalne inicjatywy sportowe, włączanie społeczne poprzez sport grup defaworyzowanych – np. osoby niepełnosprawne, ubogie) oraz zwiększanie partycypacji społecznej m.in. poprzez wspieranie inicjatyw sportowych. W strategii znalazł się także projekt strategiczny w obszarze sportu, czyli Program KLUB.

PRS 2020 wpisuje się także w obszar **Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego** (projekt z 27 lipca 2018 r.) i służy realizacji celu szczegółowego nr 4 tego dokumentu: *Poprawa zdrowia obywateli oraz systemu opieki zdrowotnej*. W ramach tego celu przewidziano m.in. kierunek interwencji *Poprawa kultury fizycznej w społeczeństwie*, w ramach którego realizowane będą projekty dotyczące upowszechniania aktywności fizycznej społeczeństwa, upowszechniania sportu dzieci i młodzieży oraz budowy infrastruktury sportowej.

Jednym z projektów strategicznych przypisanych do **Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego** (projekt z 16 listopada 2018 r.) jest projekt „Program KLUB”.

W PRS 2020 znalazły się także kwestie, które są obecne w **Strategii Rozwoju Transportu**, tj. działania na rzecz promowania transportu rowerowego i chodzenia jako ważnych elementów transportu w miastach.

• | PRS 2020

2. DIAGNOZA

•| PRS 2020

Diagnoza sytuacji w obszarze sportu została sporządzona w 2015 r. i znajduje się w przyjętym uchwałą nr 150 Rady Ministrów z dnia 31 sierpnia 2015 r. Programie Rozwoju Sportu do roku 2020. W związku z tym, że niniejszy dokument jest jedynie aktualizacją PRS 2020, a pozostały jego okres obowiązywania jest bardzo krótki, nie zdecydowano się przeprowadzać ponownie pełnej diagnozy sytuacji w obszarze sportu. Motywy, które zdecydowały o potrzebie przygotowania oraz kierunkach dokumentu strategicznego, nie uległy zasadniczym zmianom od 2015 r. Nie powodują one zatem potrzeby modyfikacji misji, wizji, celu głównego oraz celów szczegółowych dokumentu. Jednocześnie należy podkreślić, że w latach 2019 i 2020 MSiT planuje przygotowanie kompleksowej diagnozy sytuacji w obszarze sportu, która zostanie wykorzystana na potrzeby dokumentu strategicznego regulującego ten obszar po 2020 r.

Z powyższych powodów w części diagnostycznej aktualizacji PRS 2020 przedstawiony zostanie jedynie skrócony opis zmian, jakie zaszły w najważniejszych obszarach sportu, na podstawie wyników badań opublikowanych w latach 2015-2019. W pozostałym zakresie aktualne pozostają najważniejsze wnioski z diagnozy przeprowadzonej w 2015 r.

2.1. SPORT W GOSPODARCE NARODOWEJ

Jeżeli chodzi o miejsce sportu w gospodarce narodowej to sytuacja na przestrzeni ostatnich lat nie uległa większym zmianom. Na podstawie rachunku satelitarne sportu dla Polski¹⁹ wartość całkowita popytu finalnego na dobra i usługi sportu wyniosła w 2012 r. 35,3 mld zł. W ujęciu względnym jest to równoważne udziałowi PKB sportu w całkowitym PKB Polski w roku 2012 na poziomie 2,16%. Zatrudnienie związane ze sportem stanowiło 2,04% ogólnej liczby zatrudnionych w gospodarce w roku 2012 i w stosunku do roku 2010 obniżyło się o 0,5 punktu procentowego. Przy wzroście wartości dodanej związanej z produkcją sportową w tym samym okresie oznacza to wzrost wydajności pracy w tym sektorze.

2.2. AKTYWNOŚĆ FIZYCZNA SPOŁECZEŃSTWA

W zakresie aktywności fizycznej Polaków należy zauważyć, że wyniki przeprowadzanego na zlecenie MSiT badania Aktywności Fizycznej Polaków nie wskazują w latach 2016-2018 na jednoznaczny trend. W latach 2016 i 2017 wartość wskaźnika Odsetek Polaków w wieku 15-69 lat podejmujących aktywność fizyczną w wymiarze zgodnym z wytycznymi WHO w czasie wolnym spadała i w 2017 r. wyniosła 16,1% (w porównaniu z 18,5 % w 2015 r.). Natomiast w 2018 r. wartość wskaźnika znacząco wzrosła i wyniosła 21,6 %. Należy jednak z ostrożnością podchodzić do tych danych, oczekując na potwierdzenie pozytywnego wyniku w kolejnych latach. Fluktuacje wartości wskaźników opartych na tym badaniu wynikają z jego metodologii. W związku z powyższym, wyniki za pojedyncze lata nie

¹⁹ *Rachunek Satelitarny Sportu dla Polski za 2012 rok*, Warszawa 2017 r., raport wykonany na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki

• | PRS 2020

mogą być podstawą do określania jednoznacznego trendu przy ocenie zjawiska. Mimo tej ostrożności, z pewnością pozytywnie należy ocenić zatrzymanie spadkowego trendu z poprzednich lat.

Wyniki ww. badania wskazują także na stały w ostatnich latach wzrost odsetka Polaków podejmujących regularnie transportową aktywność fizyczną.

Wyniki badania Głównego Urzędu Statystycznego „Uczestnictwo Polaków w sporcie i rekreacji ruchowej 2016 r.” wskazują, że uczestnictwo Polaków w sporcie i rekreacji ruchowej w 2016 r. pozostało na podobnym poziomie co w 2012 r. W 2016 r. w sporcie i rekreacji ruchowej uczestniczyło 46,4% członków gospodarstw domowych. Jako najczęstszą przyczynę braku uczestnictwa raport GUS podaje brak wolnego czasu.

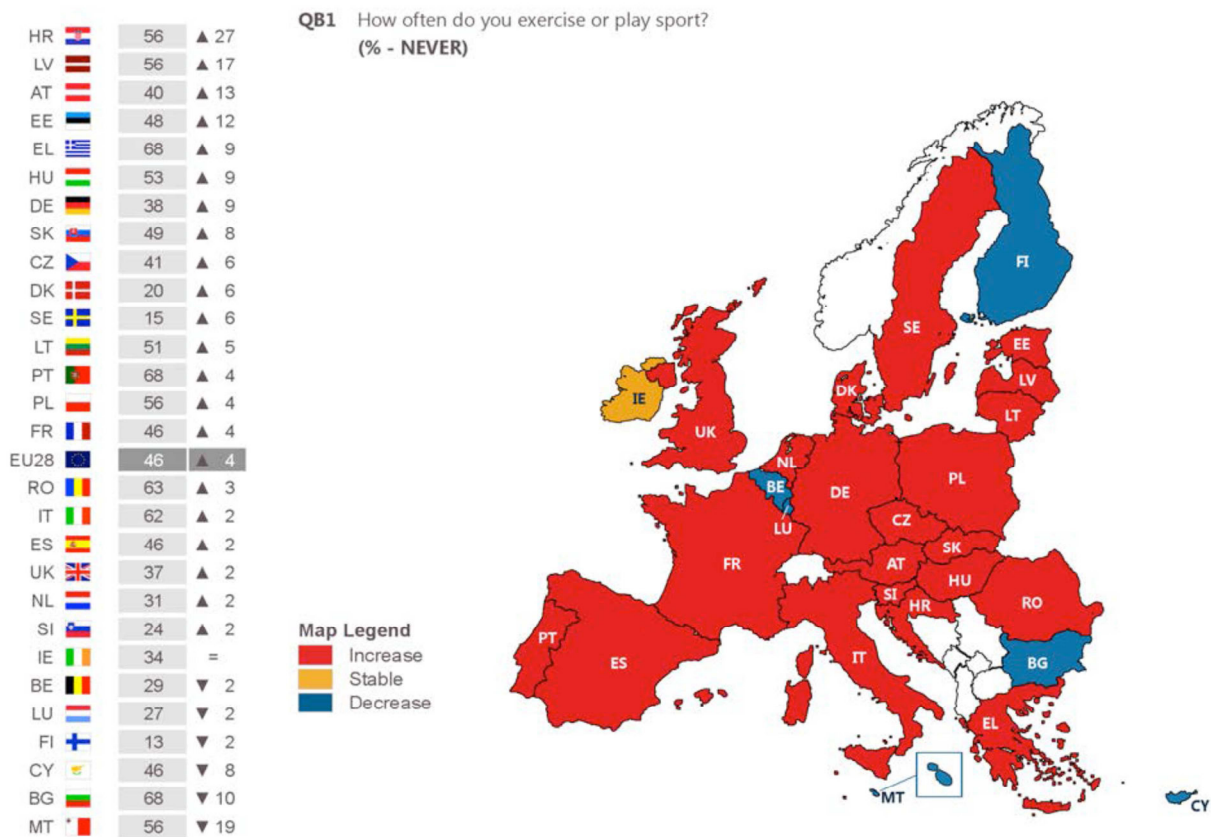
Zgodnie z danymi GUS²⁰ rosną wydatki gospodarstw domowych na sport i rekreację. W 2016 r. przeciętne gospodarstwo domowe wydawało na te cele 458 zł rocznie, co jest wzrostem o 40 zł w porównaniu do 2012 r.

W 2018 r. Komisja Europejska opublikowała raport z wynikami kolejnej edycji Eurobarometru „Sport i aktywność fizyczna”.²¹ Wyniki tego badania pokazują, że aktywność fizyczna osób mieszkających w państwach Unii Europejskiej spadła w porównaniu z poprzednią edycją. Jedynie w 6 spośród przebadanych państw odsetek osób, które nigdy nie uprawiają sportu, zmniejszył się w porównaniu z 2013 r. W Polsce odsetek ankietowanych, którzy wskazali taką odpowiedź, wzrósł nieznacznie.

²⁰ Główny Urząd Statystyczny, *Uczestnictwo Polaków w sporcie i rekreacji ruchowej 2016 r.*, Warszawa 2017 r.

²¹<http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/survey/getsurveydetail/instruments/special/surveyky/216>

• | PRS 2020

Źródło: Komisja Europejska, *Special Eurobarometer 472. Sport and physical activity, 2018 r.*

W zakresie aktywności fizycznej dzieci i młodzieży w Polsce, podobnie jak w innych krajach, mamy do czynienia z negatywnym trendem. Zgodnie z wynikami badania HBSC przeprowadzonego w 2018 r. zalecenia WHO dotyczące umiarkowanej aktywności fizycznej (MVPA) spełnia jedynie 17,2% młodzieży (w wieku 11–15 lat), co stanowi mniej niż jedną piątą badanej populacji. Warto zauważyć, że choć autorzy raportu wskazują na spadek w badaniu HBSC (w porównaniu do 2014 r.) średniego wskaźnika aktywności fizycznej MVPA, to dotyczył on tylko niektórych grup młodzieży. Byli to chłopcy w trzech grupach wieku (11-, 13- i 15-letni) oraz dziewczęta 11-letnie. W dwóch starszych grupach dziewcząt nie zanotowano statystycznie istotnych różnic, z tendencją do poprawy w 2018 r. ($p=0,155$ dla 13-latek i $p=0,212$ dla 15-latek). Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest fakt, że MSiT w swoich działaniach kładzie szczególny nacisk na aktywność fizyczną dziewcząt.

Warto zauważyć, że w grupie 8-latków (badanie COSI 2016) aż 82,8 % dzieci spełnia normy aktywności fizycznej, co jest bardzo dobrym wynikiem. W weekendy odsetek aktywnych 8-latków jest nawet wyższy (ponad 90%), co wynika z faktu, że jest to czas spędzany z rodziną.

Od czasu przyjęcia PRS 2020 w 2015 r. nie opublikowano nowych danych dotyczących uczestnictwa dzieci i młodzieży w lekcjach wychowania fizycznego. Z danych opublikowanych w 2013 r. wynika, że

•| PRS 2020

odsetek uczniów w wieku 11–17 lat uczestniczących we wszystkich lub prawie wszystkich lekcjach wychowania fizycznej wyniósł 73,8%.

W opinii Ministerstwa Sportu i Turystyki szansą na odwrócenie trendów jest także poprawiająca się aktywność fizyczna osób dorosłych. W 2018 r. zanotowaliśmy pierwszy raz od wielu lat wzrost odsetka Polaków w wieku 15–69 lat, którzy są aktywni w czasie wolnym do 21,8% (w 2015 r. odsetek ten wynosił 15,5%). Jak wskazują badacze, jedną z przyczyn braku aktywności fizycznej dzieci są wzorce zachowań panujące w rodzinie. Rosnący odsetek osób dorosłych wybierających aktywność fizyczną jako sposób spędzania wolnego czasu spowoduje w dłuższej perspektywie poprawę sytuacji również w grupie najmłodszych Polaków.

Nie ma dostępnych zbyt wielu danych dotyczących aktywności fizycznej osób starszych. Jedynie w ramach przeprowadzanego na zlecenie MSiT badania Aktywności Fizycznej Polaków można wskazać, że wśród respondentów tego badania w wieku powyżej 60 lat ok. 11,5% osób podejmuje aktywność fizyczną w wymiarze zgodnym z wytycznymi WHO.

2.3. ORGANIZACJE SPORTOWE I ICH CZŁONKOWIE

Warto zauważyć, że w ostatnich latach wzrasta liczba klubów sportowych. W 2016 r. zgodnie z danymi GUS²² w Polsce funkcjonowało 14 858 klubów, co stanowi wzrost o ponad 500 klubów w porównaniu z 2012 r. W przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców liczba klubów wzrosła w tym okresie z 37,1 do 38,7. Zwiększyła się także liczba członków klubów sportowych. W 2016 r. do klubów sportowych należało 1 019 574 Polaków. Przeliczając to na liczbę ludności, okazuje się, że 26,5 na 1000 Polaków było w 2016 r. członkiem klubu sportowego. Wartość ta przekroczyła zatem wartość zaplanowaną w PRS 2020 do osiągnięcia w 2020 r.

2.4. INFRASTRUKTURA SPORTOWO-REKREACYJNA

W dalszym ciągu poprawia się sytuacja w zakresie rozwoju infrastruktury sportowo-rekreacyjnej.

Rozwijana jest infrastruktura dla sportu wyczynowego. W ostatnich latach MSiT dofinansowało budowę, przebudowę i modernizację wielu obiektów. Powstał m.in. pierwszy w Polsce kryty tor do łyżwiarstwa szybkiego w Tomaszowie Mazowieckim oraz zmodernizowano centrum biathlonowe w Dusznikach-Zdroju. Tym samym zwiększa się liczba obiektów pozwalających na rozgrywanie zawodów rangi międzynarodowej, a także zapewniających polskim sportowcom profesjonalne zaplecze treningowe.

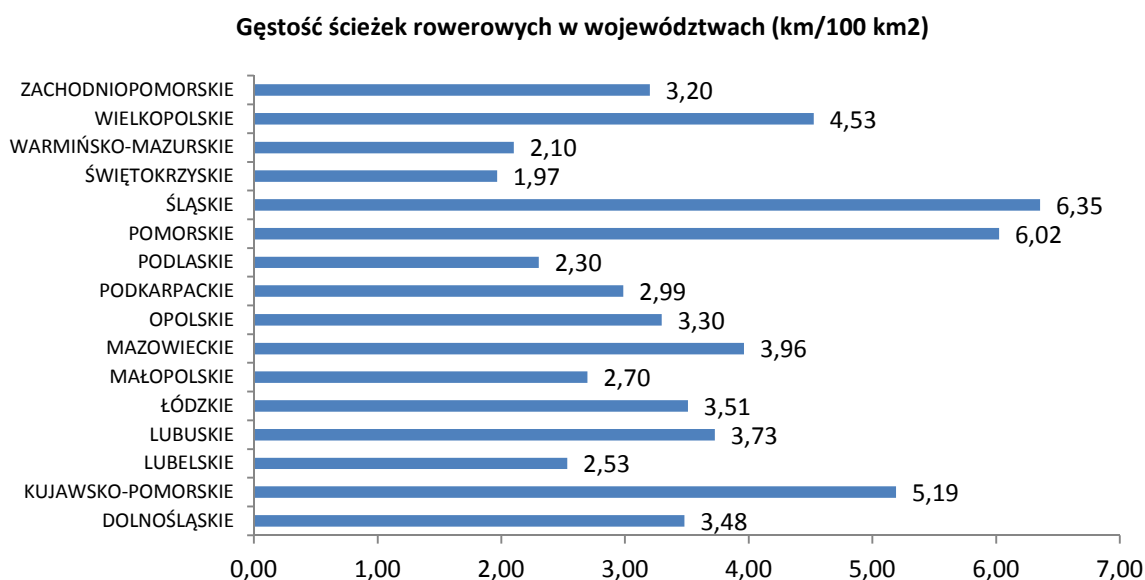
²² Główny Urząd Statystyczny, *Bank danych lokalnych*.

• | PRS 2020

W zakresie sportu dla wszystkich uruchomiono m.in. program otwartych stref aktywności, dzięki któremu przy wsparciu MSiT wybudowanych zostanie ponad 1500 ogólnodostępnych plenerowych miejsc sportu, rekreacji i odpoczynku dla całych rodzin.

Poprawia się także sytuacja jeżeli chodzi o szkolną infrastrukturę sportową. Zgodnie z danymi z systemu informacji oświatowej²³, odsetek szkół, które posiadają „pomieszczenie do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego” lub „boisko uniwersalne/wielozadaniowe”, wynosi ok. 83%.

Należy także zwrócić uwagę na znaczny wzrost długości dróg i ścieżek rowerowych w Polsce. W 2016 r. łączna długość dróg rowerowych w Polsce osiągnęła 11 258,4 km, co stanowi wzrost o ponad 4 tys. km od 2012 r. Województwami o największym zagęszczeniu dróg rowerowych były w 2016 r. śląskie, pomorskie i kujawsko-pomorskie.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Główny Urząd Statystyczny, *Bank danych lokalnych*.

2.5. SPORT WYCZYNOWY

Zgodnie z danymi GUS, w 2017 r.²⁴ w Polsce zarejestrowanych było 67 związków sportowych. W 2017 r. polskie związki sportowe powołały 10,7 tys. członków kadry narodowej, spośród których 40,4% stanowiły kobiety, a 50,5% juniorzy i juniorki. W porównaniu z rokiem 2016 widoczny jest

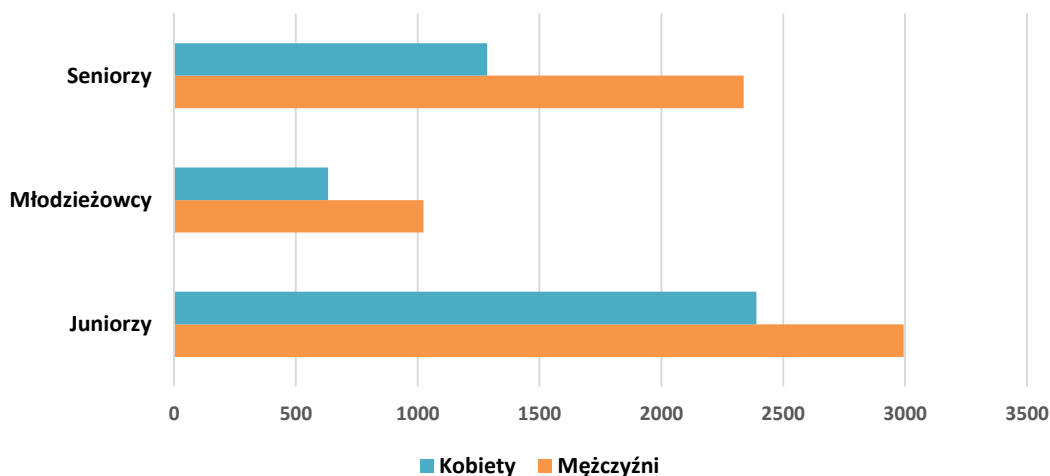
²³ Dostępnymi na portalu dane.gov.pl pod adresem <https://dane.gov.pl/dataset/1573> (dostęp 13.06.2019)

²⁴ Główny Urząd Statystyczny, *Kultura Fizyczna w 2017 r.*, Warszawa 2018 r.

•| PRS 2020

wzrost liczby reprezentantów kadry narodowej o 17,1%. Znacznie zwiększyła się liczba reprezentantów w kategorii juniorów (z 3,8 tys. w 2016 r. do 5,4 tys. w 2017 r.). Największą liczbą zawodników w 2017 r. cechowały się Polski Związek Piłki Siatkowej (1,2 tys.), Polski Związek Taekwondo Olimpijskiego (694 osoby) i Polski Związek Pływacki (594 osoby). W 2016 r. najliczniejszą reprezentację powołał Polski Związek Piłki Nożnej (903 osoby).

Reprezentanci Polski w 2017 r.

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, *Kultura Fizyczna w 2017 r.*, Warszawa 2018 r.

Jeżeli chodzi o ogólną liczbę sportowców trenujących daną dyscyplinę, najpopularniejsza w 2016 r.²⁵ była w dalszym ciągu piłka nożna (łącznie z halową i plażową). Na kolejnych miejscach na liście najchętniej uprawianych dyscyplin plasowały się piłka siatkowa, koszykówka, pływanie, lekkoatletyka i piłka ręczna. W dalszym ciągu zdecydowana większość sportowców w Polsce to juniorzy (ok. 72% w 2016 r.)

W okresie, który upłynął od przyjęcia PRS 2020, odbyły się Letnie Igrzyska Olimpijskie w Rio de Janeiro w 2016 r. oraz Zimowe Igrzyska Olimpijskie w PyeongChang. Na letnich Igrzyskach w Rio de Janeiro Polacy zdobyli 11 medali (2 złote – 3 srebrne – 6 brązowych). Liczba medali ogółem jest zatem taka sama jak na poprzednich igrzyskach w Londynie w 2012 r. (3-1-7) i Pekinie w 2008 r. (4-5-2)²⁶. Zwraca natomiast uwagę niższa liczba medali złotych. Z kolei na Zimowych Igrzyskach Olimpijskich w PyeongChang Polscy sportowcy zdobyli 2 medale (1-0-1) co jest skromniejszym dorobkiem niż

²⁵ Główny Urząd Statystyczny, *Bank danych lokalnych*.

²⁶ W związku z dyskwalifikacjami sportowców z innych państw za stosowanie dopingu Polscy sportowcy zwiększyli swój dorobek medalowy w IO w Pekinie i IO w Londynie, bowiem brązowe medale otrzymali ciężarowcy Marcin Dołęga (Pekin 2008 – kategoria 105 kg) oraz Tomasz Zieliński (Londyn 2012 – kategoria 94 kg). Ponadto po dyskwalifikacji Tatiany Łysenko, Anita Włodarczyk otrzymała złoty medal IO w Londynie w 2012 r. w rzucie młotem.

• | PRS 2020

osiągnięcia z ZIO w Soczi (4-1-1) oraz Vancouver (1-3-2). Niemniej pod względem liczby i kolorów zdobytych medali ZIO w PyeongChang były trzecimi najbardziej udanymi w historii startów polskiej reprezentacji.

W 2016 r. MSiT zleciło przeprowadzenie analizy działalności polskich związków sportowych w sportach olimpijskich²⁷. Główny wniosek płynący z tego badania wskazywał, że PZS są, generalnie rzecz ujmując, słabo przygotowane do pełnienia swoich zadań od strony zarządczej. PZS powinny podjąć intensywne działania w zakresie takiego kształtowania swoich kadr, żeby były one zdolne do wytyczania strategicznych kierunków rozwoju związku. Wykorzystując m.in. ww. wnioski, w Ministerstwie opracowano Kodeks Dobrego Zarządzania dla Polski Związków Sportowych²⁸, a także rozpoczęto – w porozumieniu z Instytutem Sportu – Państwowym Instytutem Badawczym – projekt „Akademia Zarządzania Sportem”, mający na celu podniesienie kompetencji menedżerskich pracowników biur PZS.

²⁷ Fundacja IDEA Rozwoju, *Analiza działalności polskich związków sportowych w sportach olimpijskich*, Warszawa 2016 r.

²⁸ Dostępny na www.msit.gov.pl

• | PRS 2020

3. CELE

•| PRS 2020**Wizja: Aktywne i zdrowe społeczeństwo**

Wizją, której realizacji będą służyć strategiczne działania podejmowane w obszarze sportu, jest społeczeństwo, które ma wykształcony nawyk podejmowania aktywności fizycznej dostatecznie często i intensywnie, aby dzięki temu móc dłużej cieszyć się życiem w zdrowiu, a tym samym zarówno zwiększyć poziom zadowolenia z życia, jak i obniżyć koszty społeczne związane z prowadzeniem niezdrowego trybu życia.

Cel główny: Tworzenie warunków dla rozwoju sportu oraz promocja aktywności fizycznej pozytywnie wpływającej na zdrowie

Głównym celem zapisanym w dokumencie jest stworzenie takich warunków, które umożliwią zbliżenie się do zarysowanej wizji, idealnego stanu docelowego – aktywnego i zdrowego społeczeństwa. Cel główny zakłada 2 główne komponenty – działania związane z tworzeniem warunków (infrastruktury, oferty, struktury organizacyjnej) dla upowszechniania aktywności fizycznej oraz promocję zdrowego i aktywnego stylu życia. Cel główny będzie realizowany poprzez poniższe cele szczegółowe.

Cele szczegółowe:

1. Zapewnienie warunków i oferty dla powszechnego podejmowania aktywności fizycznej na każdym etapie życia.
2. Wykorzystanie sportu na rzecz budowy kapitału społecznego.
3. Poprawa warunków organizacyjno-prawnych dla rozwoju sportu oraz zwiększenie dostępności wykwalifikowanych zasobów kadrowych.
4. Wykorzystanie potencjału sportu na poziomie wyczynowym na rzecz upowszechnienia aktywności fizycznej lub promocji Polski na arenie międzynarodowej.

• | PRS 2020**CEL SZCZEGÓŁOWY 1. ZAPEWNIENIE WARUNKÓW I OFERTY DLA POWSZECHNEGO PODEJMOWANIA AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ NA KAŻDYM ETAPIE ŻYCIA**

Cel szczegółowy 1 obejmuje działania związane z zapewnieniem warunków dla powszechnego uprawiania aktywności fizycznej. Działania zostały przyporządkowane różnym etapom życia człowieka – dzieciństwu i młodości (sport i aktywność fizyczna w szkole), życiu dorosłemu (godzenie aktywności fizycznej/kariery sportowej z życiem zawodowym i rodzinnym) oraz podeszłemu wiekowi (aktywność fizyczna jako forma przedłużenia aktywności społecznej). Na każdym etapie planowane są działania związane z zapewnianiem niezbędnej infrastruktury, oferty zajęć oraz promocją aktywności fizycznej.

Ważnym komponentem ujętym w tym celu jest problematyka przestrzeni publicznej sprzyjającej podejmowaniu aktywności fizycznej. Z badań przedstawionych w diagnozie wynika, że Polacy najczęściej uprawiają sport w sposób niezorganizowany, w miejscu publicznie dostępnym (np. park). Ponadto, w porównaniu z innymi krajami, w Polsce stosunkowo mało osób regularnie podejmuje pozasportową aktywność fizyczną, do której przede wszystkim zalicza się m.in. aktywność fizyczną związaną z przemieszczaniem się. Stworzenie warunków oraz promocja podejmowania „transportowej” aktywności fizycznej może znacząco przyczynić się do prowadzenia zdrowszego i bardziej aktywnego trybu życia, mimo zdiagnozowanej bariery braku czasu. Ponadto zagadnienia rewitalizacji i rekultywacji terenów zdegradowanych i przeznaczenie ich na funkcje rekreacyjne oraz niskoemisyjnego transportu miejskiego, w tym pieszego i rowerowego, są wprost wskazane jako priorytety inwestycyjne w ramach unijnej perspektywy finansowej 2014-2020, co umożliwia realizację tego typu inwestycji przy dofinansowaniu ze środków Unii Europejskiej.

Cel szczegółowy 1 koresponduje z działaniami Komisji Europejskiej oraz Światowej Organizacji Zdrowia, które kładą nacisk na promocję aktywności fizycznej pozytywnie wpływającej na zdrowie (ang. Health-enhancing physical activity, HEPA). Aktywność fizyczna prezentowana jest w bardzo szerokim kontekście – nie tylko jako czynnik przyczyniający się do dłuższego pozostawania w zdrowiu, lecz również jako prawo i przywilej każdego człowieka, narzędzie prawidłowego rozwoju psychicznego i społecznego. W związku z powyższym działania związane z promocją aktywności fizycznej pozytywnie wpływającej na zdrowie wykraczają poza wąsko rozumiany obszar sportu, zaś odnoszą się w szczególności do zapewnienia sprzyjających warunków do pozostawania aktywnym w każdej fazie życia oraz w każdej roli społecznej. Działania promujące aktywność fizyczną muszą zatem być zawarte w wielu sektorowych politykach, nie tylko sportowej i zdrowotnej, lecz również społecznej, transportowej, planistycznej (urbanistycznej) i środowiskowej. Ponadto wskazane byłoby, zgodnie z kierunkiem określonym w Strategii WHO aktywności fizycznej dla regionu europejskiego²⁹, stworzenie mechanizmu koordynacji wielosektorowych działań administracji publicznej z zakresu promocji prozdrowotnej aktywności fizycznej.

²⁹ Światowa Organizacja Zdrowia (World Health Organisation, WHO), *WHO European Region Physical Activity Strategy 2016-2025*, 2016 r.

•| PRS 2020**Priorytet 1.1. Kształtowanie nawyku podejmowania aktywności fizycznej oraz podnoszenie sprawności fizycznej dzieci i młodzieży**

Dzieci i młodzież są grupą wymagającą szczególnego wsparcia w zakresie organizacji zajęć sportowo-rekreacyjnych. Okres edukacji szkolnej jest szczególnie istotny w życiu człowieka ze względu na kształtowanie wielu nawyków behawioralnych. Szczególnie istotne jest w tym kontekście zachęcenie dzieci i młodzieży szkolnej do prowadzenia zdrowego i aktywnego stylu życia. Regularne podejmowanie aktywności fizycznej sprzyja właściwemu rozwojowi psychofizycznemu dzieci i młodzieży, a także może pełnić pomocniczą rolę w nawiązywaniu relacji społecznych oraz przeciwdziałaniu zjawiskom patologicznym. Egalitarny charakter sportu i aktywności fizycznej może w szczególności przyczynić się do integracji dzieci i młodzieży z różnych środowisk, ucząc tolerancji oraz kształtując umiejętność współpracy. Dużą rolę odgrywają w tym zakresie zarówno wzorce rodzinne, jak i instytucjonalne.

Warto również podkreślić istotną rolę wzorców kulturowych, w tym najważniejszych – przekazywanych w rodzinie. Aktualnie promowany wzorzec rozwoju oparty o maksymalizację konsumpcji dóbr i usług sprzyja zachowaniom aspołecznym lub pozornie społecznym (z wykorzystaniem tzw. serwisów społecznościowych) oraz siedzącemu trybowi życia. Istotne jest zatem prezentowanie aktywności fizycznej jako atrakcyjnej, konkurencyjnej dla gier i zabaw z wykorzystaniem nowych technologii, formy spędzania wolnego czasu, w tym również dla całej rodziny. Ponadto rozwój nowych technologii z zakresu tzw. activity tracking (śledzenie i udostępnianie przebytych tras treningowych itp.) również może zostać wykorzystany w celu promocji aktywności fizycznej.

Kierunek interwencji 1.1.1. Zapewnianie niezbędnej ogólnodostępnej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, w tym infrastruktury przyszkolnej

Zapewnianie ogólnodostępnej infrastruktury sportowej i rekreacyjnej jest jednym z podstawowych czynników warunkujących podejmowanie aktywności fizycznej, nie tylko wśród dzieci i młodzieży. Zaleca się, aby przynajmniej jeden z tych dwóch typów obiektów był dostępny w każdej szkole (z wyjątkiem przypadków szczególnych, np. szkół z bardzo małą liczbą uczniów). Warto zwrócić uwagę na negatywną tendencję spadku odsetka szkół z dostępem do sali gimnastycznej w miastach, szczególnie tych największych.

Inwestycje w przyszkolną infrastrukturę sportową mogą być elementem szerszego wsparcia placówki, a nawet jej najbliższego sąsiedztwa. Istotne jest, aby przyszkolne obiekty sportowo-rekreacyjne były dostępne dla uczniów oraz mieszkańców również po godzinach lekcyjnych. Warto również pamiętać o zróżnicowanych potrzebach ruchowych dzieci i młodzieży w różnym wieku oraz o różnym stopniu sprawności, stąd inwestycje w infrastrukturę nie powinny ograniczać się do obiektów stricte sportowych, lecz uwzględniać również obiekty rekreacyjne przeznaczone dla młodszych dzieci, np. place zabaw czy ścieżki sprawnościowe.

•| PRS 2020**Kierunek interwencji 1.1.2. Zapewnianie ogólnodostępnej oferty zajęć sportowych sprzyjających zrównoważonemu rozwojowi psychofizycznemu dzieci i młodzieży**

Podstawową formą zajęć sportowo-rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży są lekcje wychowania fizycznego w szkole. Z diagnozy wynika, że niepokojąco duży jest odsetek młodzieży (szczególnie w wieku gimnazjalnym i ponadgimnazjalnym), która nie uczestniczy regularnie w lekcjach wychowania fizycznego. Lekcje wychowania fizycznego często uznawane są za nieatrakcyjne lub związane z różnego rodzaju problemami wynikającymi ze zbyt dużej trudności zadań przy obniżonej sprawności części uczniów, ocennej postawy nauczyciela oraz szczególnej presji grupy rówieśniczej. Presja grupy oraz rosnący poziom agresji stosunków społecznych między uczniami (w tym tendencja publicznego „kompromitowania” niepopularnych kolegów/koleżanek) może wpływać na obniżanie się poziomu uczestnictwa w zajęciach, w szczególności uczniów mniej sprawnych fizycznie oraz otyłych lub z nadwagą. Pożądaną sytuacją jest także aktywne uczestnictwo uczniów niepełnosprawnych w lekcjach wychowania fizycznego, dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb.

Ważnym aspektem jest również zapewnienie wystarczającej oferty zajęć pozalekcyjnych. Dzieci i młodzież zdecydowanie preferują sporty wymagające zorganizowanej formy zajęć (gry zespołowe, taniec). Ponadto często nie dysponują jeszcze wystarczającą wiedzą, która pozwalałaby na prawidłowe wykonywanie ćwiczeń bez szkody dla zdrowia (np. podczas zajęć w siłowni). Atrakcyjna oferta pozalekcyjnych zajęć sportowo-rekreacyjnych powinna być również alternatywą dla innych, mniej angażujących fizycznie form spędzania wolnego czasu. Podejmowane będą także działania mające na celu systemowe wsparcie organizacji pozalekcyjnych zajęć sportowych dla dzieci i młodzieży szkolnej. Program ma na celu umożliwienie podejmowania dodatkowej aktywności fizycznej realizowanej w formie zajęć sportowych i rekreacyjnych pod opieką nauczyciela prowadzącego zajęcia wychowania fizycznego w danej szkole.

Kierunek interwencji 1.1.3. Promocja aktywności fizycznej wśród dzieci i młodzieży z uwzględnieniem jej prozdrowotnego charakteru

Aktywność fizyczna powinna stanowić element szerszej interwencji promującej zdrowy i aktywny styl życia dzieci i młodzieży. Wśród innych, niezbędnych dla spójnego przekazu elementów należy wymienić przede wszystkim edukację na temat zdrowego odżywiania się oraz działania na rzecz ograniczania upowszechniającego się siedzącego trybu życia. Uczniowie powinni być edukowani, że powszechne korzystanie z urządzeń nowych technologii informatycznych i komunikacyjnych ma również negatywne skutki – nie tylko w postaci obniżenia i tak już przeciętnie niskiego poziomu aktywności fizycznej, lecz również potencjalnych problemów z nawiązywaniem prawidłowych relacji społecznych. Ważnym elementem przekazu powinna być również edukacja ekologiczna promująca poszanowanie środowiska naturalnego, spędzanie wolnego czasu na łonie przyrody oraz wykorzystywanie zasobów zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju. W tym kontekście ważne jest promowanie wśród dzieci i młodzieży zrównoważonych wyborów transportowych, przede wszystkim wykorzystania w jak najszerszym zakresie możliwości przemieszczania się rowerem bądź

•| PRS 2020

pieszo, co ma nie tylko pozytywny wpływ na środowisko naturalne, ale również na zdrowie publiczne oraz rozwój aktywności fizycznej.

Dużym wyzwaniem jest współpraca międzyresortowa na poziomie operacyjnym w zakresie rozwiązań promujących aktywność fizyczną oraz zdrowy tryb życia w szkole. Należy zauważyć, że w 2010 r. powołano Radę Programową ds. Promocji Zdrowia i Profilaktyki Problemów Dzieci i Młodzieży – ciało eksperckie w Ministerstwie Edukacji Narodowej³⁰, do którego zadań należy określanie kierunków działań oraz zadań w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki problemów dzieci i młodzieży oraz wspieranie wdrażania edukacji zdrowotnej zapisanej w nowej podstawie programowej. Rada³¹ zwraca uwagę m.in. na potrzebę zainicjowania prac nad poprawą jakości i efektywności szkolnego wychowania fizycznego, ze szczególnym uwzględnieniem procesu kształcenia i doskonalenia zawodowego nauczycieli wychowania fizycznego.

Należy również podkreślić że od 2017 r. Minister Sportu i Turystyki jest również jednym z kluczowych realizatorów **Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016-2020 (NPZ)**³²; Minister Sportu i Turystyki w ramach NPZ realizuje następujące zadania:

- działania promujące zdrowy styl życia,
- zadania związane z przeciwdziałaniem nadwadze i otyłości (całość środków z tego obszaru zasila program SKS)³³,

³⁰ W skład Rady wchodzi przedstawiciele lub eksperci Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Zdrowia oraz Ministerstwa Sportu i Turystyki.

³¹ Postulaty uczestników seminarium „Kształcenie i doskonalenie nauczycieli wychowania fizycznego w zakresie edukacji zdrowotnej”, zorganizowanego przez Radę Programową ds. Promocji Zdrowia i Profilaktyki Problemów Dzieci i Młodzieży, Katedrę Biomedycznych Podstaw Rozwoju i Seksuologii Wydziału Pedagogicznego Uniwersytetu Warszawskiego oraz Zespół ds. Promocji Zdrowia w Szkole Ośrodka Rozwoju Edukacji (ORE), które odbyło się w listopadzie 2014 r.; Rada Programowa ds. Promocji Zdrowia i Profilaktyki Problemów Dzieci i Młodzieży jest ciałem eksperckim w Ministerstwie Edukacji Narodowej, do której zadań należy określanie kierunków działań oraz zadań w zakresie promocji zdrowia i profilaktyki problemów dzieci i młodzieży oraz wspieranie wdrażania edukacji zdrowotnej zapisanej w nowej podstawie programowej. W skład Rady wchodzi przedstawiciele lub eksperci Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Zdrowia oraz Ministerstwa Sportu i Turystyki.

³² Na mocy ustawy z dnia 11 września 2015 r. o zdrowiu publicznym, w art. 13 pkt 2 ustawy, zadania z zakresu zdrowia publicznego są finansowane m.in. ze środków pozostających w dyspozycji ministrów realizujących zadania z zakresu zdrowia publicznego, w tym ze środków państwowych funduszy celowych, których dysponentem jest Minister Sportu i Turystyki. Ustawa zmieniła także przepisy ustaw tworzących państwowe fundusze celowe (odpowiednio ustawa z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych – Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej oraz ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi – Fundusz Zajęć Sportowych dla Uczniów), rozszerzając katalog zadań przeznaczonych do dofinansowania o zadania określone w przepisach o zdrowiu publicznym w zakresie aktywności fizycznej. Aktem wykonawczym ustawy o zdrowiu publicznym jest rozporządzenie w sprawie Narodowego Programu Zdrowia (NPZ) na lata 2016-2020 ogłoszone 16 września 2016 r., który m.in. określa cele strategiczne, operacyjne, zadania oraz podmioty odpowiedzialne za ich realizację, jak też wysokość finansowania.

•| PRS 2020

- zadania realizowane w zakresie zwiększenia dostępności zajęć sportowych dla uczniów ze szczególnym uwzględnieniem gimnastyki korekcyjno-kompensacyjnej (corocznie ogłaszany jest konkurs wniosków)³⁴.

Ważnym aspektem może być promocja aktywnego transportu do szkoły – pieszo, rowerem, na rolkach lub deskorolce. Doświadczenia międzynarodowe oraz zalecenia Światowej Organizacji Zdrowia pokazują, że jest to prosta, ale skuteczna metoda zwiększenia dziennej dawki aktywności fizycznej, a także kształtowanie pozytywnych wzorców na przyszłość.

Należy podkreślić, że obok szkoły, drugim czynnikiem kształtującym tryb życia dzieci i młodzieży są wzorce przekazywane w domu. Obecnie mamy do czynienia z postępującym zjawiskiem nadopiekuńczości rodziców, której efektem jest znaczne ograniczenie spontanicznego podejmowania aktywności fizycznej przez dzieci i młodzież, m.in. przez pełną organizację wolnego czasu dzieci, regularne podwożenie ich do szkoły oraz na pozostałe zajęcia, wpajanie nieufności do przebywania w przestrzeni publicznej czy roszczeniową postawę wobec systemu edukacji, zwiększającą zachowawczość wychowawców wobec inicjatyw mogących zostać źle zinterpretowanych przez rodziców (przeziębienie, ubrudzenie się dzieci). W związku z powyższym, w celu osiągnięcia pozytywnego efektu w zakresie aktywności fizycznej dzieci i młodzieży, odbiorcą działań promocyjnych powinni być w dużej mierze ich rodzice oraz opiekunowie.

Kierunek interwencji 1.1.4. Rozwijanie sportu szkolnego, w tym szkolnego współzawodnictwa sportowego dzieci i młodzieży

Jednym z czynników zwiększających motywację części dzieci i młodzieży do uczestnictwa w zajęciach wychowania fizycznego są szkolne rozgrywki sportowe. Udział w takim przedsięwzięciu skłania do bardziej intensywnej pracy na lekcjach, uczy dyscypliny, pracy w grupie, odpowiedzialności oraz radzenia sobie ze stresem. Istotne przy tym jest, aby szkolne rozgrywki sportowe pozostawały dla uczniów przede wszystkim zabawą. Nie powinny również stawać się priorytetem nauczyciela, co mogłoby powodować poświęcanie mniejszej uwagi uczniom nieuczestniczącym we współzawodnictwie.

Udział w szkolnym współzawodnictwie sportowym może być również pierwszym krokiem do rozpoczęcia systematycznego treningu. Z tego punktu widzenia ważny jest systematyczny przepływ informacji między nauczycielami wychowania fizycznego a lokalnymi klubami sportowymi, składający się na podstawy systemu identyfikacji talentów.

³³ Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej – 20 mln zł – Cel operacyjny 1 działania promujące właściwe nawyki żywieniowe i aktywność fizyczną – działanie 1.3 promowanie kultury fizycznej – działanie 2 - prowadzenie działań na rzecz zachowania właściwej masy ciała ppkt 5.

³⁴ Fundusz Zajęć Sportowych dla Uczniów 5 mln zł - Cel operacyjny 1 działania promujące właściwe nawyki żywieniowe i aktywność fizyczną – działanie 1.3 promowanie kultury fizycznej.

•| PRS 2020

Warto zwrócić uwagę na fakt, że wprowadzenie nowej formy prawnej – uczniowskich klubów sportowych – należy ocenić ambiwalentnie. Z jednej strony ułatwiło to doposażanie szkół w sprzęt sportowy oraz usprawniło dalszy rozwój sportowy dzieci i młodzieży szczególnie uzdolnionych, z drugiej zaś – wprowadziło bariery do uczestnictwa w rywalizacji szkolnej, w której praktycznie bierze udział mała liczba najsprawniejszych uczniów uczestniczących we współzawodnictwie w wielu sportach. Część uczniowskich klubów sportowych zatraciła swój związek ze szkołami, skupiając się na uczestniczeniu w rywalizacji sportowej w wysokich klasach rozgrywkowych.

Ważnym działaniem rozpoczętym w 2017 r. przez MSiT jest realizacja programu „Szkolny Klub Sportowy”, którego celami są m.in. zwiększenie oferty ogólnodostępnych, bezpłatnych zajęć sportowo-rekreacyjnych dla dzieci i młodzieży oraz stymulowanie podejmowania aktywności fizycznej wśród dzieci i młodzieży mniej aktywnych i mniej sprawnych fizycznie, ze szczególnym uwzględnieniem dziewcząt.

Priorytet 1.2. Promocja oraz ułatwianie godzenia aktywności fizycznej osób dorosłych z nauką oraz życiem zawodowym i osobistym

Osoby dorosłe, w wieku produkcyjnym, były do tej pory zaniedbywaną grupą, jeżeli chodzi o skierowane do nich działania z zakresu promocji aktywności fizycznej. Osoby dorosłe, po zakończeniu formalnej edukacji, muszą mierzyć się z problemem chronicznego braku czasu z uwagi na konieczność pogodzenia obowiązków służbowych oraz rodzinnych, a także wydłużającego się czasu spędzanego w codziennych podróżach między poszczególnymi centrami aktywności społecznej (dom, praca, zakupy).

Należy również podkreślić ogromną rolę aspektu ekonomicznego oraz wychowawczego aktywności fizycznej osób dorosłych. Stan zdrowia oraz nawyki behawioralne osób w wieku produkcyjnym, stanowiących największy udział w strukturze społeczeństwa, mają duży wpływ na system opieki zdrowotnej. Warto podkreślić, że regularne podejmowanie aktywności fizycznej znacznie obniża ryzyko zachorowań na wiele chorób, ze szczególnym uwzględnieniem chorób cywilizacyjnych. Lepsza kondycja fizyczna poprawia nastrój, a tym samym przyczynia się do utrzymania właściwego poziomu zdrowia psychicznego, a także zwiększa efektywność, kreatywność oraz obecność w pracy. Ponadto badania motywów podejmowania aktywności fizycznej przez dzieci i młodzież wykazały zachęty ze strony rodziców oraz wspólne podejmowanie aktywności fizycznej jako najważniejszy czynnik potencjalnie zwiększający poziom aktywności dzieci.

Kierunek interwencji 1.2.1. Promocja podejmowania aktywności fizycznej osób dorosłych z uwzględnieniem specyficznych uwarunkowań (nauka, praca, rodzina)

Działania promujące podejmowanie aktywności fizycznej przez osoby dorosłe powinny przede wszystkim wskazywać na korzyści prowadzenia zdrowego i aktywnego stylu życia, a także koncentrować się na umożliwieniu łączenia aktywności fizycznej z innymi czynnościami podejmowanymi w ciągu dnia, takimi jak: praca, transport czy spędzanie czasu razem z rodziną.

•| PRS 2020

Promocja podejmowania aktywności fizycznej powinna obejmować trzy główne obszary działań: kampanie medialne, dofinansowane i promocję imprez sportowych ukierunkowanych na masowe uczestnictwo oraz wprowadzanie rozwiązań umożliwiających podejmowanie aktywności fizycznej bez szkody dla typowego harmonogramu dnia osób pracujących. W tym kontekście szczególnie istotna jest integracja obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej dla dzieci i młodzieży oraz dorosłych; zapewnienie wspólnych lub zintegrowanych zajęć fizycznych lub imprez sportowych dla całej rodziny; promocja aktywnego transportu w ramach codziennego przemieszczania się oraz zachęcenie pracodawców do tworzenia przestrzeni w pracy sprzyjającej aktywności fizycznej. Należy podkreślić, że promocja powinna w głównym stopniu dotyczyć sportów, które nie wymagają specjalistycznego sprzętu lub infrastruktury oraz które mogą być masowo uprawiane w przestrzeni publicznej, np. bieganie, kolarstwo (rekreacyjna jazda na rowerze), nordic walking, łyżwiarstwo, narciarstwo.

Bardzo ważnym aspektem projektowanych działań jest różnicowanie przekazu oraz oferty w zależności od grup docelowych. Przedmiotem szczególnego zainteresowania w obszarze promocji aktywności fizycznej powinny być m.in. kobiety oraz osoby dorosłe prowadzące siedzący tryb życia. Działania te powinny uwzględniać zarówno specyficzne uwarunkowania fizjologiczno-społeczne poszczególnych grup, jak i ich charakterystyczne preferencje w zakresie typów aktywności fizycznej. Wszelkie działania związane z promocją i upowszechnianiem aktywności fizycznej powinny być wolne od wszelkich form dyskryminacji lub faworyzowania grup określonych m.in. ze względu na płeć, narodowość, przynależność etniczną, orientację seksualną i tożsamość płciową, poglądy polityczne czy religijne.

Kierunek interwencji 1.2.2. Tworzenie warunków oraz oferty aktywności fizycznej blisko miejsca zamieszkania

Jednym z podstawowych czynników warunkujących podejmowanie aktywności fizycznej jest zapewnienie odpowiedniej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej (lub sprzyjającej przestrzeni publicznej), a także wsparcia merytorycznego (instruktorskiego, trenerskiego) w przypadku sportów, które tego wymagają. Brak czasu jest główną barierą niepodjęcia aktywności fizycznej przez osoby dorosłe, należy dążyć do maksymalnego uproszczenia dostępu do infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Zalecane jest zatem inwestowanie w infrastrukturę małej i średniej skali, uwzględniając aspekt przestrzenny sieci osadniczej, w tym m.in. rozmieszczenie i strukturę sieci osadniczej, szczególnie w zakresie przestrzennego rozkładu gęstości zaludnienia, powiązania funkcjonalne i transportowe, ukształtowanie terenu i walory krajobrazowe. Ważną kwestią jest także integracja, tam gdzie to możliwe, obiektów infrastruktury dla dzieci, młodzieży i dorosłych, np. placów zabaw w pobliżu siłowni terenowych. Należy również podjąć działania mające na celu udostępnienie społeczności lokalnej szkolnych obiektów sportowych (boisk, sal gimnastycznych), w terminach, kiedy nie są one wykorzystywane przez uczniów (wieczory, dni wolne od nauki). Wreszcie dostępność infrastruktury sportowo-rekreacyjnej należy również rozpatrywać w aspekcie ekonomicznym, zatem inwestycje realizowane przy wsparciu środków z budżetu państwa powinny być dostępne bezpłatnie lub konkurencyjne cenowo.

• | PRS 2020

Ponadto osoby nieregularnie uprawiające sport często potrzebują dodatkowej motywacji w postaci zorganizowanej formy aktywności. Wsparcie trenera lub instruktora jest nie tylko czynnikiem motywującym do bardziej regularnego podejmowania aktywności fizycznej, lecz czasem również warunkiem niezbędnym do bezpiecznego wykonywania ćwiczeń oraz satysfakcji z ich wykonywania. Wsparciem motywacyjnym jest również podejmowanie aktywności fizycznej w grupie, której zorganizowanie jest dla wielu osób dorosłych sporym utrudnieniem. W związku z powyższym należy dążyć do ogniskowania zorganizowanych form aktywności fizycznej wokół obiektów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej na poziomie lokalnym.

Należy także pamiętać, że równie ważne jak dostępność obiektów sportowych jest zapewnienie przestrzeni publicznej sprzyjającej rekreacji w najbliższym sąsiedztwie. Warto zwracać uwagę na aspekt udostępniania terenów na cele sportowo-rekreacyjne przy prowadzeniu kompleksowych procesów rewitalizacji i rekultywacji w ramach obszarów lub gruntów zdegradowanych, szczególnie w centrach miast. Wypełnienie tkanki miejskiej przestrzenią społeczną i rekreacyjną może przynieść pozytywne efekty nie tylko w zakresie aktywności fizycznej, lecz również relacji społecznych, stanu zdrowia oraz ograniczenia natężenia transportu w miastach. W tym kontekście ważne miejsce zajmuje realizacja rządowego programu rozwoju małej infrastruktury sportowo-rekreacyjnej o charakterze wielopokoleniowym – Otwarte Strefy Aktywności (OSA).

Priorytet 1.3. Wspieranie działań na rzecz integracji społecznej osób starszych poprzez aktywność fizyczną

Postępujące wydłużanie przeciętnego trwania życia skutkuje wieloma wyzwaniami, jakie stają przed polityką senioralną, której głównym zadaniem powinno być zapewnianie warunków dla starzenia się w zdrowiu. Regularnie podejmowana aktywność fizyczna, dostosowana do potencjału fizycznego seniorów, jest bardzo dobrym sposobem na zachowanie sprawności fizycznej, a także pozytywnie wpływa na podtrzymanie sprawności umysłowej. Ponadto, oprócz hamowania procesów starzenia oraz korzyści zdrowotnych, aktywność fizyczna pozytywnie oddziałuje na aktywność społeczną osób starszych, pozwalając m.in. na pozostawanie samodzielnym i niezależnym. W konsekwencji utrzymanie dobrego stanu zdrowia staje się kluczowe dla pozostawania na rynku pracy oraz uczestnictwa w życiu społecznym.

Dla osób w wieku poprodukcyjnym aktywność fizyczna jest szansą na kontynuację aktywności społecznej, dzięki czemu można zapobiegać, prowadzącej często do stanów depresyjnych, singularyzacji osób starszych. Nie mniej ważnym aspektem dbałości o stan zdrowia seniorów jest kwestia kosztów opieki zdrowotnej i socjalnej. Polski system opieki zdrowotnej kładzie nacisk głównie na leczenie skutków chorób, poświęcając relatywnie mniej uwagi profilaktyce wczesnej. W kontekście zdrowotnym aktywność fizyczna osób starszych powinna być zatem rozumiana dwojako – jako forma profilaktyki zdrowotnej dla osób sprawnych oraz forma rehabilitacji ruchowej dla osób mniej sprawnych. W obu przypadkach równie ważny jest aspekt integracji społecznej seniorów.

•| PRS 2020**Kierunek interwencji 1.3.1. Tworzenie dedykowanej oferty zajęć sportowych i rekreacyjnych dla osób starszych**

Styl życia seniorów w Polsce można określić jako przeważnie bierny i monotony³⁵, choć w ostatnich latach można odnotować wzrost zainteresowania aktywnością fizyczną jako atrakcyjną formą spędzania wolnego czasu. Okres starzenia się związany jest ze stopniowym spadkiem sprawności fizycznej oraz zachodzącymi zmianami fizjologicznymi ograniczającymi zdolności funkcjonalne. Tworząc ofertę zajęć sportowo-rekreacyjnych, należy pamiętać o specyficznych uwarunkowaniach tej grupy – relatywnie mniejszej sprawności fizycznej, większych trudnościach z przyswojeniem skomplikowanych technicznie ćwiczeń oraz barierach psychicznych związanych ze stosunkowo dużą nieufnością oraz troską o wizerunek (starsze osoby stosunkowo często rezygnują z pewnych typów aktywności, bo uważają, że w ich wieku „już nie wypada” ich podejmować). Działania ukierunkowane na stymulowanie procesów integracji społecznej osób starszych poprzez aktywność fizyczną powinny uwzględniać zarówno aspekt promocyjny, jak i zapewnienie dedykowanej oferty aktywności fizycznej. Należy przy tym pamiętać również o dużym zróżnicowaniu grupy pod względem sprawnościowym.

Priorytet 1.4. Tworzenie przestrzeni publicznej sprzyjającej podejmowaniu aktywności fizycznej

Dorośli Polacy przeważnie podejmują aktywność fizyczną w sposób nieorganizowany, spontanicznie, w ogólnodostępnej przestrzeni sportowo-rekreacyjnej. Miejscami aktywności najczęściej stają się parki, lasy, tereny rekreacyjne lub ciągi komunikacyjne. W związku z powyższym, chcąc zapewnić w aspekcie przestrzennym odpowiednie warunki do upowszechniania aktywności fizycznej, nie można koncentrować się wyłącznie na obiektach infrastruktury sportowo-rekreacyjnej, takich jak hale sportowe, baseny i boiska wielofunkcyjne, do których dostęp, rozumiany w kategoriach przestrzennych, ekonomicznych i organizacyjnych, bywa utrudniony. Zasadne z punktu widzenia sprzyjania podejmowaniu aktywności są zatem również działania ukierunkowane na ochronę środowiska naturalnego (ekosystemów), które spełniają m.in. funkcje rekreacyjne i turystyczne.

Zagadnienie przestrzeni publicznej sprzyjającej podejmowaniu aktywności fizycznej wymaga skoordynowanych działań w ramach kilku obszarów: inwestycyjnej polityki sportowej, planowania przestrzennego, transportu oraz turystyki. Wyjątkowo istotna jest polityka przestrzenna prowadzona przez jst – przede wszystkim w zakresie zapewnienia łatwego dostępu do terenów zielonych lub rekreacyjnych dla wszystkich mieszkańców, priorytetyzacji transportu niskoemisyjnego (publicznego, rowerowego, pieszego) oraz zapewnianie przestrzeni publicznych zamkniętych dla ruchu samochodowego. Wszystkie te postulaty konsumuje idea miasta zwarte³⁶, która – niestety,

³⁵ Hallicy M. i J. (2002) *Integracja społeczna i aktywność ludzi starszych* w: Synak B. (red.) *Polska starość*. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk, s. 189-118, za: Kozdroń E., *Aktywność rekreacyjna w procesie pomyślnego starzenia się*, w: *Zeszyty Naukowe WSKFIT 9:75-84*, 2014”.

³⁶ Miasto zwarte (ang. compact city) to model rozwoju miasta zakładający zahamowanie rozpraszania zabudowy, wsparcie rewitalizacji i zagospodarowania terenów zdegradowanych, jak również priorytet dla transportu publicznego, rowerowego

•| PRS 2020

wskutek prowadzenia mało aktywnej polityki przestrzennej, szczególnie przez ośrodki metropolitalne, narażone w szczególności na zjawisko rozlewania się miast – jest trudna do wdrożenia.

Warto łączyć funkcje rekreacyjne przestrzeni z funkcjami typowo sportowymi. Dobrym przykładem takich działań jest urozmaicanie ogólnodostępnej przestrzeni publicznej (parków, lasów, placów) obiektami infrastruktury sportowej i rekreacyjnej, takimi jak: siłownie terenowe, place zabaw, skateparki czy stoły do tenisa stołowego. Niezwykle istotnym, aczkolwiek niedostrzeganym i mało wykorzystywanym potencjałem do podejmowania aktywności fizycznej, jest promocja i rozwój turystyki aktywnej. W Polsce wyjątkowo sprzyjają temu warunki – zarówno klimatyczne i środowiskowe (duża dostępność terenów umożliwiających podejmowane wielu rodzajów aktywności fizycznej, z których większość na poziomie niewymagającym dużej sprawności), jak i organizacyjne (skupienie obszarów sportu oraz turystyki w jednym ministerstwie sprzyjające koordynacji sektorowych działań).

Kierunek interwencji 1.4.1. Tworzenie rozwiązań infrastrukturalnych i prawnych sprzyjających podejmowaniu aktywności fizycznej w ramach codziennego przemieszczania się

Mimo sprzyjających warunków pod względem ukształtowania terenu oraz klimatu, udział transportu rowerowego w ramach codziennego przemieszczania się jest znikomy. Jazda rowerem wciąż jest postrzegana i przeważnie podejmowana jako forma rekreacji, a nie transportu. Z drugiej strony, z uwagi na priorytety polityki spójności Unii Europejskiej, do których należy m.in. wsparcie niskoemisyjnych form transportu, infrastruktura rowerowa została dostrzeżona również przez władze samorządowe jako obszar wymagający znaczącego doinwestowania, wskutek czego znacznie zwiększyła się dynamika budowy dróg rowerowych.

Niestety w Polsce wciąż istnieje wiele barier, które stoją na drodze rozwojowi transportu rowerowego. Do najważniejszych można zaliczyć niewystarczającą infrastrukturę podstawową oraz towarzyszącą, brak odpowiedniego poziomu bezpieczeństwa ruchu drogowego oraz bariery kulturowe i planistyczne, zgodnie z którymi nadrzędną rolę w projektowaniu przestrzeni, w szczególności transportowej, przyznaje się transportowi samochodowemu.

Również piesi są grupą marginalizowaną, która często pozbawiona jest swoich zasobów przestrzennych lub przywilejów, kosztem zmotoryzowanych uczestników ruchu. Błędy w wytyczaniu i prowadzeniu ciągów dla pieszych oraz niewłaściwe administrowanie przestrzenią (pojazdy parkujące na chodniku, niekorzystne oświetlenie, bliskość ruchu samochodowego dużej prędkości, hałas itp.) skutkują decyzją o wyborze innego środka transportu. Ponadto warto zwrócić uwagę, że wiele działań

i pieszego przy jednoczesnym ograniczaniu ruchu samochodowego. Model miasta zwartego uznany został w Europejskiej Perspektywie Rozwoju Przestrzennego (European Spatial Development Perspective) za zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju [za: www.regioportal.pl, dostęp: luty 2015 r.].

• | PRS 2020

prowadzonych w kierunku zwiększenia bezpieczeństwa polega na postępującej segregacji uczestników ruchu samochodowego, rowerowego i pieszego (np. poprzez budowanie przejść podziemnych, kładek lub „oddawania” części chodnika pod budowę dróg dla rowerów). Efektem takich działań jest niewątpliwie poprawa bezpieczeństwa tzw. niechronionych uczestników ruchu drogowego, lecz również utrudnienie i wydłużenie czasu podróży pieszych (w tym również w efekcie działań mających na celu upłynnienie ruchu samochodowego, które często skutkują koniecznością dłuższego oczekiwania pieszych na przejściach przez jezdnię). Pożądaną alternatywą dla działań segregujących ruch pieszego od zmotoryzowanego jest uspokajanie ruchu samochodowego w strefach o dużym zagęszczeniu pieszych oraz wyznaczanie stref o ograniczonym lub całkowitym zakazie dostępu pojazdów.

Tworzenie rozwiązań infrastrukturalnych i prawnych sprzyjających podejmowaniu aktywności fizycznej w ramach codziennego przemieszczania się powinno być poparte promocją ruchu pieszego i rowerowego. Podejmowanie aktywności fizycznej „w ramach” codziennych podróży może być dobrym sposobem na zwiększenie poziomu aktywności mimo powszechnie występującej bariery braku czasu.

Kierunek interwencji 1.4.2. Tworzenie i utrzymanie wysokiej jakości infrastruktury do uprawiania turystyki aktywnej

Polska posiada duży potencjał dla rozwoju turystyki aktywnej. Jako główne rodzaje aktywności, które można podejmować w naszym kraju, należy wymienić turystykę pieszą (w tym górską), rowerową, kajakową, narciarską oraz konną.

Turystyka aktywna stała się uznanym i zalecanym antidotum na czynniki zagrażające zdrowiu człowieka w warunkach współczesnej cywilizacji. Jest formą ludzkiej aktywności, która przyczynia się do odnowy sił psychicznych i fizycznych. Charakteryzuje się przy tym bardzo ścisłym kontaktem ze środowiskiem naturalnym, co jest jej olbrzymim walorem z uwagi na uciążliwe, z punktu widzenia zdrowia, warunki życia w obszarach zurbanizowanych.

Dla podniesienia atrakcyjności turystyki aktywnej niezbędne jest tworzenie i utrzymanie wysokiej jakości infrastruktury. Szczególne znaczenie odgrywa w tym zakresie liniowa infrastruktura turystyczna – szlaki turystyczne. Dzięki bogatej sieci szlaków turystycznych w Polsce wzrasta dostępność do atrakcji przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych. Szlaki turystyczne zapewniają lepszą ekspozycję walorów poszczególnych regionów i wpływają na wzrost ich atrakcyjności oraz konkurencyjności.

W wielu przypadkach infrastruktura turystyczna może pełnić funkcję sportowo-rekreacyjną, czego przykładem mogą być np. trasy rowerowe, biegowe czy narciarskie. Promocja turystyki aktywnej może więc nieść wielowymiarowe korzyści — ekonomiczne, prozdrowotne, a nawet stricte sportowe.

•| PRS 2020

Mając na uwadze rosnący ruch turystyczny i wiążące się z tym znaczne obciążenie szlaków turystycznych, należy również podkreślić wagę bezpiecznego uprawiania turystyki aktywnej, co powinny zapewnić zarówno właściwe rozwiązania w terenie (dbałość o jakość infrastruktury), jak i działania informacyjno-promocyjne.

Konieczny jest systematyczny monitoring oraz konserwacja, modernizacja i rozbudowa funkcjonującej już infrastruktury, a także stosowanie nowoczesnych rozwiązań inwestycyjnych, tak aby polskie szlaki turystyczne spełniały europejskie normy bezpieczeństwa.

Działaniom popularyzującym turystykę aktywną powinny towarzyszyć działania informacyjne na rzecz bezpiecznego jej uprawiania, zwłaszcza w górach, na wodzie i nad wodą.

• | PRS 2020**CEL SZCZEGÓŁOWY 2. WYKORZYSTANIE SPORTU NA RZECZ BUDOWY KAPITAŁU SPOŁECZNEGO**

Cel szczegółowy 2. poświęcony jest społecznemu wymiarowi sportu, który sprzyja budowie kapitału społecznego. Prowadzone w jego ramach działania będą polegać z jednej strony na wspieraniu podejmowania aktywności społecznej w obszarze sportu (wolontariat sportowy, lokalne inicjatywy sportowe), z drugiej zaś – na działaniach włączenia społecznego poprzez sport grup defaworyzowanych lub charakteryzujących się mniejszym udziałem w sporcie i rekreacji (osoby niepełnosprawne, ubogie, kobiety). Działania ujęte w celu 2. mają za zadanie sprzyjać budowaniu kapitału społecznego poprzez stymulowanie aktywności społecznej w obszarze sportu.

Ważnym elementem będą również działania na rzecz uczciwości sportu, czyli przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom w sporcie, takim jak: korupcja, doping, zagrożenia wywoływane przez subkultury pseudokibiców (w tym używanie przez te środowiska tzw. „mowy nienawiści”), a także dyskryminacja ze względu na rasę, pochodzenie etniczne, narodowość, religię, wyznanie, wiek, płeć, orientację seksualną, tożsamość płciową, jak również stopień niepełnosprawności czy inną cechę różnicującą. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom w sporcie powinno prowadzić do poprawy wizerunku sportu jako sprawiedliwej, inkluzywnej i dostępnej dla wszystkich formy samorealizacji. Z tego względu istotne jest również włączanie w realizację działań w tym obszarze podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej (w tym organizacji pozarządowych), które są zakorzenione w społeczności lokalnej, dysponują wiedzą o jej potrzebach, integrują członków wspólnoty wokół wspólnych celów, a ponadto świadczą (nie dla zysku) usługi na rzecz społeczności lokalnej, jednocześnie zatrudniając i reintegrując wywodzące się z niej osoby zagrożone wykluczeniem społecznym.

Priorytet 2.1. Wspieranie aktywności społecznej w obszarze sportu

Sport posiada potencjał do kształtowania postaw prospołecznych. Zakres podmiotowy oddziaływania jest w tym przypadku szeroki i obejmuje zarówno samych uczestników współzawodnictwa sportowego, u których sport kształtuje określone wartości, jak i osoby zaangażowane, nawet pośrednio, w jego organizację. Jak słusznie zauważono w *Białej księdze na temat sportu*³⁷, działalność na zasadzie wolontariatu w organizacjach sportowych dostarcza wielu okazji do kształcenia pozaformalnego. Sport stwarza też możliwość osobistego zaangażowania w działania na rzecz społeczności lokalnej, także w formie wolontariatu sportowego. Potencjał społeczny sportu może być również wykorzystywany w procesie resocjalizacji czy oddziaływania na środowiska zagrożone wykluczeniem.

³⁷ KOM(2007) 391 wersja ostateczna.

•| PRS 2020**Kierunek interwencji 2.1.1. Wsparcie wolontariatu sportowego**

Wolontariat sportowy jest zjawiskiem złożonym, bez którego jednak nie sposób wyobrazić sobie współczesnego sportu. Idea poświęcania swojego czasu dla innych to kwintesencja wartości, których nośnikiem jest sport. Poza tym, że kształtuje on pozytywne postawy społeczne, to sprzyja również pozyskiwaniu doświadczenia i umiejętności przydatnych do wykonywania ewentualnej przyszłej pracy zawodowej.

Wolontariat sportowy to zjawisko dynamiczne. W Polsce na przyspieszenie jego rozwoju bez wątplenia miała organizacja dużych imprez sportowych na przestrzeni ostatnich lat. Trudno sobie bowiem wyobrazić sprawny przebieg imprez, w tym również lokalnych, bez współpracy wykwalifikowanych wolontariuszy. Co więcej, wolontariat sportowy to nie tylko zabezpieczenie przebiegu wydarzeń sportowych (wolontariat akcyjny), ale również wsparcie bieżącego działania organizacji sportowych, w tym w zakresie upowszechniania aktywności fizycznej, w perspektywie długoterminowej (wolontariat stały). Płynne przejście od jednej do drugiej formy wolontariatu ma decydujący wpływ na funkcjonowanie wielu klubów sportowych oraz centrów aktywności zorientowanych na sport.

Rozwój wolontariatu sportowego definiuje jednak nie tylko kryterium ilości, ale i jakości. Organizacja korzystająca z usług wolontariuszy powinna dbać o podnoszenie ich kwalifikacji celem przygotowania do pełnienia przypisanych ról w organizacji. To samo, choć w mniejszym stopniu, dotyczy wolontariuszy akcyjnych, zwykle krótkoterminowo realizujących powierzone zadania. Stąd kształcenie pozaformalne wolontariuszy musi stanowić istotny element działalności w ramach wspierania wolontariatu sportowego w Polsce.

Szczególną kwestią, związaną z wolontariatem sportowym, jest problem godzenia ról zawodowych. Wolontariusze w pewnej liczbie rekrutują się spośród osób aktywnych zawodowo. Istotne w tym kontekście jest przekonanie środowiska pracodawców do rozwiązań zapewniających większą elastyczność zatrudnienia w stosunku do osób, pełniących taką podwójną rolę. Ponadto warto zwrócić uwagę na duży potencjał osób starszych w zakresie wolontariatu sportowego. Liczebność tej grupy wiekowej systematycznie rośnie, a ze względu na opisane wcześniej zagrożenia w zakresie singularyzacji związanej z zaprzestaniem aktywności zawodowej, aktywny udział w wolontariacie sportowym może być dobrym sposobem na aktywność społeczną tej grupy.

Kierunek interwencji 2.1.2. Wsparcie inicjatyw ukierunkowanych na rozwój lokalnych centrów aktywności

Aktywność fizyczna nie tylko wpływa pozytywnie na zdrowie, ale również posiada olbrzymi potencjał społeczny. Integruje lokalną społeczność, daje poczucie przynależności do niej, a także wywołuje potrzebę działania na jej rzecz. Stąd wsparcie dla inicjatyw ukierunkowanych na wzrost aktywności fizycznej nie powinno koncentrować się wyłącznie na aspekcie jej upowszechniania (ilościowym).

• | PRS 2020

Uproszczone postrzeganie aktywności fizycznej może bowiem w konsekwencji prowadzić do kierowania wsparcia na inicjatywy kształtujące aktywność o epizodycznym charakterze. Jej stabilność może zagwarantować korzystanie z istniejących bądź tworzenie nowych skupisk aktywności społeczności lokalnej, zwanych na potrzeby dokumentu lokalnymi centrami aktywności.

Zamysłem niniejszego działania nie jest powoływanie do życia nowej struktury podmiotów czy wskazywanie nowej formy prawnej działania. Lokalne centra aktywności należy rozumieć jako miejsca/osoby mocno osadzone w społeczności lokalnej (cieszące się jej zaufaniem, mające długą tradycję funkcjonowania, oparte na autorytecie). Bez znaczenia pozostaje forma, w jakiej działają (klub sportowy, dom kultury, stowarzyszenie, spółdzielnia, szkoła, klub seniora itd.), a także przedmiot ich podstawowej działalności (nie tylko sportowa). Nie ulega jednak wątpliwości, że najbardziej predystynowanym do pełnienia tej roli jest klub sportowy. Wymaga to jednak ponownego zdefiniowania jego roli, która wbrew obowiązującemu stereotypowi i praktyce działania w Polsce nie ogranicza się do obszaru sportu wyczynowego. Klub sportowy w modelu europejskim rozwoju sportu to oparty na swobodzie zrzeszenia byt (bez względu na sposób rejestracji czy okoliczność prowadzenia działalności gospodarczej), którego zasadniczym celem jest zapewnienie warunków dla aktywności fizycznej jego członków, w tym w szczególności dzieci, młodzieży, rodzin, osób starszych czy niepełnosprawnych. W takim ujęciu kluby sportowe odgrywają istotną rolę w animowaniu lokalnej społeczności. Ponadto podejmowanie inicjatyw w zakresie aktywności fizycznej przez tak określone podmioty daje gwarancję ich stabilności.

Problem jest szczególnie istotny w sytuacji, gdy w społeczności lokalnej brak podmiotów o podobnej charakterystyce. Warto wówczas dodatkowo korzystać z potencjału innych niż kluby sportowe podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej działających lokalnie i specjalizujących się w obszarze sportu, turystyki i aktywności fizycznej. Podmioty takie skupiają z jednej strony potencjał wspólnoty do samoorganizacji i współdziałania, a z drugiej dysponują wiedzą na temat deficytów oraz potencjalnych sposobów zaspokojenia potrzeb zbiorowości. Celem inicjatyw w zakresie aktywności fizycznej i swego rodzaju efektem ubocznym ich realizacji powinno być tworzenie tak zdefiniowanych lokalnych centrów aktywności. To z kolei stwarza możliwość przeniesienia zaangażowania w projekty z zakresu aktywności fizycznej na szerszej pojmowaną działalność społeczną. W tej sytuacji sport stanie się aktywatorem zaangażowania i animowania życia społeczności lokalnej.

Należy podkreślić, że opisane działanie ma znaczenie w wymiarze lokalnym i dotyczy w znacznej mierze działań podejmowanych na tym szczeblu, choć efekt, o którym mowa, można też w pewnym ograniczonym zakresie osiągnąć, stymulując działania lokalne projektami horyzontalnymi o większym zasięgu (np. regionalnym lub krajowym).

•| PRS 2020

Priorytet 2.2. Przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom w sporcie oraz promocja pozytywnych wartości kształtowanych przez sport

Sport odgrywa istotną rolę ekonomiczną. Jak wykazano w diagnozie, ma on znaczny udział w gospodarce, w tworzeniu produktu krajowego brutto, a także w kreowaniu zatrudnienia oraz w strukturze wydatków gospodarstw domowych w naszym kraju³⁸. Sport poddany zjawisku globalizacji i komercjalizacji staje się coraz częstszym przedmiotem zainteresowania biznesowego. W literaturze zakładano, że przychody z rynku sportowego liczone globalnie, przy rocznej stopie wzrostu na poziomie 3,7%, wyniosą w 2015 r. 145,3 mld dolarów³⁹. Tendencja ta widoczna jest również na polskim rynku. Wartość sponsoringu sportowego w naszym kraju wzrosła z 0,2 mld zł w 2001 r. do 3,8 mld na koniec 2013 r.⁴⁰ Proces ten wiąże się jednak z konkretnymi zagrożeniami, z których część wynika z regularnej infiltracji sportu przez środowisko przestępcze. Zgodnie z raportem przygotowanym na zlecenie EU Sports Platform⁴¹, jednymi z najpoważniejszych zagrożeń dla uczciwości współzawodnictwa sportowego są doping oraz ustawianie zawodów sportowych. Katalog ten uzupełnić należy również o zjawisko dyskryminacji w sporcie oraz zagrożenia dla bezpieczeństwa imprez sportowych, które wpływają negatywnie na wizerunek sportu.

Działania mające na celu zapobieganie i zwalczanie negatywnych zjawisk w sporcie są nie tylko związane z koniecznością przestrzegania prawa krajowego, ale służą także realizacji obecnych bądź przyszłych zobowiązań międzynarodowych Polski. Zarówno obowiązek aktywnego wspierania walki z dopingiem w sporcie, jak i poprawy bezpieczeństwa imprez sportowych oraz zwalczania ustawiania zawodów sportowych mają swoje źródło w wiążących Polskę umowach międzynarodowych⁴². Również w zakresie zwalczania wszelkich przejawów dyskryminacji w sporcie standardy międzynarodowe stanowią punkt odniesienia w programowaniu działań krajowych. Co warte podkreślenia, Polska działała aktywnie w środowisku międzynarodowym jako inicjator prac legislacyjnych poświęconych zwalczaniu negatywnych zjawisk w sporcie. Podczas swojej Prezydencji w Radzie UE w II połowie 2011 r. zapoczątkowała debatę nad koniecznością przeciwdziałania ustawianiu zawodów sportowych, co zaowocowało przyjęciem przez Radę UE konkluzji w sprawie walki z manipulowaniem wynikami sportowymi⁴³.

³⁸ Rachunek Satelitarny Sportu dla Polski za 2012 rok, Warszawa 2017 r., raport wykonany na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki.

³⁹ PriceWaterHouseCoopers, *Changing the game, Outlook for the global sports market to 2015*, grudzień 2011 r.

⁴⁰ Pentagon Research, *Podsumowanie polskiego sponsoringu sportowego w 2013 roku*.

⁴¹ Oxford Research, *Examination on threats to the integrity of sports*, kwiecień 2010 r.

⁴² Konwencja Antydopingowa (Dz. U. z 2001 r. poz. 149), Międzynarodowa konwencja o zwalczaniu dopingiu w sporcie (Dz. U. z 2007 r. poz. 999, z późn. zm.), Konwencja Rady Europy w sprawie manipulowania zawodami sportowymi (otwarta do podpisu w 2014 r.), Europejska konwencja w sprawie przemocy i ekscesów widzów w czasie imprez sportowych, a w szczególności meczów piłki nożnej (Dz. U. z 1995 r. poz. 625).

⁴³ Konkluzje Rady w sprawie walki z manipulowaniem wynikami sportowymi, 2011/C 378/01.

•| PRS 2020**Kierunek interwencji 2.2.1. Przeciwdziałanie przejawom dyskryminacji w sporcie**

Dyskryminacja oznacza odmienne traktowanie różnych podmiotów, które znajdują się w podobnej sytuacji, przy czym podobieństwo ocenia się w oparciu o obiektywne i weryfikowalne okoliczności istotne w danej sprawie. Dyskryminacja w sporcie jest zjawiskiem wieloaspektowym. Obejmuje całe spektrum zdarzeń i zachowań, od procesów decyzyjnych, w tym prowadzonych przez organy władzy publicznej, po zachowanie samych uczestników współzawodnictwa sportowego oraz kibiców.

Zakaz dyskryminacji w różnych obszarach życia, w tym w sporcie, choć wynika zarówno z prawa krajowego, z normami konstytucyjnymi na czele, jak i ze standardów międzynarodowych, w tym konwencyjnych, w dalszym ciągu nie jest powszechnie respektowany. Raport Europejskiej Komisji przeciw Rasizmowi i Nietolerancji (European Commission against Racism and Intolerance, ECRI)⁴⁴ z 2010 r. zwraca uwagę na problem rasizmu, homofobii i antysemityzmu wśród kibiców piłkarskich, wskazując jednocześnie na nieskuteczność w egzekwowaniu istniejących przepisów dyscyplinarnych w tym zakresie. Odrębną kwestią jest też dyskryminacja ze względu na płeć, w tym w dostępie do stanowisk kierowniczych w sporcie, która zostanie omówiona w dalszej części dokumentu, podobnie jak zagadnienie równego traktowania sportowców niepełnosprawnych.

Kierunek interwencji 2.2.2. Zwalczanie dopingu w sporcie

Doping z perspektywy ostatnich ponad 50 lat stanowi najpoważniejsze zagrożenie dla uczciwości współzawodnictwa sportowego, podważając podstawowe wartości, na jakich się ono opiera. Doping jednak nie tylko wpływa negatywnie na wizerunek sportu, ale w równie dużym stopniu zagraża zdrowiu samych zawodników. Przyjmowanie substancji i stosowanie metod zabronionych może prowadzić do uszkodzenia każdego z układów ludzkiego ciała. Coraz częściej daje się ponadto zaobserwować tendencję do zwiększonego stosowania substancji dopingowych w sporcie uprawianym w formie rekreacji. Na podstawie badań prowadzonych na początku lat 90.⁴⁵ szacuje się, że około 2% użytkowników klubów fitness i siłowni stosowało w tym czasie substancje zabronione w sporcie. Analogicznych wniosków dostarcza badanie przeprowadzone przez Komisję do Zwalczania Dopingu w Sporcie podczas biegów masowych w latach 2010 i 2012⁴⁶. O skali dopingu w sporcie uprawianym rekreacyjnie przekonują również wyniki badania zleconego w 2017 r. przez Ministerstwo Sportu i Turystyki.⁴⁷ Należy zatem oczekiwać podjęcia takich inicjatyw w zakresie walki z dopingiem, w tym przez Polską Agencję Antydopingową, które będą uwzględniać kontekst zdrowia publicznego.

⁴⁴ Raport ECRI dotyczący Polski, przyjęty 28 kwietnia 2010 r., CRI(2010)18.

⁴⁵ Doping in Norwegian Gyms, Telemark Research Institute & Norwegian University of Sport and Physical Education, 1993 r.

⁴⁶ Raport na temat antydopingowych badań ankietowych przeprowadzonych podczas biegów masowych w latach 2010 i 2012, Komisja do Zwalczania Dopingu w Sporcie, 2013 r.

⁴⁷ Raport badawczo-analityczny dotyczący postaw i opinii w zakresie stosowania dopingu, Kantar public, 2017 r.

•| PRS 2020

Najskuteczniejszym z działań antydopingowych pozostaje jednak kontrola antydopingowa, zarówno w zakresie prewencji generalnej, jak i indywidualnej. Stopniowy wzrost efektywności kontroli antydopingowej, jakiego należy się spodziewać w najbliższej przyszłości w Polsce, w tym w trakcie obowiązywania tego dokumentu, wynika zarówno z konsekwentnego zwiększania skali kontroli (od 3100 próbek w 2015 r. do planowanych 4500 w 2020 r.), jak i ze zmiany systemowego do niej podejścia na zdecydowanie bardziej jakościowe. Największą rolę w tym procesie odgrywają i nadal powinny odgrywać takie mechanizmy jak: program paszportu biologicznego zawodnika, prowadzenie tzw. zarejestrowanej grupy zawodników czy działalność śledcza Polskiej Agencji Antydopingowej oraz jej współpraca z Policją i innymi służbami. Działania te, które w szerszym ujęciu określić można jako podnoszenie jakości krajowego programu antydopingowego, powinny nadal stanowić fundament walki z dopingiem w sporcie w naszym kraju, czego konsekwencją powinno być ugruntowanie pozycji Polski jako jednego z krajów najaktywniejszych w działaniach na rzecz uczciwości w sporcie. Proces ten powinien przebiegać w warunkach ścisłej współpracy ze wszystkimi interesariuszami, w tym przede wszystkim z zawodnikami.

Istotną rolę w zwalczaniu dopingu w sporcie odgrywa również działalność profilaktyczna. Edukacja antydopingowa, odwołująca się do negatywnych skutków stosowania metod i substancji zabronionych, zarówno na płaszczyźnie sportowej, jak i zdrowotnej, prawnej czy etycznej, stanowi w dłuższej perspektywie szansę na ograniczenie nakładów finansowych na działalność reakcyjną, związaną z już zaistniałymi przypadkami naruszania przepisów antydopingowych. Profilaktykę w tym zakresie cechuje różnorodność jej form, od działań bezpośrednich, w tym z udziałem zawodników, którzy dla młodzieży stanowią wzorzec sportowej kariery, poprzez wykorzystanie popularnych mediów społecznościowych aż do kampanii medialnych.

Ostatnim ważnym aspektem działań antydopingowych w Polsce powinno być utrzymanie na terenie kraju akredytowanego przez WADA laboratorium antydopingowego i zwiększenie jego znaczenia w regionie. Należy stworzyć warunki dla stabilnego funkcjonowania takiej placówki oraz dla jej rozwoju.

Kierunek interwencji 2.2.3. Zwalczanie korupcji w sporcie oraz ustawiania zawodów sportowych

Korupcja w sporcie, a w szczególności manipulowanie zawodami sportowymi, to obok dopingu jedno z najpoważniejszych zagrożeń dla współczesnego sportu. Narusza fundamentalne wartości promowane przez sport, takie jak: uczciwość, zasady fair play czy poszanowanie innych uczestników współzawodnictwa. Manipulowanie zawodami sportowymi to forma oszustwa, która prowadzi do wypaczenia idei nieprzewidywalności zawodów sportowych.

Ustawianie zawodów sportowych przybiera współcześnie formę bardzo dobrze zorganizowanego przestępczego procederu, gdzie często wpływ na wynik czy przebieg zawodów nie jest celem samym w sobie, a sposobem na osiągnięcie dochodu czy „wypranie brudnych pieniędzy” dzięki zakładom bukmacherskim. Jak wskazują ogólnoswiatowe obserwacje, nierzadko procederem tym zajmują się zorganizowane grupy przestępcze.

• | PRS 2020

Poza działaniami o charakterze operacyjno-rozpoznawczym i dochodzeniowo-śledczym, za które odpowiada przede wszystkim Policja i powołane do tego instytucje (Centralne Biuro Antykorupcyjne), kluczową rolę w zwalczaniu korupcji w sporcie odgrywają działania edukacyjne, a także współpraca i wymiana informacji między wszystkimi zainteresowanymi podmiotami, w tym organami ścigania, administracją publiczną, ruchem sportowym.

Kierunek interwencji 2.2.4. Wspieranie działań w zakresie poprawy bezpieczeństwa imprez sportowych

Poprawa bezpieczeństwa imprez sportowych stanowi istotny element dbałości o wizerunek sportu. Niezakłócony przebieg imprezy masowej wpływa bowiem na wzrost zainteresowania współzawodnictwem ze strony widzów, a także sponsorów. Warunkiem bezpieczeństwa imprezy sportowej jest właściwe, pozbawione agresji zachowanie kibiców. Stąd też jego poprawy nie można oczekiwać bez zintegrowania działań wszystkich zaangażowanych w ten proces podmiotów.

Analiza uwarunkowań dla poprawy bezpieczeństwa imprez sportowych, z pominięciem zagadnień porządku publicznego, w tym przede wszystkim działań Policji i organizatora imprezy, wskazuje na kluczową w tym zakresie rolę współpracy z kibicami. Cel ten można osiągnąć przy wykorzystaniu planowanych na perspektywę długookresową projektów kibicowskich.

Kierunek interwencji 2.2.5. Promocja pozytywnych wartości kształtowanych przez sport

Proces zmian cywilizacyjnych i kulturowo-społecznych, charakterystyczny dla państw o dużej dynamice rozwoju, połączony ze zjawiskiem globalizacji i komercjalizacji różnych obszarów działalności człowieka, wymaga odwołania się w wychowaniu, kształceniu i kształtowaniu postaw młodzieży do wartości uniwersalnych, ponadczasowych. Doskonałym ich nośnikiem jest sport, który utrwała poczucie przynależności do zespołu, zasadę uczciwego współzawodnictwa, ciężkiej pracy, szacunku dla innych uczestników rywalizacji oraz dla reguł, które nią rządzą, a także wzmacnia solidarność, zaangażowanie i dyscyplinę. Przystwojenie tych wartości poprzez sport stanowi nie tylko o lepszym przygotowaniu do kariery zawodowej, kształtując cechy pożądane przez pracodawców, ale również do życia w społeczeństwie.

Nauka pozytywnych wartości poprzez sport, popularnie zwana też edukacją poprzez sport, stanowić powinna zasadniczy element każdego narzędzia realizacji polityki publicznej w obszarze szeroko pojętej aktywności fizycznej. Ponadto istnieje potrzeba podnoszenia poziomu świadomości organizacji edukacyjnych i sportowych co do potrzeby działania na rzecz rozwoju edukacji poprzez sport.

Priorytet 2.3. Wspieranie włączenia społecznego poprzez sport

Sport cechuje olbrzymi potencjał w kształtowaniu spójności społecznej. Rola integracyjna sportu wynika przede wszystkim z możliwości budowania więzi i poczucia przynależności do grupy. Stąd

• | PRS 2020

użyteczny charakter działań popularyzujących aktywność fizyczną w społeczeństwie. Dotyczy to w szczególności tych grup, które odczuwają deficyt więzi społecznych, wynikający z powodowanej różnymi względami izolacji.

Kierunek interwencji 2.3.1. Zapewnienie oferty umożliwiającej integrację społeczną poprzez sport

Sport oddziałuje pozytywnie na proces integracji społecznej, przyspieszając jego przebieg, a w niektórych przypadkach będąc czynnikiem ułatwiającym jego rozpoczęcie. Proces integracji społecznej jest złożony, a jego znaczenie w znacznej mierze uzależnione jest od analizy struktury danej społeczności, i to dokonanej przy uwzględnieniu wielu kryteriów. Z uwagi na nieznaczne zróżnicowanie polskiego społeczeństwa pod względem religijnym, etnicznym czy językowym⁴⁸, proces ten postrzegany jest marginalnie. Niewielka liczba osób deklarujących odmienną od większości narodowość czy pochodzenie etniczne, w tym imigrantów, sprawia, że proces ten nabiera dla nich szczególnego znaczenia – integracja społeczna staje się bowiem koniecznością dla tak zdefiniowanej mniejszości, a jej przebieg może być o wiele bardziej gwałtowny. W tym kontekście sport odegrać może kluczową rolę. Wykorzystanie potencjału społecznego sportu powinno zatem stać się istotnym elementem przedsięwzięć realizowanych w tym zakresie, a istniejące inicjatywy mogą stać się podstawą do upowszechniania dobrych praktyk.

Znacznie bardziej widoczna jest konieczność podniesienia poziomu spójności społecznej w kontekście rozwarstwienia majątkowego i zróżnicowanej sytuacji ekonomicznej Polaków⁴⁹. Jest to proces dwukierunkowy. Z jednej bowiem strony obywatele znajdujący się w gorszej sytuacji majątkowej w pierwszej kolejności rezygnują z dóbr ekskluzywnych, za jakie postrzegany jest dostęp do kultury i sportu. Z drugiej zaś rezygnacja z tych usług pogłębia zjawisko izolacji i wykluczenia grupy najuboższych Polaków. Warto również zwrócić uwagę, iż kryterium infrastrukturalne nie przesądza o dostępie do sportu tej grupy osób, czego dobrym przykładem są duże aglomeracje miejskie, zwykle wyposażone w infrastrukturę sportową. Nawet przy założeniu, że nasycenie infrastrukturą tego typu dużych ośrodków miejskich nie jest wystarczające, to i tak występuje ona tam w stosunkowo dużej ilości. Bariery dostępu dla osób ubogich w dużych aglomeracjach pozostaje brak odpowiedniej oferty sportowej na poziomie lokalnym, przystępnej cenowo, powszechnej (nie ekskluzywnej) i nakierowanej na wymiar społeczny (nie sportowy) aktywności fizycznej.

Wskazać można również inne niż wymienione grupy, wśród których upowszechnianie aktywności fizycznej jest pożądane jako element polityki wyrównywania szans. Należą do nich bez wątpienia osoby niepełnosprawne, osoby starsze, a także kobiety. Każdej z tych grup poświęcono odrębny kierunek interwencji w niniejszym dokumencie. Kwestią otwartą pozostaje identyfikacja dalszych tego typu grup, co wydaje się istotne w kontekście konstytucyjnego obowiązku wspierania rozwoju

⁴⁸ Główny Urząd Statystyczny, *Ludność. Stan i struktura demograficzno-społeczna – NPS 2011*, Warszawa 2013 r.

⁴⁹ Główny Urząd Statystyczny, *Budżety gospodarstw domowych w 2013 r.*, Warszawa 2014 r.

•| PRS 2020

kultury fizycznej przez władze publiczne, z którego można wywodzić prawo obywateli do równego dostępu do aktywności fizycznej.

Kierunek interwencji 2.3.2. Wsparcie integracji osób niepełnosprawnych poprzez ich uczestnictwo w sporcie

Sport jest jedną z tych dziedzin życia, która daje ogromne możliwości w zakresie integracji społecznej osób niepełnosprawnych. Udział w jego różnych formach odgrywa ważną rolę w rozwoju osobistym, utrzymaniu lepszej kondycji fizycznej i psychicznej oraz aktywności społecznej. Dzięki propagowaniu poczucia przynależności do społeczności i uczestnictwa w jej życiu przyczynia się do znoszenia barier społecznych, stając się ważnym narzędziem inkluzji osób niepełnosprawnych oraz ułatwiając reintegrację ze społeczeństwem.

Osoby niepełnosprawne stanowią bardzo zróżnicowaną grupę zarówno pod względem stopnia i rodzaju niepełnosprawności, jak i innych cech wyznaczających ich potrzeby. Powoduje to konieczność zróżnicowania i zindywidualizowania działań adresowanych do tych osób.

Celem działań podejmowanych w obszarze sportu powszechnego wobec osób niepełnosprawnych jest tworzenie warunków umożliwiających zwiększanie ich uczestnictwa w różnych formach aktywności sportowej, postrzeganej przede wszystkim przez pryzmat wyrównywania szans i pełnego udziału w życiu społecznym. Integracja społeczna według modelu „do sportu, a następnie poprzez sport” do społeczeństwa, zapewnia płynność oraz większą skuteczność tego procesu. Aktywność fizyczna stanowi w tym przypadku swego rodzaju zachętę do porzucenia izolacji i nadzieję na ułatwioną aktywizację w bardziej inkluzyjnym otoczeniu, jakim jest środowisko sportowe. Włączenie to może odbywać się zarówno poprzez pozbawione rywalizacji uczestnictwo w zajęciach i obozach sportowych, jak i niewyczynowe współzawodnictwo sportowe, w ramach różnego rodzaju imprez i wydarzeń sportowych.

Systematyczne zajęcia sportowe wpływają na poprawę ogólnej kondycji i sprawności zawodników. Pozwalają doskonalić umiejętności w poszczególnych sportach i umożliwiają przygotowanie do ewentualnych rozgrywek sportowych. Ponadto celem zajęć jest tworzenie alternatywnej formy spędzania wolnego czasu dla osób niepełnosprawnych.

Udział w obozach sportowych umożliwia kontakt osób zmagającymi się z podobnymi problemami i ograniczeniami oraz pozwala na wspólne ich pokonywanie. Obozy sportowe dla osób niepełnosprawnych mają cenne walory edukacyjne, pozwalają na wyrabianie nawyku zdrowego, sportowego stylu życia, rozbudzają zainteresowania sportowe oraz zachęcają do podejmowania aktywności fizycznej.

Udział w imprezach i wydarzeniach sportowych wpływa na rozbudzenie zainteresowań sportowych niepełnosprawnych zawodników w zależności od ich potrzeb i preferencji, a także inspiruje do podejmowania współzawodnictwa sportowego i zdrowej rywalizacji. Imprezy i wydarzenia sportowe

•| PRS 2020

służą zarówno upowszechnianiu sportu wśród osób niepełnosprawnych, jak i ich integracji ze środowiskiem osób zdrowych.

Sport jako narzędzie włączenia społecznego zwiększa także szansę na podjęcie lub powrót osób niepełnosprawnych do pracy zawodowej.

Idea powszechnej aktywności fizycznej wśród osób niepełnosprawnych wymaga promocji, przede wszystkim z uwagi na panujący w społeczeństwie stereotyp, że osoby niepełnosprawne nie mogą jej podejmować z uwagi na stan zdrowia. Dlatego też działania na rzecz promocji sportu osób niepełnosprawnych powinny wpływać na zwiększenie świadomości opinii publicznej na temat sportu osób z niepełnosprawnością, poprzez popularyzację konkretnych sportów, wydarzeń oraz osiągnięć czołowych zawodników niepełnosprawnych, w tym paraolimpijczyków.

Działania promujące sport osób niepełnosprawnych powinny również zostać skierowane bezpośrednio do osób z niepełnosprawnościami, w celu podniesienia ich poziomu wiedzy i świadomości o możliwościach podejmowania różnorodnych form aktywności fizycznej, kreowania pozytywnych postaw wobec uprawiania sportu oraz popularyzacji zdrowego stylu życia.

Wsparciem należy objąć inicjatywy w zakresie organizacji wszelkiego rodzaju wydarzeń promujących sport osób niepełnosprawnych – eventów, pikników, wystaw, pokazów, koncertów, kampanii społecznych z wykorzystaniem mediów. Ważnym narzędziem promocji sportu osób niepełnosprawnych powinny stać się także publikacje oraz wydawnictwa, w tym również krótkie filmy i spoty promocyjne. Szczególnie cenne będzie również włączanie w proces realizacji tych działań podmiotów ekonomii społecznej i solidarnej, aktywizujących i reintegrujących w wymiarze społecznym i zawodowym niepełnosprawnych członków społeczności lokalnej.

Kierunek interwencji 2.3.3. Zwiększenie partycypacji kobiet w sporcie

Problem partycypacji kobiet w sporcie jest złożony. Dotyczy on zarówno powszechnej aktywności fizycznej, jak i sportu uprawianego wyczynowo. W obu przypadkach można zaobserwować występowanie negatywnych trendów, które w sposób istotny różnicują sytuację kobiet i mężczyzn.

Problem partycypacji kobiet w sporcie dotyczy również sportu wyczynowego. Badanie przeprowadzone w 2012 r. przez Projekt Społeczny 2012⁵⁰ identyfikuje podstawowe bariery w rozwoju sportu kobiet, a wśród nich mniejsze zainteresowanie sponsorów i zdecydowanie niższy poziom finansowania, niedostosowanie treningu do potrzeb kobiet, w tym mała liczba kobiet w kadrze trenerskiej, szczególnie niski poziom reprezentacji kobiet we władzach organizacji sportowych, klasyczny konflikt ról społecznych (macierzyństwo a sport) oraz problem molestowania seksualnego zawodniczek. Problemy te potwierdzają badania realizowane na zlecenie Ministerstwa

⁵⁰ Projekt Społeczny 2012, *Sport kobiet w Polsce. Zaproszenie do diagnozy*, Warszawa 2012 r.

•| PRS 2020

Sportu i Turystyki, poświęcone równouprawnieniu płci w sporcie⁵¹ oraz nietykalności fizycznej i psychicznej sportowców⁵².

Mniejszy udział kobiet dotyczy zarówno samego współzawodnictwa organizowanego przez polskie związki sportowe, jak i członkostwa w kadrach narodowych, a także dostępu do zawodów związanych ze sportem (trener, instruktor i sędzia) oraz reprezentacji w zarządach polskich związków sportowych. Warto przypomnieć, iż ostatni z problemów dotyczy nie tylko związków działających w sportach częściej uprawianych przez mężczyzn i postrzeganych jako „męskie”, takich jak zapasy, boks czy piłka nożna, ale również tych popularnych zarówno wśród mężczyzn, jak i kobiet, w których sukcesy są autorstwa obu płci (siatkówka, lekkoatletyka, czy pływanie)⁵³.

⁵¹ Włoch R., *Bariery dla równouprawnienia płci w sporcie*, Warszawa 2014 r., raport wykonany na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki.

⁵² Włoch R., *Naruszenia nietykalności fizycznej i psychicznej wobec sportowców*, Warszawa 2014 r., raport wykonany na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki.

⁵³ Dane własne, styczeń 2015 r.

• | PRS 2020**CEL SZCZEGÓŁOWY 3. POPRAWA WARUNKÓW ORGANIZACYJNO-PRAWNYCH DLA ROZWOJU SPORTU ORAZ ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI WYKWALIFIKOWANYCH ZASOBÓW KADROWYCH**

Cel szczegółowy 3. obejmuje wszelkie działania związane z optymalizacją funkcjonowania oraz struktury podmiotów zaangażowanych w tworzenie lub prowadzenie polityki sportowej, w tym w szczególności upowszechnienie polityki sportowej opartej na faktach oraz zasad dobrego rządzenia. Ważnym komponentem tego celu jest stworzenie optymalnego otoczenia prawnego dla rozwoju sportu oraz ustalenie zasad współpracy między wszystkimi interesariuszami działającymi w obszarze sportu, ze szczególnym udziałem jst oraz organizacji pozarządowych.

Celem realizacji proponowanych działań jest stworzenie efektywnego systemu zarządzania w sporcie, ze szczególnym uwzględnieniem wprowadzenia standardów dobrego rządzenia w polskich związkach sportowych. Proponowane działania mają również na celu zwiększenie efektywności finansowego wspierania i stymulowania przedsięwzięć sportowych ze środków centralnych, przy zastosowaniu mechanizmów ewaluacyjnych. Istotnym aspektem kierunków interwencji w ramach tego celu jest również aktywne kształtowanie zasad współpracy między Ministerstwem Sportu i Turystyki a samorządami, przy założeniu wielopłaszczyznowego podejścia do tej współpracy (m.in. korelacje między działaniami w zakresie infrastruktury, a także wspierania aktywności fizycznej, w tym dzieci i młodzieży oraz organizacji sportowych na danym obszarze).

Dodatkowym celem stawianym przed polskimi związkami sportowymi jest prowadzenie aktywnej polityki upowszechniania swojego sportu. W tym celu niezbędne jest podniesienie kompetencji władz i pracowników polskich związków sportowych oraz wypracowanie standardów jakości działania tych organizacji, co poprawi ich wizerunek oraz zwiększy efektywność realizowanych przedsięwzięć.

Priorytet 3.1. Usprawnienie systemu organizacyjnego oraz zasad finansowania sportu

Rozwój sportu w Polsce to złożony proces, w którym partycypują podmioty o różnej charakterystyce, od organów administracji centralnej, przez jst po organizacje pozarządowe. Efektywność realizacji zadań w tym obszarze zależy w znacznej mierze od usprawnienia systemu organizacyjnego oraz zasad finansowania, w tym przede wszystkim od przyjęcia optymalnych dla rozwoju sportu zasad współpracy między wszystkimi podmiotami biorącymi w tym procesie udział. Osiągnięta w ten sposób efektywność odnosić się będzie zarówno do rzeczowych rezultatów działań, jak i do poniesionych nakładów finansowych.

Kierunek interwencji 3.1.1. Optymalizacja zasad współpracy między podmiotami działającymi w obszarze sportu

Jednym z fundamentalnych założeń współpracy między interesariuszami działającymi na rzecz rozwoju sportu powinna być decentralizacja jego finansowego wspierania. Oznacza to w praktyce finansowanie przedsięwzięć sportowych zarówno w zakresie sportu wyczynowego, jak i powszechnej aktywności fizycznej, a także inwestycji sportowych, na poziomie adekwatnym do skali

•| PRS 2020

przedsięwzięcia. Powinno to skutkować większym zaangażowaniem samorządów w działania na szczeblu lokalnym i regionalnym oraz koncentracją organów administracji centralnej na przedsięwzięciach (projektach, programach i kampaniach) krajowych (ogólnopolskich), co ograniczy efekt rozproszenia środków.

Zasady współpracy i podziału zadań, przy poszanowaniu kompetencji ustawowych poszczególnych podmiotów (administracji rządowej i samorządowej), powinny również uwzględniać efekt lokalnego oddziaływania przedsięwzięć horyzontalnych, wynikający z modelu współfinansowania przedsięwzięć przez rządową administrację centralną (głównie Ministra Sportu i Turystyki) oraz jst różnego szczebla. W modelu tym projekty tworzone i koordynowane na poziomie krajowym operacjonalizują się na poziomie regionalnym i lokalnym przy założeniu partycypacji finansowej jst.

Zwiększenie efektywności w procesie rozwoju sportu można osiągnąć również dzięki współpracy horyzontalnej jst, szczególnie w kontekście procesów inwestycyjnych. Dotyczy to budowy i modernizacji infrastruktury sportowej, której koszty utrzymania mogą być zbyt wysokie dla jednego samorządu. Reguła ta ma również zastosowanie do inwestycji w ciągi transportowe rowerowe i piesze, które mogą przebiegać przez obszar więcej niż jednego samorządu, a także do przedsięwzięć realizowanych przez różne państwa, w ramach współpracy partnerskiej.

Podobny efekt synergii działań osiągnąć można na poziomie centralnym dzięki współpracy międzyresortowej. Specyfika sportu przejawiająca się w jego horyzontalnym oddziaływaniu i możliwości realizacji celów z zakresu różnych polityk publicznych wskazuje na konieczność współdziałania podmiotów kształtujących te polityki, czyli organów administracji centralnej odpowiedzialnych za sprawy kultury fizycznej, zdrowia, spójności społecznej, a także nauki, szkolnictwa wyższego, edukacji, rozwoju regionalnego czy polityki przestrzennej. Podejmowanie działań nieskoordynowanych, a czasem wręcz konkurencyjnych, przez poszczególne organy prowadzi do rozproszenia nakładów finansowych i wpływa negatywnie na ich efektywność.

Innym aspektem optymalizacji zasad współpracy między podmiotami działającymi w obszarze sportu jest kooperacja między administracją publiczną a organizacjami pozarządowymi. Dotyczy to zarówno wykorzystania dobrych praktyk i doświadczeń tych podmiotów w procesie legislacyjnym (konsultacje publiczne), jak i bieżącej współpracy. Każdy organ administracji publicznej zainteresowany taką współpracą powinien przyjąć jej program, określający warunki i zasady wymiany doświadczeń i uczestnictwa w procesie decyzyjnym.

Priorytet 3.2. Upowszechnienie zasad dobrego rządzenia w obszarze sportu

Dobre zarządzanie jest warunkiem koniecznym rozwoju sportu na każdym poziomie. Od jakości zarządzania w organizacjach sportowych zależy też zakres przysługującej im w granicach prawa autonomii i prawa do samoregulacji. Dobre rządzenie w sporcie jest procesem opartym na kluczowych zasadach, do których niewątpliwie należą: przestrzeganie powszechnie obowiązującego prawa i reguł sportowych, określenie celów i wizji rozwoju organizacji (sportu) oraz

•| PRS 2020

ich ciągła ewaluacja, zapewnienie odpowiedniego poziomu kompetencji, reprezentatywności i inkluzyjności organów statutowych, a także gwarancja stabilnego finansowania wraz z przejrzystymi procedurami obiegu środków finansowych i jego kontroli oraz przewidywalność, transparentność i odpowiedzialność społeczna w ramach prowadzonej działalności.

Kierunek interwencji 3.2.1. Wprowadzenie i monitorowanie standardów jakości w zarządzaniu organizacjami sportowymi

Proces demokratyzacji życia oraz odzyskanie swobód obywatelskich po 1989 r. zapoczątkowały w Polsce rozwój opartej na modelu biznesowym prywatnej przedsiębiorczości, której celem była optymalizacja zysku. Istotną rolę w tym procesie odegrało upowszechnianie standardów jakości rządzenia w sektorze prywatnym. Proces ten niestety wolniej postępował w obszarze sportu, w większości nadal uzależnionym od finansowania publicznego, którego poziom systematycznie się obniżał. W efekcie wiele z organizacji sportowych w Polsce nadal funkcjonuje według wzoru postawy pasywnej, nie pozyskując dodatkowych źródeł finansowania, bez precyzyjnie określonej strategii działania, w sposób nieprzejrzysty dla inwestorów, opierając proces decyzyjny na nieobiektywnych przesłankach.

Biorąc powyższe pod uwagę, zasadne wydaje się przyspieszenie procesu upowszechniania standardów dobrego rządzenia w sposób administracyjny, co wpisuje się w pewnym sensie w kulturę działania wielu organizacji sportowych w Polsce (preferujących zarządzanie „odgórne” i niewymuszające inicjatywy, ograniczających działania do tych „reglamentowanych”). Z oczywistych względów upowszechnianie w ten sposób standardów jakości w zarządzaniu organizacjami sportowymi może dotyczyć tylko wiodących podmiotów tego sektora, z polskimi związkami sportowymi na czele, a ich egzekwowanie należy ograniczyć do zakresu, w jakim dysponują one bądź mogą dysponować środkami publicznymi oraz autonomią gwarantowaną przez prawo.

W 2017 r. Minister Sportu i Turystyki przygotował i opublikował *Kodeks dobrego zarządzania dla Polskich Związków Sportowych*. Zawiera on ponad 180 wytycznych, odnoszących się do następujących obszarów tematycznych:

1. Organizacja i kompetencje organów.
2. Zarządzanie strategiczne.
3. Przejrzystość działania.
4. Zarządzanie finansami.
5. Nadzór i kontrola wewnętrzna.
6. Odpowiedzialność za rozwój sportu.
7. Uczciwość w sporcie.
8. Kadry dla sportu.
9. Współpraca w środowisku sportowym.
10. Postępowania dyscyplinarne.
11. Polityka oparta na faktach.
12. Zawodnik i trener w polityce związku.

•| PRS 2020

Kodeks jest narzędziem pozalegisłacyjnym, nieposiadającym mocy wiążącej jak przepisy prawa powszechnego. Będzie miał on jednak zastosowanie – za pośrednictwem właściwych programów – do wszystkich polskich związków sportowych, chcących korzystać ze wsparcia ze środków publicznych w postaci dotacji na realizację zadań publicznych zleczanych przez Ministra Sportu i Turystyki. Przewiduje się, że rozpoczynając od programów MSiT realizowanych w 2019 r., Minister będzie umieszczać w nich te wytyczne Kodeksu, które w danym czasie uzna za priorytetowe do zrealizowania przez PZS. Od stopnia wypełnienia wskazanych w danym programie wytycznych Kodeksu zależeć będzie wysokość dofinansowania, które w jego ramach otrzyma dany związek.

Kierunek interwencji 3.2.2. Podniesienie jakości i efektywności zarządzania obiektami sportowymi

Intensywny proces inwestycyjny w zakresie tworzenia i rozbudowy infrastruktury sportowej w Polsce, szczególnie w ostatnich latach, doprowadził do powstania w naszym kraju dużej liczby nowoczesnych obiektów o różnej skali, od przyszkolnych boisk wielofunkcyjnych, sal gimnastycznych i pływalni po stadiony piłkarskie będące arenami mistrzostw Europy w piłce nożnej, hale widowiskowo-sportowe, w których można przeprowadzać imprezy sportowe rangi mistrzostw świata i Europy, czy skocznie narciarskie, stadiony żużlowe oraz pełnowymiarowe pływalnie (50-metrowe). Cechą charakterystyczną wielu z tych obiektów jest ich uniwersalny charakter (możliwość przeprowadzenia zarówno imprez sportowych, jak i artystycznych), dający wiele możliwości organizacyjnych, ale i duża kosztowność. Stąd niezbędne jest profesjonalne przygotowanie kadr i procesów zarządzania tego typu obiektami.

Zapewnienie odpowiedniej jakości i efektywności zarządzania obiektami sportowymi jest powinnością podmiotów, którym powierzono administrowanie nimi. Tym niemniej w szeroko pojętym interesie publicznym mieści się dbałość o stan tych obiektów, a tym samym o sposób zarządzania. Dlatego w 2017 r. opublikowana została, opracowana przez Stowarzyszenie Polski Oddział Instytutu Zarządzania Nieruchomościami IREM® publikacja *Najlepsze praktyki: Zarządzanie obiektami sportowymi*. Publikacja ta jest dostępna na stronie MSiT, dla wszystkich zainteresowanych tematyką zarządzania infrastrukturą sportową. Istotne jest również egzekwowanie standardów jakości zarządzania obiektami już na etapie inwestycyjnym. Stąd każdy proces decyzyjny w przedmiocie realizacji inwestycji w infrastrukturę sportową, w tym w szczególności ze środków publicznych, powinien być poprzedzony analizą ekonomiczną, uwzględniającą koszty utrzymania obiektu i skalę ewentualnych przychodów z tytułu jego użytkowania. Zarówno proces budowy, jak i utrzymania i zarządzania obiektami infrastruktury sportowej powinien być prowadzony zgodnie z zasadami zrównoważonego rozwoju i racjonalnego gospodarowania zasobami.

•| PRS 2020**Priorytet 3.3. Przyjęcie zasad skutecznej współpracy Ministerstwa Sportu i Turystyki z polskimi związkami sportowymi**

Polskie związki sportowe są istotnymi ogniwami w procesie rozwoju sportu w naszym kraju, przede wszystkim w kontekście potencjału w zakresie upowszechniania aktywności fizycznej lub promocji Polski za granicą poprzez wyniki współzawodnictwa. Są też kluczowymi partnerami Ministra Sportu i Turystyki w realizacji procesu zarządzania sportem. Stąd też skuteczna współpraca między związkami a obsługującym ministra urzędem powinna być oparta na przejrzystych i społecznie akceptowalnych zasadach. Odnosi się to zarówno do finansowania zadań realizowanych na zlecenie ministra przez polskie związki sportowe, jak i spójnej wizji strategicznych kierunków rozwoju sportu.

Kierunek interwencji 3.3.1. Określenie przejrzystych zasad finansowania zadań realizowanych przez polskie związki sportowe

Realizacja zadań publicznych przez polskie związki sportowe, w szczególności gdy dotyczy przygotowania kadry narodowej do udziału w najważniejszych imprezach sportowych, a ich zlecenie odbywa się na preferencyjnych warunkach⁵⁴, wymaga precyzyjnego określenia zasad ich finansowania. Proces decyzyjny w tej sprawie powinien być bowiem, zgodnie z jednym z priorytetów niniejszego dokumentu, oparty na obiektywnych przesłankach, w tym przypadku kryteriach finansowania.

W algorytmie służącym podziałowi środków dotacyjnych elementami o najwyższym znaczeniu są medale i punkty zdobywane w ostatnich dwóch igrzyskach olimpijskich oraz w konkurencjach olimpijskich na mistrzostwach świata i Europy seniorów na przestrzeni ostatnich pięciu lat. Istotne są też: znaczenie danego sportu dla realizacji celu Ministerstwa Sportu i Turystyki, jakim jest zwiększenie dorobku medalowego, a także zasięg dyscypliny (liczba klubów, licencji zawodniczych i trenerskich) oraz kapitałochłonność danego sportu. W algorytmie podziału uwzględnia się także fakt złożenia przez dany pzs wniosku o ustanowienie kwalifikacji rynkowej. Z kolei warunkiem otrzymania dodatkowego dofinansowania jest złożenie do MSiT strategii rozwoju danego sportu, która została określona w PRS do 2020.

⁵⁴ Zgodnie z art. 29 ust. 7 ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie minister właściwy do spraw kultury fizycznej, w zakresie dofinansowania zadań związanych z przygotowaniem kadry narodowej do udziału w igrzyskach olimpijskich, igrzyskach paraolimpijskich, igrzyskach głuchych, mistrzostwach świata lub mistrzostwach Europy, może zlecać polskim związkom sportowym, Polskiemu Komitetowi Olimpijskiemu i Polskiemu Komitetowi Paraolimpijskiemu realizację zadań publicznych z pominięciem otwartego konkursu ofert, o którym mowa w art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie.

• | PRS 2020**Kierunek interwencji 3.3.2. Stworzenie kompleksowych strategii rozwoju poszczególnych sportów lub grup sportów**

Istotnym elementem procesu standaryzacji jakości rządzenia w polskich związkach sportowych jest opracowanie, a następnie przyjęcie, przez właściwe organy statutowe związków dokumentów wytyczających kierunek rozwoju sportów czy grup sportów (np. sportów motorowych), w których polskie związki sportowe działają. Interwencja o takim kierunku jest uzasadniona nie tylko zamierzeniem podniesienia jakości zarządzania, ale również optymalizacji finansowania związków, w tym przede wszystkim ze środków publicznych. Powyższe wiązać należy z potrzebą precyzyjnego określenia w dokumentach strategicznych związków zakładanych celów działalności i uzależnienia poziomu finansowania od stopnia ich realizacji.

Kompleksowe strategie rozwoju poszczególnych sportów lub grup sportów powinny poza celami określać również katalog działań służących ich osiągnięciu, diagnozę sytuacji w danym sporcie oraz plan finansowy (planowane zasoby finansowe przeznaczone na realizację działań), a także określać rolę związku w rozwoju danego sportu, w szczególności w wymiarze jego upowszechniania. Okres programowania strategii powinien odpowiadać perspektywie planowania przyjętej w niniejszym dokumencie, a więc do roku 2020. Polskie związki sportowe powinny ponadto zapewnić spójność przyjmowanych dokumentów z celami niniejszego programu.

Wytyczne dla związków dotyczące sporządzania strategii rozwoju poszczególnych sportów znalazły się w przyjętym przez MSiT „Kodeksie dobrego zarządzania dla PZS”.

Priorytet 3.4. Poprawa dostępności wysoko wykwalifikowanych kadr w sporcie

Dostępność wysoko wykwalifikowanych kadr, obok infrastruktury oraz otoczenia administracyjno-prawnego, stanowi niezbędny warunek organizacyjny dla rozwoju sportu. Czynnikiem ten jest jednak spośród wymienionych najbardziej niestabilny i zmienny w czasie, a jego poprawa jest procesem długotrwałym, wymagającym zmian systemowych, w tym w dziedzinie edukacji i szkolnictwa wyższego. Efekt doraźny można w procesie tym osiągnąć poprzez realizację działań w zakresie kształcenia ustawicznego, wykraczających poza system szkolnictwa wyższego, związanych z pracą zawodową kadr w sporcie, w tym poprzez wszelkie formy doksztalcania (stałe oraz epizodyczne). Poprawa dostępności wysoko wykwalifikowanych kadr w sporcie na potrzeby niniejszego dokumentu wymaga zastosowania obu rozwiązań, zarówno systemowych, jak i doraźnych.

Proces kształcenia kadr sportu w Polsce, podobnie jak w wielu innych sektorach, abstrahuje w znacznej mierze od aktualnej sytuacji na rynku pracy i jego potrzeb, a także ignoruje zachodzące w nim procesy. W rezultacie produkt tego procesu ani w ujęciu ilościowym, ani jakościowym nie spełnia oczekiwań rynku. Pożądaną zmianę przynieść może jedynie uelastycznienie oraz zwiększenie

• | PRS 2020

responsywności kształcenia. Efekt ten można zapewnić poprzez dostosowanie kompetencji kadr do zmieniających się trendów w zakresie aktywności fizycznej. Dotyczy to zarówno zmiennej w czasie popularności poszczególnych sportów, jak i uwzględnienia procesów demograficznych (zwiększone zapotrzebowanie na ofertę dla osób starszych), a także rozszerzenia możliwości kształcenia o nowe kierunki związane z wykonywaniem zawodów okołosportowych (np. zarządzanie infrastrukturą sportową, marketing i prawa telewizyjne).

Kierunek interwencji 3.4.1. Podniesienie kompetencji osób prowadzących zajęcia z wychowania fizycznego oraz trenerów, instruktorów i animatorów sportu

Potrzeba podnoszenia kompetencji kadr sportu wynika ze zdiagnozowanych słabości w tym obszarze. Dotyczy to zarówno braku odpowiedniego przygotowania do prowadzenia zajęć wychowania fizycznego na różnych szczeblach edukacji, jak i niewystarczających kompetencji po stronie animatorów, instruktorów oraz trenerów, również tych pracujących w sporcie wyczynowym. Efekt w postaci zwiększenia kompetencji wymienionych grup zawodowych można osiągnąć zarówno w toku edukacji formalnej, jak i po jej zakończeniu, w ramach kształcenia ustawicznego. Znaczącą rolę w tym procesie może odegrać również wdrożenie Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

Zgodnie ze stanowiskiem Rady Programowej ds. Promocji Zdrowia i Profilaktyki Problemów Dzieci i Młodzieży⁵⁵, większość nauczycieli wychowania fizycznego pracujących w szkołach gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych nie jest przygotowana do realizacji aktualnej podstawy programowej. Dotyczy to przede wszystkim kompetencji w zakresie edukacji zdrowotnej. Problem niewystarczającego przygotowania zawodowego dotyka w jeszcze większym stopniu nauczycieli realizujących wychowanie fizyczne w klasach I–III szkoły podstawowej, i to zarówno absolwentów kierunku wychowanie fizyczne, jak i kierunku edukacja wczesnoszkolna. Rozwiązaniem tego problemu byłaby poprawa jakości kształcenia na wymienionych kierunkach oraz organizacja odpowiednich form doształcania, w tym w zakresie edukacji zdrowotnej.

Problem niewystarczającego przygotowania zawodowego dotyczy także trenerów, instruktorów i animatorów pracujących przy upowszechnianiu aktywności fizycznej wśród dzieci, młodzieży i osób dorosłych. Ponownie przyczyną w pewnej mierze jest niskiej jakości kształcenie tych grup zawodowych, ale również brak inicjatywy w zakresie podnoszenia kwalifikacji po zakończeniu edukacji. Uzasadnionym kierunkiem działań naprawczych w ramach tej interwencji powinno zatem być kształcenie ustawiczne trenerów, instruktorów i animatorów, realizowane w ramach kursów i szkoleń, ale również nabywanie kompetencji w ramach wolontariatu sportowego. Doształcanie wymienionych grup zawodowych może być prowadzone również w ramach projektów horyzontalnych, których celem zasadniczym jest upowszechnianie aktywności fizycznej.

⁵⁵ Stanowisko Rady Programowej ds. Promocji Zdrowia i Profilaktyki Problemów Dzieci i Młodzieży z dnia 16 grudnia 2014 r., przedstawione Ministrowi Edukacji Narodowej po seminarium „Kształcenie i doskonalenie nauczycieli wychowania fizycznego w zakresie edukacji zdrowotnej”.

•| PRS 2020

Proces podnoszenia kwalifikacji trenerów w sporcie wyczynowym, w szczególności pracujących z kadrą narodową w sportach olimpijskich, powinien być realizowany systemowo, w tym przy wykorzystaniu rozwiązań scentralizowanych. Odpowiedzialność za ich zapewnienie powinna spoczywać zarówno na administracji rządowej, jak i na polskich związkach sportowych, w ramach wymiany dobrych praktyk i doskonalenia zawodowego trenerów w danym sporcie.

Prowadzenie działalności edukacyjnej, w szczególności trenerów oraz instruktorów sportu, przez organizowanie różnych form kształcenia i doskonalenia zawodowego zostało określone w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 23 października 2015 r. w sprawie nadania Instytutowi Sportu w Warszawie statusu państwowego instytutu badawczego (Dz. U. poz. 1847) jako jedno z zadań Instytutu Sportu – Państwowego Instytutu Badawczego, szczególnie ważnych dla planowania i realizacji polityki państwa. W związku z tym MSiT udziela IS-PIB dotacji celowej w zakresie doskonalenia kadr kultury fizycznej pod nazwą Akademia Trenerska. Trenerzy kadry narodowej, których wynagrodzenie jest dofinansowywane w ramach programów MSiT, są zobowiązani do uczestniczenia w szkoleniach organizowanych w ramach ww. Akademii.

Polskie związki sportowe powinny również wprowadzić autonomiczne systemy licencyjne (niezależne od nadawanych do niedawna na podstawie przepisów ustawy o sporcie uprawnień trenera i instruktora sportu). Kształcenie ustawiczne mogłoby w nich stanowić wymóg dla podtrzymania uzyskanych uprawnień.

Szczególną rolę w podnoszeniu kompetencji kadr sportu może odegrać wdrożenie Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK), który opisuje wzajemne relacje między kwalifikacjami przedstawionymi w postaci efektów kształcenia, ujętych z kolei w kategorii wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Służy on przede wszystkim większej przejrzystości, dostępności i jakości zdobywanych kwalifikacji. System ten zapewnia też porównywalność kwalifikacji zdobytych w różnych państwach. Może on zatem nie tylko podnieść jakość kształcenia kadr sportu w Polsce, ale i zwiększyć ich konkurencyjność.

Nowa rzeczywistość w zakresie kształcenia kadr sportu po deregulacji zawodów wymaga nowych rozwiązań opartych przede wszystkim na współpracy ze wszystkimi zainteresowanymi stronami, a przede wszystkim z branżą. Istotne jest w tym zakresie zatem wypracowanie wspólnego stanowiska w kwestii nowego systemu kształcenia kadr trenerskich i instruktorskich przez administrację państwową (Ministerstwo Sportu i Turystyki, Instytut Sportu – Państwowy Instytut Badawczy, Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej, Centralny Ośrodek Sportu), pracodawców (związki sportowe, kluby, podmioty prowadzące działalność gospodarczą w zakresie rekreacji ruchowej), podmioty prowadzące edukację formalną (szkoły wyższe), edukację pozaformalną (instytucje kształcenia ustawicznego, firmy szkoleniowe) oraz edukację nieformalną (trenerzy i instruktorzy zdobywający doświadczenie zawodowe w klubach, związkach sportowych oraz podmiotach prowadzących zajęcia z rekreacji ruchowej). Taki nowy system jest wprowadzany właśnie w postaci Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.

•| PRS 2020

Rolę dedykowanego narzędzia może w tym systemie odegrać tzw. sektorowa rama kwalifikacji w sporcie, która stanowi próbę usystematyzowania istniejących w tym obszarze kwalifikacji. Odnosi się ona do zawodów trenera, instruktora sportu, a także animatora i innych, związanych z prowadzeniem zajęć sportowych dla wszystkich oraz szkoleniem w sporcie wyczynowym. W dniu 21 czerwca 2017 r. Minister Edukacji Narodowej, na wniosek Ministra Sportu i Turystyki, wydał rozporządzenie w sprawie Sektorowej Ramy Kwalifikacji w sektorze sport (Dz. U. z 2017 r. poz. 1268), na mocy którego sektorowa rama kwalifikacji w sporcie została włączona do ZSK.

Priorytet 3.5. Prowadzenie polityki sportowej opartej na faktach

Proces decyzyjny, w tym także w obszarze sportu, jeżeli ma go cechować racjonalność oczekiwanych rezultatów, obiektywizm i efektywne dysponowanie zasobami, również finansowymi, musi być oparty na faktach. Tak prowadzony proces wpływa na poprawę jakości zarządzania strategicznego w danym obszarze bądź organizacji. Fakty odgrywają istotną rolę na każdym jego etapie, zarówno w fazie projektowania założeń interwencji, w trakcie jej realizacji, jak również po jej zakończeniu – w formie ewaluacji wykonanych działań (programów, projektów), która stanowi niezbędne doświadczenie w planowaniu kolejnych interwencji.

Fakty należy rozumieć szeroko, zarówno jako efekty działalności badawczej (w tym dane statystyczne), analitycznej, pozyskiwanie dobrych praktyk, również międzynarodowych, czy też doświadczeń wynikających ze wspomnianych działań ewaluacyjnych. Oparcie procesu decyzyjnego na faktach czyni go bardziej transparentnym i ułatwia uzyskanie akceptacji adresatów działań, również w sytuacji, gdy są dla nich mniej korzystne.

Kierunek interwencji 3.5.1. Identyfikacja sportów o największym potencjale w zakresie upowszechnienia aktywności fizycznej lub promocji Polski na arenie międzynarodowej

Sukces w sporcie wyczynowym jako cel sam w sobie nie jest uzasadniony z punktu widzenia interesu społecznego, ma bowiem charakter jednostkowy. Jednak traktowany jako narzędzie promocji aktywnego stylu życia i aktywności fizycznej w szczególności, a także jako element promocji Polski na arenie międzynarodowej czy wręcz instrument dyplomacji publicznej, kształtującej wizerunek Polski za granicą, zyskuje na znaczeniu.

Biorąc pod uwagę – choć stabilne, to jednak ograniczone źródła finansowania sportu w Polsce, w tym w szczególności ze środków publicznych – istnieje konieczność określenia priorytetów w ramach wsparcia dla sportu wyczynowego. Zgodnie z przyjętymi w dokumencie założeniami, kryterium priorytetowości odnosić się powinno do potencjału danego sportu w zakresie upowszechnienia aktywności fizycznej lub promocji Polski na arenie międzynarodowej, przy szczególnym uwzględnieniu jego olimpijskiego charakteru.

•| PRS 2020

Dopuszczalne jest stopniowanie priorytetowego charakteru sportów w ramach grupy sportów strategicznych (grupa ta nie musi być jednolita). Różnice w ocenie potencjału, w tym także w ramach grupy sportów strategicznych (priorytetowych), powinny jednak znaleźć odzwierciedlenie w poziomie finansowania poszczególnych sportów (zadań realizowanych przez polskie związki sportowe).

Kierunek interwencji 3.5.2. Prowadzenie i wykorzystywanie w procesie decyzyjnym działań badawczych, analitycznych i ewaluacyjnych

Konieczność wykorzystania w procesie decyzyjnym działań badawczych, analitycznych czy ewaluacyjnych wynika bezpośrednio z założeń polityki sportowej opartej na faktach. Wiedza pozyskana z wymienionych źródeł służy lepszemu modelowaniu interwencji w każdym obszarze sportu, od upowszechniania aktywności fizycznej, przez wspieranie sportu wyczynowego po proces inwestycyjny. Konieczność stosowania przesłanek obiektywnych, wynikających z szeroko pojętych badań, dotyczy nie tylko procesów decyzyjnych realizowanych w administracji publicznej, ale też w środowisku sportowym, w szczególności przez polskie związki sportowe. Nie ulega przy tym wątpliwości, że przykład dobrych praktyk w tym zakresie musi ustanowić administracja publiczna, z Ministerstwem Sportu i Turystyki na czele.

Badania, analizy i ewaluacje jako narzędzia racjonalizacji procesu decyzyjnego mają w sporcie wyjątkowo duże możliwości zastosowania. Badania społeczne w zakresie aktywności fizycznej pomagają nie tylko określić skalę potencjalnej interwencji, ale i jej kierunek, modelując przy tym także jej kształt w zależności od potrzeb konkretnej grupy docelowej. Działania faktyczne prowadzone w następstwie tego typu badań cechuje zwykle większa skuteczność, pozwalają bowiem precyzyjnie dotrzeć do danej grupy docelowej, bez efektu rozproszenia.

Zgromadzone w toku realizacji działań informacje oraz dane zewnętrzne mogą być następnie wykorzystane do analizy, której celem jest optymalizacja ewentualnych przyszłych interwencji. Dotyczy to w szczególności procesów udzielania dotacji oraz procesów inwestycyjnych, gdzie od analizy skuteczności (silnych i słabych stron) już finansowanych przedsięwzięć powinna być uzależniona decyzja o kontynuacji bądź zmianie modelu lub kierunku dalszego finansowania. Szczególnym typem tego rodzaju analiz jest ewaluacja. Jej wykonanie powinno być obligatoryjnym elementem każdego projektu i programu realizowanego ze środków publicznych. Ewaluacja przedstawia wartość wówczas, jeżeli jest wykonana przez podmiot niezależny w stosunku do zleceniodawcy i wykonawcy projektu.

Kierunek interwencji 3.5.3. Wykorzystywanie rekomendacji międzynarodowych na rzecz optymalizacji krajowej polityki sportowej

Działaniem o dużym wpływie na jakość procesów decyzyjnych jest wykorzystywanie dobrych praktyk i doświadczeń, w tym międzynarodowych. Część z nich przybiera formę niewiążących rekomendacji opracowanych w strukturach organizacji międzynarodowych bądź na ich zlecenie. Stosowanie tego

•| PRS 2020

rodzaju wytycznych, które zwykle mają charakter uniwersalny (odnosząc się np. do kwestii aktywności fizycznej, zdrowego stylu życia), pozwala wykorzystać potencjał badawczy i naukowy, jakim legitymują się ich autorzy, na czele z organizacjami takimi jak: Rada Europy, Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) czy Unia Europejska.

Równie istotne dla optymalizacji krajowej polityki sportowej jest wykorzystanie jednostkowych doświadczeń poszczególnych państw. Pozwalają one uniknąć przyjęcia błędnych założeń konkretnych interwencji, a także stwarzają możliwość empirycznego potwierdzenia zasadności ich podejmowania. Proces korzystania z dobrych praktyk i doświadczeń zagranicznych odejmuje zarówno działania realizowane w zakresie upowszechniania aktywności fizycznej, jak i w sporcie wyczynowym. Jest również pomocny w rozstrzyganiu kwestii horyzontalnych, jak ramy prawne, organizacja czy finansowanie sportu.

•| PRS 2020**Cel szczegółowy 4. WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU SPORTU NA POZIOMIE WYCZYNOWYM NA RZECZ UPOWSZECHNIENIA AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ LUB PROMOCJI POLSKI NA ARENIE MIĘDZYNARODOWEJ**

Cel szczegółowy 4. prezentuje nowe podejście do sportu wyczynowego – wyniki sportowe w prowadzonej rywalizacji międzynarodowej nie mają być celem samym w sobie, lecz sposobem promocji powszechnej aktywności fizycznej lub promocji Polski na świecie. W związku z powyższym zostanie dokonana rzetelna hierarchizacja sportów na podstawie jasno zdefiniowanych kryteriów, wśród których znajdują się przede wszystkim: prozdrowotne i edukacyjne walory poszczególnych sportów, możliwość ich powszechnego uprawiania przez całe życie oraz medialność i poziom światowego współzawodnictwa. Takie podejście, ukierunkowane na korzyści społeczne oraz gospodarcze, uzasadnia wspieranie sportu wyczynowego ze środków publicznych.

Kariera sportowa jest niezwykle ryzykowna, stąd zadaniem państwa jest organizowanie kariery dwutorowej dla sportowców, czyli dofinansowanie nie tylko procesu szkolenia, ale także zapewnienie równoległej ścieżki edukacyjnej lub zawodowej, zwłaszcza w służbach mundurowych, umożliwiającej płynne wejście na rynek pracy po zakończeniu kariery sportowej. Należy pamiętać, iż we współczesnym sporcie kariera wyczynowa jest dla zawodników (i często ich rodziców) rodzajem inwestycji, która w przypadku sukcesu może zapewnić bardzo wysoką stopę zwrotu, a oni sami stają się jej głównymi beneficjentami.

Istotną rolę we wsparciu sportu wyczynowego ma państwowy system stypendialny. Powinien być on nakierowany przede wszystkim na młodych, wybitnie uzdolnionych zawodników. Utrwalona praktyka hojnego wspierania wyczynowych sportowców w Polsce ze środków publicznych ma swoje negatywne skutki, takie jak choćby mniejsze zainteresowanie karierą pozasportową (dwutorową), dążenie do maksymalnego wydłużania karier sportowych finansowanych ze środków publicznych czy mniejsza aktywność w poszukiwaniu wsparcia z innych źródeł (z wykorzystaniem marketingu sportowego).

W przypadku sportowców uprawiających sport zawodowo, mających stały dochód z kontraktów sponsorskich (klubowych), należy rozważyć rewizję zasad przyznawania państwowych stypendiów. Dobrą praktyką w tym zakresie może być np. przekazywanie części stypendiów lub funduszu stypendialnego na rzecz promocji i rozwoju sportu młodzieżowego lub sportu na poziomie najbliższym obywatelowi.

Planuje się także działania związane z zapewnieniem wsparcia naukowo-badawczego wybranych sportów, wspieranie organizacji istotnych imprez rangi międzynarodowej oraz zapewnienie specjalistycznej bazy treningowej. Istotne będzie przeprojektowanie organizacji systemu szkolenia i finansowania, które w obecnej formie skutkuje zbytnią eksploatacją zawodników w wieku juniorskim.

•| PRS 2020**Priorytet 4.1. Wzmocnienie roli polskich związków sportowych jako podmiotów odpowiadających kompleksowo za rozwój i popularyzację dedykowanych sportów**

Elementem niezbędnym do prawidłowego funkcjonowania systemu sportu wyczynowego w Polsce są kompetentnie zarządzane polskie związki sportowe. Aktualnie można mieć pewne zastrzeżenia do jakości zarządzania w tych podmiotach, ze szczególnym uwzględnieniem braku transparentności oraz niewystarczającego poziomu zarządzania strategicznego. Planuje się, że działalność polskich związków sportowych jako odbiorców pomocy publicznej powinna być ewaluowana w sposób zbliżony do organizacji pożytku publicznego lub beneficjentów otrzymujących dofinansowanie ze środków Unii Europejskiej.

Polskie związki sportowe są w zróżnicowanej kondycji finansowej, część z nich wykazuje duże zyski, lecz wiele – wręcz przeciwnie. Dla większości podmiotów środki publiczne stanowią dominującą część budżetu. Wnioski z prowadzonych przez Ministerstwo Sportu i Turystyki kontroli wskazują, że regularnie prowadzone są postępowania związane z nieprawidłowościami w związku ze stanem prawnym lub kwestiami organizacyjno-merytorycznymi.

Polskie związki sportowe muszą również charakteryzować się wysokiej jakości kompetencjami w kluczowych kwestiach dla organizacji współzawodnictwa sportowego, takimi jak: znajomość aktualnych przepisów sportowych oraz ich przestrzeganie, marketing sportowy, współpraca z mediami, prowadzenie baz danych, łatwość w nawiązaniu kontaktu (np. za pomocą poczty elektronicznej) czy utrzymywanie relacji z międzynarodową federacją sportową w jednym z oficjalnych języków. Należy dołożyć wszelkich starań, aby polskie związki sportowe były zarządzane w sposób gospodarny, transparentny oraz kompetentny, co przyczyni się do poprawy ich postrzegania zarówno przez opinię publiczną, jak i środowisko sportowe.

Warto również podkreślić, że polskie związki sportowe powinny dążyć do całościowego zarządzania sportem, w którym organizują współzawodnictwo sportowe. Należy przez to rozumieć w szczególności zarządzanie wszystkimi dyscyplinami sportu, a także uwzględnianie sportu dzieci i młodzieży, sportu kobiet oraz osób niepełnosprawnych.

Kierunek interwencji 4.1.1. Wzmocnienie roli polskich związków sportowych jako podmiotów odpowiedzialnych również za upowszechnianie uprawiania sportu

Działania polskich związków sportowych są skoncentrowane na kadrze narodowej. Jest to zrozumiałe z punktu widzenia sposobu finansowania, w którym wyniki sportowe kadry odgrywają największą rolę. Z drugiej strony takie podejście jest krótkowzroczne i może skutkować coraz mniejszym zainteresowaniem sportem w społeczeństwie, zarówno na poziomie rekreacyjnym, jak i zawodowym.

Trzeba podkreślić, że odpowiedzialność polskich związków sportowych za upowszechnianie danego sportu nie powinna być utożsamiana jedynie z konkretnymi działaniami ukierunkowanymi na upowszechnianie sportu, takimi jak organizacja imprez sportowych dla osób niezrzeszonych w klubach sportowych czy programy popularyzatorskie. Istotną rolę w tym procesie powinny

• | PRS 2020

odgrywać działania o charakterze horyzontalnym, takie jak promocja danego sportu w mediach i szkołach (w tym np. z wykorzystaniem sportowców odnoszących sukcesy na poziomie seniorskim), dbałość o wizerunek sportu i organizacji czy prowadzenie strategicznej polityki upowszechniania sportu (np. organizacja zawodów popularyzacyjnych przy okazji imprez rangi mistrzowskiej).

Należy odnotować, że w kilku sportach⁵⁶ realizowane są projekty mające na celu popularyzację danego sportu wśród młodzieży. Trzeba natomiast podkreślić, że polskie związki sportowe powinny wykazywać większe zainteresowanie rywalizacją osób dorosłych niezawodowo lub półzawodowo uprawiających sport. Obecnie można zaobserwować, że dynamiczny wzrost liczby uczestników imprez sportowych ukierunkowanych na masowe uczestnictwo (np. lekkoatletycznych, kolarskich czy triathlonowych) nie znajduje odzwierciedlenia w liczbie zawodników należących do klubów sportowych zrzeszonych w odpowiednich polskich związkach sportowych. Co więcej zdarza się, że imprezy komercyjne są traktowane przez związki jako konkurencyjne, zaś próby wcielenia ich w swoje struktury nie przynoszą planowanych efektów.

System sprawozdawczy polskich związków sportowych nie jest w pełni efektywny. W związku z powyższym istnieje konieczność wprowadzenia takich rozwiązań, które zapewnią, że każdy związek sportowy będzie posiadał dane dotyczące aktualnej liczby zawodników uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie. Polskie związki sportowe powinny być zobligowane do prowadzenia sprawnych systemów licencyjnych, wprowadzając je od nowa lub dostosowując do potrzeb, eliminując obecnie występujące błędy utrudniające określenie aktualnej liczby zawodników (np. jedna licencja obejmująca okres ponad jednego roku/sezonu; brak integracji systemów licencyjnych polskich i okręgowych związków sportowych; brak wykreślenia zawodników nieodnawiających licencji). Ponadto należy zwrócić uwagę, że liczba zawodników uprawiających dany sport w minimalny sposób wpływa na wysokość otrzymywanej dotacji ze środków publicznych. Można zatem podsumować, że polskie związki sportowe powinny zostać zarówno odpowiednio motywowane, jak i wsparte w zakresie posiadania niezbędnych kwalifikacji organizacyjnych do prowadzenia działań ukierunkowanych na upowszechnianie sportu.

Kierunek interwencji 4.1.2. Sport wyczynowy osób niepełnosprawnych

Zgodnie z tendencjami w organizacji współzawodnictwa sportowego osób niepełnosprawnych na poziomie międzynarodowym, sport osób niepełnosprawnych jest integrowany ze sportem osób pełnosprawnych. Kierunek tych działań jest spójny z wytycznymi Międzynarodowego Komitetu Paraolimpijskiego⁵⁷ dotyczącymi transformacji i przekazania zarządzania sportami pozostającymi pod kierownictwem Komitetu do niezależnych międzynarodowych federacji sportowych oraz specjalizacją i profesjonalizacją sportu osób niepełnosprawnych.

⁵⁶ Np. badminton, lekkoatletyka, kolarstwo, koszykówka, piłka ręczna, piłka siatkowa.

⁵⁷ IPC Handbook 2010, Section 1, Chapter 2.7. Sport governance and management by law, <http://www.paralympic.org/the-ipc/handbook> [dostęp: październik 2014 r.]

•| PRS 2020

Aktualny system organizacji sportu osób niepełnosprawnych w Polsce, charakteryzujący się dublowaniem zakresów działań w odniesieniu do sportów oraz grup niepełnosprawności, jest niespójny, co skutkuje mniejszą efektywnością szkolenia zawodników oraz niepełnym wykorzystaniem integracyjnej roli sportu. Polskie Związki Sportowe powinny zwiększać swoje zaangażowanie w sport osób niepełnosprawnych i w miarę możliwości organizacyjnych stawać się podmiotami zarządzającymi sportem osób niepełnosprawnych w danym sporcie, integrując proces zarządzania i szkolenia w sporcie pełnosprawnych i niepełnosprawnych. Odpowiednia wytyczna w tym zakresie znalazła się także w Kodeksie Dobrego Zarządzania dla PZS.

Priorytet 4.2. Zapewnienie optymalnych warunków dla rozwoju sportów o największym potencjale w zakresie upowszechnienia aktywności fizycznej lub promocji Polski na arenie międzynarodowej

Na podstawie przejrzystych, obejmujących wszystkie istotne aspekty sportu kryteriów zostanie ustalona hierarchia sportów, która powinna mieć decydujący wpływ na przyznawanie ewentualnego wsparcia publicznego w zakresie np. specjalistycznej infrastruktury treningowej czy wsparcia naukowo-badawczego oraz dokonany podział bezpośrednich środków finansowych przeznaczanych na rozwój poszczególnych sportów.

Sporty uznane za priorytetowe, mające największy potencjał w zakresie upowszechnienia aktywności fizycznej lub promocji Polski na arenie międzynarodowej, a także gwarantujące rzetelność zarządzania i gospodarność wydatkowania środków finansowych przez odpowiednie polskie związki sportowe, powinny mieć zapewnione optymalne warunki do rozwoju, przez co należy rozumieć dostęp wysoko wykwalifikowanej kadry szkoleniowej, właściwe ukierunkowanie prowadzonych badań naukowych w obszarze sportu oraz preferencyjność przy wsparciu inwestycji infrastrukturalnych.

Należy również wspierać możliwość łączenia kariery sportowej z edukacją lub pracą, np. poprzez sprzyjanie organizacji procesu treningowego w ośrodkach miejskich lub ich pobliżu. Ponadto sportowcy powinni rozwijać swoją wiedzę z zakresu marketingu sportowego, co pomogłoby im uniezależnić się od wsparcia ze środków publicznych, co mogłoby z kolei pozytywnie wpłynąć na poprawę ich poziomu i wyników sportowych.

Kierunek interwencji 4.2.1. Wsparcie procesu treningowego w sportach o największym potencjale w zakresie upowszechnienia aktywności fizycznej lub promocji Polski na arenie międzynarodowej

Wsparcie procesu treningowego ma na celu osiągnięcie sukcesów w sportach o największym potencjale w zakresie upowszechnienia aktywności fizycznej lub promocji Polski na arenie międzynarodowej. Przyjmując aspekty promocyjne sportu wyczynowego jako główną przyczynę jego systemowego wsparcia w ramach polityki publicznej, należy nie tylko szczegółowo określić sporty priorytetowo objęte wsparciem, lecz również wskazać imprezy docelowe do osiągania najlepszych wyników sportowych, także w oparciu o siłę medialną tych imprez. Jest to odejście od dotychczasowej polityki ukierunkowanej na liczbę medali, stymulującej koncentrację na niszowych sportach, dyscyplinach lub poszczególnych konkurencjach na korzyść jakości sukcesów – osiągnięć

•| PRS 2020

w globalnie popularnych dyscyplinach, na największych imprezach sportowych. Takie podejście będzie wymagać prowadzenia zintegrowanych, systematycznych działań na rzecz rozwoju całego sportu, zarówno w aspekcie wyczynowym, jak i powszechnym.

W związku z powyższym system państwowych stypendiów sportowych powinien zostać odpowiednio zmodyfikowany. Aktualnie stypendium sportowe można otrzymać za wyniki sportowe osiągnięte wyłącznie na igrzyskach olimpijskich, paraolimpijskich, głuchych, mistrzostwach świata oraz mistrzostwach Europy. Są one różnicowane pod względem wysokości, uwzględniając fakt, że są sporty⁵⁸, w których np. mistrzostwa Europy są zwykle słabiej obsadzone lub tradycyjnie biorą w nich udział zawodnicy spoza pierwszej kadry narodowej lub członkowie młodzieżowej kadry narodowej. Z drugiej strony imprezy wysokiej rangi, mające duże walory promocyjne oraz wymagające wysokiej klasy sportowej, np. Puchary Świata w większości sportów zimowych, nie są uznawane za podstawę do przyznania stypendiów. Rodzi to sytuację być może niepożądaną, w której zdarza się, że polscy zawodnicy celowo przygotowują się do słabiej obsadzonych zawodów, aby zmaksymalizować swoje szanse na przedłużenie zawodowej, finansowanej ze środków publicznych, kariery sportowej. Starty w takich imprezach odbywają się nierzadko kosztem możliwości rywalizacji z czołówką światową w zawodach powszechnie uważanych za imprezy wyższej rangi. Należy jednak podkreślić trudności ze zdefiniowaniem poziomu sportowego poszczególnych zawodów pucharowych, natomiast warte rozważenia jest rozpatrywanie klasyfikacji generalnych cykli w przypadku braku zawodów rangi mistrzostw świata lub Europy w danym roku.

Warto również zaznaczyć, że Polska jest jednym z niewielu krajów, która wysyła zawodowych sportowców na zawody sektorowe – akademickie czy wojskowe. Skutkuje to kuriozalną sytuacją, w której polscy zawodnicy rywalizują z półprofesjonalistami z krajów Europy Zachodniej. W związku z powyższym istnieje duża potrzeba uporządkowania systemu finansowania procesu treningowego ze środków publicznych, ze szczególnym uwzględnieniem wyeliminowania wielokrotnego finansowania zawodnika z różnych źródeł⁵⁹. Rozgrywki sektorowe – akademickie, wojskowe, ludowe i inne – powinny być traktowane jako dodatkowe i, co do zasady, przeznaczone dla osób rzeczywiście wywodzących się z danych środowisk.

Należy podkreślić, że dobrą praktyką, stosowaną zarówno w Polsce, jak i w innych krajach odnoszących sukcesy w sporcie wyczynowym, jest indywidualny tok treningowo-startowy dla najwybitniejszych sportowców

Kierunek interwencji 4.2.2. Wsparcie systemu szkolenia w sporcie młodzieżowym sprzyjającego osiągnięciu najlepszych wyników w kategoriach seniorskich

Jednym z wyzwań w obszarze sportu wyczynowego jest reorganizacja sportu młodzieżowego. Co do zasady, sportowi młodzieżowemu można przypisać dwie funkcje, które wymagają odmiennego

⁵⁸ Np. biathlon, kolarstwo.

⁵⁹ Ze środków ministra właściwego do spraw kultury fizycznej oraz innych ministrów.

•| PRS 2020

traktowania. Przyjmując, że głównym zadaniem sportu młodzieżowego jest aktywizacja dzieci i młodzieży oraz zapewnienie im oferty prowadzenia treningu oraz uczestniczenia w rywalizacji sportowej, sport młodzieżowy powinien być traktowany jako element polityki wychowawczej, a tym samym jego finansowanie powinno być niezależne od wyników sportowych. Celem powinno być jak najszerze włączenie młodzieży do sportu i utrzymanie w nim przez całe życie.

Niestety analizy historyczne wskazują, że zawodnicy osiągający sukcesy w kategoriach młodzieżowych rzadko odnoszą sukcesy w kategorii seniorów, co może świadczyć o niewłaściwym ukierunkowaniu procesu treningowego – nastawieniu na szybkie osiągnięcie celu, braku długofalowego planu kariery oraz nadmiernej eksploatacji zawodnika. Sprzyja to również dokonywaniu selekcji zawodników w oparciu o możliwości szybkiego osiągnięcia sukcesów, co negatywnie odbija się na możliwości kontynuacji kariery sportowej zawodników późno dorastających.

Ponadto zauważalny jest znaczny ubytek zawodników wyrastających z wieku juniora, których utrzymaniem kluby przestają być zainteresowane. Wszystko to wskazuje na brak synergii między sportem młodzieżowym a sportem seniorskim, utrwalonym przez błędny system motywacji finansowej. Aktualnie system finansowania sportu młodzieżowego jest uzależniony od wyników sportowych w odpowiednich kategoriach wiekowych. Skutkuje to negatywną tendencją dążenia do krótkofalowych sukcesów w kategoriach młodzieżowych, z pominięciem lub marginalizacją perspektywy długofalowej. Za próbę przeciwdziałania tym negatywnym zjawiskom można uznać przywrócenie kategorii wiekowej juniora i młodzieżowca do Kadr Wojewódzkich, która umożliwia młodemu zawodnikowi dłuższe funkcjonowanie w sporcie, oraz uruchomiony z inicjatywy Ministra Sportu i Turystyki Program *Team 100*, którego operatorem jest Instytut Sportu – Państwowy Instytut Badawczy. Program ten został utworzony w celu wsparcia finansowego najzdolniejszych sportowców (w wieku 18–23 lata), w wysokości 40 tys. zł (brutto) rocznie na zawodnika, wypłacanego kwartalnie w formie darowizny. Wsparcie to dotyczy m.in.: kosztów udziału w zgrupowaniach sportowych oraz zawodach krajowych i zagranicznych, wynagrodzeń trenera, fizjoterapeuty, psychologa i innych osób współpracujących, zakupu suplementów diety, sprzętu sportowego, ubezpieczenia, wynajęcia mieszkania, chesnego za studia, marketingu sportowego itp. Nie bez znaczenia, z punktu widzenia beneficjentów programu, jest możliwość wykonania badań specjalistycznych w IS-PIB. Program pozwala młodemu ludziom na kontynuowanie kariery sportowej w najtrudniejszym okresie swojego sportowego życia, gdy często o kontynuowaniu kariery decyduje dostępność środków finansowych (na wsparcie procesu treningowego, wynajęcie mieszkania czy też kształcenie i doskonalenie zawodowe).

Obecnie do Programu *Team 100* zakwalifikowanych jest 250 zawodników. Od momentu zainaugurowania programu jego beneficjenci zdobyli ponad 200 medali podczas MŚ lub ME w kategoriach: senior, młodzieżowiec i junior

Kierunek interwencji 4.2.3. Zapewnienie wsparcia naukowo-badawczego oraz medycznego

Jednym z istotnych elementów procesu treningowego powinno być zapewnienie niezbędnego wsparcia ze strony sektora naukowo-badawczego. Na poziomie międzynarodowej rywalizacji

•| PRS 2020

sportowej wsparcie naukowo-badawcze może być czynnikiem decydującym o wypracowaniu przewagi konkurencyjnej, a w konsekwencji – decydować o sukcesie lub porażce. Odpowiednie wsparcie medyczne kadr narodowych jest również czynnikiem niezbędnym do bezpiecznego uprawiania sportu na poziomie wyczynowym.

Można zaobserwować, że w Polsce poziom współpracy między podmiotami odpowiedzialnymi za szkolenie – polskimi związkami sportowymi – a instytucjami naukowo-badawczymi jest niższy niż w krajach odnoszących większe sukcesy sportowe, gdzie taka współpraca jest już standardem. Z drugiej strony należy odnotować wzrost zainteresowania tego typu działaniami, w szczególności w zakresie badań diagnostycznych. Planuje się wzmocnienie motywacji polskich związków sportowych do podejmowania, nastawionej na długoterminowy rozwój danego sportu, współpracy z instytucjami sektora naukowo-badawczego w obszarze sportu. Badania te powinny kompleksowo obejmować obszary zainteresowania – od diagnostyki, poprzez optymalizację procesu treningowego aż po badanie zawodników i reakcji ich organizmów w warunkach startowych. Wskazane jest, aby umożliwić przeprowadzanie tego typu badań bez konieczności przerywania procesu treningowego.

Kierunek interwencji 4.2.4. Zapewnienie specjalistycznej bazy treningowej

Specjalistyczna baza treningowa jest niezbędnym komponentem zapewnienia optymalnych warunków do prowadzenia procesu treningowego. Ministerstwo Sportu i Turystyki regularnie realizuje programy infrastrukturalne dedykowane dofinansowywaniu zadań inwestycyjnych na potrzeby sportu wyczynowego. Katalog działań obejmuje zarówno budowę nowych obiektów, jak i remont oraz modernizację istniejącej infrastruktury.

Priorytetowe wsparcie powinny otrzymywać obiekty służące sportom o największym potencjale w zakresie upowszechnienia aktywności fizycznej lub promocji Polski na arenie międzynarodowej. Należy jednak pamiętać również o innych aspektach inwestycji – długofalowych planach zarządzania obiektem oraz jego realnym wykorzystaniu. Jest sytuacją pożądaną, aby większość infrastruktury sportowej na potrzeby sportu wyczynowego powstawała w miejscach umożliwiających godzenie procesu treningowego z nauką lub pracą zawodową.

Ważną rolę w zapewnieniu specjalistycznej bazy treningowej pełni Centralny Ośrodek Sportu (COS), który w chwili obecnej działa w formule prawnej instytucji gospodarki budżetowej. W skład COS wchodzi 6 Ośrodków Przygotowań Olimpijskich położonych na terenie całego kraju, tj. w: Spale, Władysławowie, Zakopanem, Wałczu, Szczyrku i Giżycku. Aktualnie COS próbuje łączyć ukierunkowanie na procesy treningowe zawodowych sportowców z działalnością komercyjną. Ministerstwo Sportu i Turystyki zachęca Polskie Związki Sportowe do korzystania z oferty COS-OPO, rozwijając bazę treningową w tych ośrodkach. W ostatnich latach zwiększa się wykorzystanie COS przez PZS, co jest także związane z faktem, że w programach dotacyjnych MSiT zobowiązuje pzs-y, aby do organizacji szkolenia obejmującego przygotowania olimpijskie wykorzystywały bazę sportową OPO COS, ze względu na zachowanie optymalnych standardów szkolenia sportowego. Na organizację

•| PRS 2020

zgrupowań i konsultacji krajowych poza OPO COS wymagana jest zgoda Dyrektora Departamentu Sportu Wyczynowego. Należy przy tym pamiętać, że w przypadku niektórych sportów w Polsce brak jest specjalistycznej infrastruktury lub specyficznych warunków treningowych, toteż nierzadko organizacja procesu treningowego za granicą jest rozwiązaniem najbardziej gospodarnym i skutecznym.

Kierunek interwencji 4.2.5. Wsparcie rozwiązań służących godzeniu życia zawodowego lub nauki z karierą sportową

Sportowcy uprawiający sport na poziomie wyczynowym napotykają często problemy związane z łączeniem specjalistycznego treningu z edukacją lub pracą. Kariera sportowa wymaga od sportowca poświęcenia dużej ilości czasu, często spędzanego poza domem, w warunkach względnej izolacji, co również negatywnie wpływa na życie osobiste i społeczne zawodników. Niestety zarówno podmioty sektora sportowego, jak i instytucje systemu edukacji oraz rynku pracy często nie są przygotowane do wsparcia zawodnika w łączeniu kariery sportowej z edukacją lub pracą. Niejednokrotnie skutkuje to koniecznością wyboru przez zawodnika wyłącznie jednej ścieżki kariery.

Zagadnienie tzw. kariery dwutorowej jest przedmiotem zainteresowania Komisji Europejskiej. Wytoczne UE⁶⁰ wskazują na dwa główne problemy do rozwiązania: brak długofalowej współpracy między sektorem sportu i edukacji lub rynku pracy oraz brak odpowiednich regulacji prawnych lub polityki w tym obszarze. Szczególnie istotnym aspektem działań w zakresie tzw. kariery dwutorowej jest uświadamianie sportowców o ograniczonym horyzoncie czasowym ich kariery sportowej, a tym samym konieczności planowania dalszego, „pozasportowego” życia zawodowego.

Kierunek interwencji 4.2.6. Zapewnianie warunków dla godzenia edukacji i kariery sportowej dzieci i młodzieży

Młodzież szczególnie zainteresowana sportem oraz wykazująca predyspozycje do przyszłego uprawiania sportu na poziomie wyczynowym może korzystać ze szczególnych form edukacji szkolnej – klas sportowych lub szkół mistrzostwa sportowego. Istotą tego typu rozwiązań organizacyjnych jest umożliwienie prowadzenia systematycznego procesu treningowego (zwiększona liczba zajęć wychowania fizycznego) bez szkody dla edukacji (zgodnej z podstawą programową Ministerstwa Edukacji Narodowej). Istotnym komponentem nauczania w klasach sportowych oraz w szczególności w szkołach mistrzostwa sportowego powinno być również prowadzenie zajęć przygotowujących przyszłych sportowców do prowadzenia tzw. kariery dwutorowej – alternatywnej kariery zawodowej, którą będą mogli podjąć po zakończeniu (często przedwczesnym) kariery sportowej.

⁶⁰ Konkluzje Rady UE i przedstawicieli rządów państw członkowskich zebranych w Radzie w sprawie dwutorowych karier sportowców (2013/C 168/04), Bruksela 2013 r.

•| PRS 2020**Priorytet 4.3. Wsparcie wykorzystania sportów o największym potencjale w zakresie upowszechnienia aktywności fizycznej lub promocji Polski na arenie międzynarodowej poprzez organizację imprez sportowych rangi międzynarodowej**

Organizacja imprez sportowych rangi międzynarodowej jest bardzo dobrą metodą popularyzacji sportu, a przy okazji – może nieść za sobą wiele dodatkowych korzyści. Wielkie wydarzenia sportowe to nie tylko sportowe emocje podczas samej imprezy. Efekty organizacji mistrzostw świata czy Europy bardzo często wykraczają poza obszar sportu. Do najważniejszych aspektów należy zaliczyć inwestycje w infrastrukturę – nie tylko tę sportową, lecz również transportową (drogi, dworce, lotniska). Prowadzone inwestycje przyczyniają się do podniesienia jakości przestrzeni. Tworzone są nowe, atrakcyjne tereny na mapach miast, często w miejsce obszarów zdegradowanych (czego świetnym przykładem jest likwidacja targowiska na nieużywanym Stadionie Dziesięciolecia w Warszawie i budowa nowoczesnego Stadionu Narodowego, który stał się jedną z wizytówek miasta). Wielkie imprezy sportowe to również pobudzenie gospodarki – zarówno w bezpośrednim związku z organizacją, jak i długofalowy wzrost atrakcyjności turystycznej, co może wspomagać powstawanie kolejnych miejsc pracy. Na koniec, choć jest to aspekt nie do przecenienia, należy również wspomnieć o budowie kapitału społecznego – skupienia się społeczności lokalnej wokół wydarzenia sportowego, rosnącego poczucia dumy i tożsamości, także nauki i nowych doświadczeń wyniesionych z międzykulturowych kontaktów.

W ostatnich latach Polska była gospodarzem wielu istotnych imprez sportowych rangi międzynarodowej, które okazały się wizerunkowymi sukcesami. Finałowy turniej piłkarskich Mistrzostw Europy UEFA EURO 2012™ czy Mistrzostwa Świata w Siatkówce Mężczyzn w 2014 r. zebrały świetne recenzje wśród uczestników i widzów, a cykliczne imprezy, takie jak Tour de Pologne czy Puchar Świata w skokach narciarskich, regularnie wzbudzają duże zainteresowanie. Wskazane byłoby podkreślenie efektu synergii oraz wzmocnienie przekazu promocyjnego międzynarodowych imprez sportowych rangi mistrzowskiej organizowanych w Polsce wzorem programu Gold Event Series w Wielkiej Brytanii⁶¹, który jest wieloletnią strategią pozyskiwania praw do organizacji wielkich imprez sportowych oraz wykorzystywania ich dziedzictwa. Spójny przekaz informacyjny zwiększa rozpoznawalność oraz podwyższa rangę, w szczególności imprez w sportach o mniejszej popularności lub niższej rangi.

Kierunek interwencji 4.3.1. Zapewnienie niezbędnej infrastruktury sportowo-widowiskowej na potrzeby organizacji międzynarodowych lub ogólnokrajowych imprez sportowych

Jak wykazano w diagnozie, dzięki inwestycjom zrealizowanym w ostatnich latach, Polska może się pochwalić posiadaniem obiektów sportowych niezbędnych do przeprowadzenia międzynarodowych imprez rangi mistrzowskiej w większości sportów olimpijskich. Istotne jest dalsze modernizowanie

⁶¹ Portal UK Sport, podmiotu odpowiedzialnego za wsparcie i promocję sportu w Wielkiej Brytanii, <https://www.uksport.gov.uk/pages/gold-events-series/> [dostęp: styczeń 2015 r.].

•| PRS 2020

kluczowych dla polskiego sportu obiektów, tak aby zapewnić możliwość ich wykorzystania na potrzeby organizacji krajowych i międzynarodowych imprez sportowych.

Należy dołożyć wszelkich starań, aby wesprzeć inwestycje, które umożliwią lub zwiększą szanse Polski na organizację kolejnych wielkich imprez sportowych, traktując priorytetowo sporty o największym potencjale w zakresie upowszechnienia aktywności fizycznej lub promocji Polski na arenie międzynarodowej. Każda inwestycja wsparta ze środków publicznych powinna być przedmiotem analizy w zakresie przyszłego wykorzystania oraz zarządzania obiektem. Wsparcie dla obiektów sportowo-widowiskowych o znaczeniu regionalnym powinno być udzielane pod warunkiem dominacji wykorzystania obiektu na cele sportowe wobec komercyjnych.

Kierunek interwencji 4.3.2. Wspieranie organizacji imprez rangi międzynarodowej

Długofalowe działania ukierunkowane na pozyskiwanie praw do organizacji wielkich wydarzeń sportowych są jednym z najlepszych sposobów na promocję Polski na świecie, a także podnoszenie poziomu polskiego sportu poprzez zapewnienie możliwości rywalizacji z czołowymi sportowcami z całego świata. Warto pamiętać, że plan ubiegania się o prawo organizacji imprez mistrzowskich lub innych prestiżowych imprez w danym sporcie powinien odpowiadać priorytetyzacji sportów opartej m.in. na ich potencjale w zakresie upowszechnienia aktywności fizycznej lub promocji Polski na arenie międzynarodowej. Przy organizacji wielkich imprez sportowych duży nacisk należy położyć na efektywność oraz gospodarność wydatkowania środków. Aby odnieść jak najwięcej korzyści związanych z takim wydarzeniem, należy z wyprzedzeniem planować wykorzystanie jego dziedzictwa w celu odniesienia efektów w wielu obszarach społeczno-ekonomicznych.

Należy również rozważyć objęcie wsparciem lub wykorzystaniem w przekazie promocyjnym największych polskich imprez sportowych skierowanych do amatorów lub łączących rywalizację sportowców wyczynowych oraz nastawionych na masowe uczestnictwo. Imprezy takie jak masowe biegi (np. maratony), wyścigi kolarskie czy biegi narciarskie, przy osiągnięciu odpowiedniego poziomu organizacyjnego oraz rozpoznawalności, mogą również stać się świetną wizytówką Polski oraz służyć jej promocji. Fakt, że imprezy te nastawione są na masowe uczestnictwo, sprawia, że tego typu wydarzenia mogą również istotnie wpływać na ożywienie turystyczno-gospodarcze na poziomie lokalnym.

4. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA REALIZACJI CELÓW

• | PRS 2020

Zakłada się realizację zapisów PRS 2020 w ramach zadań własnych organów administracji centralnej, z Ministrem Sportu i Turystyki na czele, administracji samorządowej, organizacji pozarządowych oraz podmiotów gospodarczych. Organem odpowiedzialnym za koordynację realizacji zapisów PRS 2020 jest minister właściwy do spraw kultury fizycznej.

Ze względu na specyfikę obszaru interwencji, PRS 2020 nie określa szczególnego **ujęcia terytorialnego** w ramach zaprojektowanych celów, priorytetów i kierunków interwencji. W dokumencie nie zostały wyznaczone, wyszczególnione enumeratywnie, regiony, dla których przewidziano preferencje w zakresie podejmowania interwencji, natomiast wskazano funkcjonalne cechy obszarów wymagających szczególnego wsparcia w niektórych zakresach tematycznych.

PRS 2020 jest dokumentem bazowym wyznaczającym ramowe cele, priorytety i kierunki interwencji w obszarze sportu. Dokumentem określającym sposób realizacji poszczególnych kierunków interwencji będzie **Dokument Implementacyjny PRS 2020** (dalej: DI PRS 2020), stanowiący katalog narzędzi służących realizacji celów PRS 2020, wraz z podmiotami odpowiedzialnymi za ich koordynację oraz realizację. Zostanie również określony czas realizacji, a także wartości bazowe i docelowe mierników realizacji poszczególnych narzędzi. DI PRS będzie opracowywany i przyjmowany przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej, po uprzedniej konsultacji z podmiotami odpowiedzialnymi za realizację celów PRS 2020. Zakłada się możliwość aktualizacji DI PRS 2020. Należy zaznaczyć, że nie każdemu kierunkowi interwencji PRS 2020 musi zostać przyporządkowane narzędzie DI PRS 2020. Część kierunków interwencji jest bowiem realizowanych w ramach codziennej działalności różnych podmiotów. Zgodnie z rekomendacjami z *Ewaluacji* narzędzia realizowane przez inne podmioty niż MSiT zostaną wskazane w DI PRS 2020 jako narzędzia komplementarne i będą podlegały odrębnemu sposobowi monitorowania.

System monitorowania realizacji PRS 2020 będzie prowadzony dwutorowo. Na poziomie strategicznym monitorowanie realizacji PRS 2020 będzie oparte na wskaźnikach realizacji, które znajdują się w tabeli 1. Strategiczne wskaźniki realizacji PRS 2020, co do zasady, mają charakter wskaźników oddziaływania lub rezultatu. Na poziomie operacyjnym wskaźniki monitorowania poszczególnych narzędzi realizacji w ramach PRS 2020 będą zapisane w dokumencie towarzyszącym – DI PRS 2020. Narzędzia, które zostaną zapisane w DI PRS 2020, będą miały określony budżet, podmiot odpowiedzialny za ich realizację oraz wartość docelową realizacji wskaźnika o charakterze wskaźnika produktu. Będą się one mogły odnosić do więcej niż 1 priorytetu/kierunku interwencji zapisanego w PRS 2020.

Sprawozdawczość z rocznego wykonania narzędzi zapisanych w DI PRS 2020 będzie zawierać następujące informacje: osiągniętą wartość wskaźnika realizacji narzędzi, wysokość wydatkowanych środków finansowych oraz syntetyczną charakterystykę prowadzonych działań. Sprawozdanie będzie zawierało krótką część analityczną, podsumowującą realizację PRS 2020 w danym roku, syntetyczne informacje o realizacji poszczególnych narzędzi DI PRS 2020 oraz tabelę aktualnych wartości strategicznych wskaźników realizacji PRS 2020. Sprawozdanie z realizacji PRS 2020 będzie przekazywane ministrowi właściwemu do spraw rozwoju, do końca II kwartału każdego roku.

•| PRS 2020

Organem odpowiedzialnym za koordynację procesu sprawozdawczego z realizacji narzędzi zapisanych w DI PRS 2020 jest minister właściwy do spraw kultury fizycznej. Obowiązkiem przekazywania danych do rocznych sprawozdań z wykonania DI PRS 2020 zostaną objęte wszystkie podmioty realizujące narzędzia zapisane w DI PRS 2020, w tym w szczególności ministrowie wg właściwości. Nie zakłada się sprawozdawczości przez jst.

Do monitorowania realizacji dokumentu zobowiązana jest komórka organizacyjna odpowiadająca za monitorowanie wdrażania dokumentów strategiczno-planistycznych z zakresu zadań ministra właściwego do spraw kultury fizycznej w obszarze sportu.

● | PRS 2020

Tabela 1: Strategiczne wskaźniki realizacji PRS 2020

Lp.	Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (rok bazowy)	Wartość śródkre-sowa	Wartość docelowa (2020 r.)	Jednostka	Źródło danych	Dostępność danych
CEL GŁÓWNY: TWORZENIE WARUNKÓW DLA ROZWOJU SPORTU ORAZ PROMOCJA AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ POZYTYWNE WPŁYWAJĄCEJ NA ZDROWIE							
1	Odsetek Polaków, którzy nigdy nie uprawiają sportu w stosunku do średniej UE-28 (UE-28=100)	123,8 (2013 r.)	121,7 (2017 r.)	100		obliczenia własne na podstawie: Eurobarometr	kilkuletnia
2	Odsetek Polaków, którzy nie podejmują pozasportowej aktywności fizycznej w stosunku do średniej UE-28 (UE-28=100)	116,6 (2013 r.)	111,4 (2017 r.)	100		obliczenia własne na podstawie: Eurobarometr	kilkuletnia
3	Odsetek Polaków niedeklarujących uczestnictwa ⁶² w zajęciach sportowych lub rekreacji ruchowej ⁶³	54,1 (2012 r.)	53,6 (2016 r.)	46	%	GUS ⁶⁴	kilkuletnia
CEL SZCZEGÓŁOWY 1: ZAPEWNIENIE WARUNKÓW I OFERTY DLA POWSZECHNEGO PODEJMOWANIA AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ NA KAŻDYM ETAPIE ŻYCIA							
4	Odsetek dzieci i młodzieży w wieku 11–17 lat podejmujących aktywność fizyczną ⁶⁵ w wymiarze zgodnym z wytycznymi WHO	21,5 (2013 r.)	66	21,5	%	badania HBSC ⁶⁷	kilkuletnia
5	Odsetek dziewcząt w wieku 11–17 lat podejmujących aktywność fizyczną ⁶⁸ w wymiarze zgodnym z wytycznymi WHO w stosunku do analogicznego odsetka chłopców (chłopcy=100)	53,3 (2013 r.)	69	60		badania HBSC ⁷⁰	kilkuletnia

⁶² Regularne lub sporadyczne.

⁶³ W czasie wolnym.

⁶⁴ Publikacja *Uczestnictwo Polaków w sporcie i rekreacji ruchowej*.

⁶⁵ W czasie wolnym.

⁶⁶ Kolejna edycja badania HBSC zostanie przeprowadzona w 2018 r. Raport z wynikami zostanie opublikowany w 2020 r.

⁶⁷ Health Behaviour in School-Aged Children; polskim operatorem badań jest Instytut Matki i Dziecka.

⁶⁸ Z uwzględnieniem szkolnych zajęć wychowania fizycznego.

⁶⁹ Kolejna edycja badania HBSC zostanie przeprowadzona w 2018 r. Raport z wynikami zostanie opublikowany w 2020 r.

⁷⁰ Health Behaviour in School-Aged Children; polskim operatorem badań jest Instytut Matki i Dziecka.

• | PRS 2020

6	Odsetek młodzieży w wieku 15–17 lat podejmujących aktywność fizyczną ⁷¹ w wymiarze zgodnym z wytycznymi WHO	13,5 (2013 r.)	72	13,5	%	badania HBSC ⁷³	kilkuletnia
7	Odsetek kobiet deklarujących regularne uczestnictwo w zajęciach sportowych lub rekreacji ruchowej w stosunku do analogicznego odsetka mężczyzn (mężczyźni=100)	86,7 (2012 r.)	92,1 (2016 r.)	88		obliczenia własne na podstawie: GUS ⁷⁴	kilkuletnia
8	Odsetek Polaków, którzy oceniają, że najbliższe sąsiedztwo daje wiele możliwości bycia aktywnym fizycznie w stosunku do średniej UE-28 (UE-28=100)	92,1 (2013 r.)	91,9 (2017 r.)	100		obliczenia własne na podstawie: Eurobarometr	Kilkuletnia
9	Długość ścieżek rowerowych ⁷⁵	7726 (2013 r.)	12 138,2 (2017 r.)	15 000	km	GUS (Bank Danych Lokalnych)	roczna
CEL SZCZEGÓŁOWY 2: WYKORZYSTANIE SPORTU NA RZECZ BUDOWY KAPITAŁU SPOŁECZNEGO							
10	Odsetek osób niepełnosprawnych deklarujących regularne lub sporadyczne uczestnictwo w zajęciach sportowych lub rekreacji ruchowej	25,8 (2012 r.)	28,1 (2016 r.)	28	%	GUS ⁷⁶	kilkuletnia
11	Odsetek Polaków, którzy deklarują społeczne motywacje ⁷⁷ uprawiania sportu w stosunku do średniej UE-28 (UE-28=100)	45 (2013 r.)	10 (2017 r.)	50		obliczenia własne na podstawie: Eurobarometr	kilkuletnia
12	Odsetek Polaków deklarujących zaangażowanie w wolontariat sportowy	3 (2013 r.)	3 (2017 r.)	5	%	Eurobarometr	kilkuletnia

⁷¹ Z uwzględnieniem szkolnych zajęć wychowania fizycznego.

⁷² Kolejna edycja badania HBSC zostanie przeprowadzona w 2018 r. Raport z wynikami zostanie opublikowany w 2020 r.

⁷³ Health Behaviour in School-Aged Children; polskim operatorem badań jest Instytut Matki i Dziecka.

⁷⁴ Publikacja *Uczestnictwo Polaków w sporcie i rekreacji ruchowej*.

⁷⁵ Położonych wzdłuż dróg publicznych, wykazanych przez jst w sprawozdaniu dot. transportu lokalnego.

⁷⁶ Publikacja *Uczestnictwo Polaków w sporcie i rekreacji ruchowej*.

⁷⁷ Odpowiedź „aby być z przyjaciółmi”.

• | PRS 2020

13	Odsetek kobiet w kadrze narodowej w sportach olimpijskich	37,7 (2012 r.)	43,03 (2016 r.)	40	%	obliczenia własne na podstawie: GUS/ Ministerstwo Sportu i Turystyki	roczna
14	Liczba klubów sportowych ⁷⁸ na 100 tys. ludności ⁷⁹	37,1 (2012 r.)	38,7 (2016 r.)	40	szt.	obliczenia własne na podstawie: GUS (Bank Danych Lokalnych)	dwuletnia
15	Liczba członków klubów sportowych ⁸⁰ na 1000 ludności ⁸¹	23,9 (2012 r.)	26,5 (2016 r.)	26,4	osób	GUS, (Bank Danych Lokalnych)	dwuletnia
16	Liczba ćwiczących w klubach sportowych ⁸²	906 940 (2012 r.)	1 030 204 (2016 r.)	1 000 000	osób	GUS, (Bank Danych Lokalnych)	dwuletnia
17	Odsetek kobiet ćwiczących w klubach sportowych ⁸³	24,5 (2012 r.)	25,2 (2016 r.)	26	%	obliczenia własne na podstawie: GUS (Bank Danych Lokalnych)	dwuletnia
CEL SZCZEGÓŁOWY 3: POPRAWA WARUNKÓW ORGANIZACYJNO-PRAWNYCH DLA ROZWOJU SPORTU ORAZ ZWIĘKSZENIE DOSTĘPNOŚCI WYKWALIFIKOWANYCH ZASOBÓW KADROWYCH							
18	Odsetek Polaków, którzy uważają, że lokalne władze robią wystarczająco dużo w kwestii zapewnienia możliwości podejmowania aktywności fizycznej przez obywateli w stosunku do średniej UE-28 (UE-28=100)	73,1 (2013 r.)	67 (2017 r.)	80	%	obliczenia własne na podstawie: Eurobarometr	kilkuletnia
19	Odsetek polskich związków sportowych, dla których udział środków z dotacji MSiT stanowi 95% lub więcej budżetu	44 (2012 r.)	47 (2016 r.)	0	%	GUS ⁸⁴ / Ministerstwo Sportu i Turystyki	roczna

⁷⁸ Suma liczby klubów sportowych, łącznie z klubami resortów obrony narodowej i spraw wewnętrznych, SALOS, UKS oraz wyznaniowymi.

⁷⁹ Ludność wg faktycznego miejsca zamieszkania, stan na 31 grudnia.

⁸⁰ Suma liczby klubów sportowych, łącznie z klubami resortów obrony narodowej i spraw wewnętrznych, SALOS, UKS oraz wyznaniowymi.

⁸¹ Ludność wg faktycznego miejsca zamieszkania, stan na 31 grudnia.

⁸² Ibidem.

⁸³ Ibidem.

⁸⁴ Sprawozdanie z działalności polskiego związku sportowego (KFT-2).

• | PRS 2020

20	Odsetek polskich związków sportowych posiadających strategię rozwoju pozytywnie zaopiniowaną przez MSiP	0 (2015 r.)	1,44 (2018 r.)	50	%	Ministerstwo Sportu i Turystyki	roczna
21	Odsetek polskich związków sportowych w sportach olimpijskich posiadających system licencyjny lub ewidencyjny umożliwiający coroczną aktualizację liczby zawodników	69 (2015 r.)	95 (2018 r.)	100	%	Ministerstwo Sportu i Turystyki	roczna
CEL SZCZEGÓŁOWY 4: WYKORZYSTANIE POTENCJAŁU SPORTU NA POZIOMIE WYCZYNOWYM NA RZECZ UPOWSZECHNIANIA AKTYWNOŚCI FIZYCZNEJ LUB PROMOCJI POLSKI NA ARENIE MIĘDZYNARODOWEJ							
22	Skuteczność startowa polskiej reprezentacji na letnich i zimowych igrzyskach olimpijskich	0,67 (2012 r.) 1,25 (2014 r.)	0,67 (2016 r.) 1,25 (2014 r.)	≥1,0 (każdorazowo)	pkt.	Ministerstwo Sportu i Turystyki	dwuletnia
23	Liczba polskich związków sportowych (działających w obrębie 1 sportu) prowadzących działalność w sporcie osób niepełnosprawnych	12 (2015 r.)	17 (2016 r.)	24	szt.	Ministerstwo Sportu i Turystyki	roczna
24	Odsetek polskich związków sportowych w sportach olimpijskich, dla których COS zapewnia bazę i sprzęt umożliwiający prowadzenie szkolenia sportowego	43 (2015 r.)	50 (2017 r.)	61	%	Ministerstwo Sportu i Turystyki	roczna
25	Odsetek polskich związków sportowych w sportach olimpijskich, których kadra narodowa objęta jest badaniami przez Instytut Sportu	61 (2015 r.)	45 (2018 r.)	75	%	Ministerstwo Sportu i Turystyki	roczna (kumulatywnie)
26	Liczba zawodników w sportach indywidualnych w kadrze szkolenia olimpijskiego zakwalifikowanych do grupy szkolenia A1 i A2	98 (2015 r.)	204 (2018 r.)	120	osoby	Ministerstwo Sportu i Turystyki	roczna

• | PRS 2020

Tabela 2. Wskaźniki kontekstowe PRS 2020

Lp.	Nazwa wskaźnika	Wartość bazowa (rok bazowy)	Wartość śródkresowa	Jednostka	Źródło danych	Dostępność danych
1	Przeciętne trwanie życia w zdrowiu ⁸⁵ kobiet	62,9 (2012 r.)	64,6 (2016 r.)	lata	Eurostat	roczna
2	Przeciętne trwanie w zdrowiu ⁸⁶ mężczyzn	59,2 (2012 r.)	61,3 (2016 r.)	lata	Eurostat	roczna
3	Odsetek Polaków w wieku 15–69 lat podejmujących aktywność fizyczną ⁸⁷ w wymiarze zgodnym z wytycznymi WHO	18,5 (2014 r.)	21,8 (2018 r.)	%	Ministerstwo Sportu i Turystyki ⁸⁸	roczna
4	Relacja PKB sportu do całkowitego PKB Polski	2,23 (2008 r.)	2,16 (2012 r.)	%	Ministerstwo Sportu i Turystyki ⁸⁹	kilkuletnia
5	Relacja zatrudnienia w sporcie do całkowitej liczby pracujących w gospodarce narodowej w Polsce	2,1 (2008 r.)	2,04 (2012 r.)	%	Ministerstwo Sportu i Turystyki ⁹⁰	kilkuletnia
6	Odsetek uczniów w wieku 11–17 lat uczestniczących we wszystkich lub prawie wszystkich lekcjach wychowania fizycznej ⁹¹	73,8 (2013 r.)	92	%	Ministerstwo Sportu i Turystyki	kilkuletnia
7	Odsetek kobiet w Polsce w wieku 15–69 lat podejmujących aktywność fizyczną ⁹³ w wymiarze zgodnym z wytycznymi WHO	16 (2014 r.)	19,7 (2018 r.)	%	Ministerstwo Sportu i Turystyki ⁹⁴	roczna
8	Odsetek mężczyzn w Polsce w wieku 15–69 lat podejmujących aktywność fizyczną ⁹⁵ w wymiarze zgodnym z wytycznymi WHO	21,5 (2014 r.)	24,0 (2018 r.)	%	Ministerstwo Sportu i Turystyki ⁹⁶	roczna

⁸⁵ W dniu narodzin (healthy life years at birth); przeciętne trwanie życia oznacza oczekiwaną długość życia.

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=tsdph100&language=en>

⁸⁶ Ibidem.

⁸⁷ W czasie wolnym.

⁸⁸ Wartość bazowa na podstawie: *Badanie aktywności fizycznej Polaków*, GfK Polonia dla Ministerstwa Sportu i Turystyki, kwiecień oraz październik 2014 r. Przytoczone dane są uśrednionymi wynikami uzyskanymi w dwóch falach badania. Badanie jest badaniem ankietowym, opartym na deklaracjach osób badanych.

⁸⁹ Wartość bazowa na podstawie: *Rachunek Satelitarny Sportu dla Polski za 2008 rok*, Warszawa 2013 r., raport wykonany na zlecenie Ministerstwa Sportu i Turystyki.

⁹⁰ Ibidem.

• | PRS 2020

9	Odsetek osób w wieku powyżej 60 lat podejmujących aktywność fizyczną ⁹⁷ w wymiarze zgodnym z wytycznymi WHO	11,5 (2014 r.)	11,13 (2014 r.)	%	Ministerstwo Sportu i Turystyki ⁹⁸	roczna
10	Odsetek Polaków w wieku 15–69, którzy nie spacerują ⁹⁹	48 (2014 r.)	33,91 (2017 r.)	%	Ministerstwo Sportu i Turystyki ¹⁰⁰	roczna
11	Odsetek Polaków w wieku 15+, którzy regularnie ¹⁰¹ podejmują transportową aktywność fizyczną ¹⁰²	5 (2014 r.)	12,4 (2017 r.)	%	Ministerstwo Sportu i Turystyki ¹⁰³	roczna

⁹⁷ W czasie wolnym.

⁹⁸ Wartość bazowa na podstawie: *Badanie aktywności fizycznej Polaków*, GfK Polonia dla Ministerstwa Sportu i Turystyki, kwiecień oraz październik 2014 r. Przytoczone dane są uśrednionymi wynikami uzyskanymi w dwóch falach badania. Badanie jest badaniem ankietowym, opartym na deklaracjach osób badanych.

⁹⁹ Ani jednego dnia w tygodniu w wymiarze min. 10 minut bez przerw; metodologia zgodna z międzynarodowym kwestionariuszem IPAQ – International Physical Activity Questionnaire.

¹⁰⁰ Wartość bazowa na podstawie: *Badanie aktywności fizycznej Polaków*, GfK Polonia dla Ministerstwa Sportu i Turystyki, kwiecień oraz październik 2014 r. Przytoczone dane są uśrednionymi wynikami uzyskanymi w dwóch falach badania. Badanie jest badaniem ankietowym, opartym na deklaracjach osób badanych.

¹⁰¹ 5 i więcej razy w tygodniu.

¹⁰² Jazda na rowerze, rolkach itp.

¹⁰³ Wartość bazowa na podstawie: *Badanie aktywności fizycznej Polaków*, GfK Polonia dla Ministerstwa Sportu i Turystyki, kwiecień oraz październik 2014 r. Przytoczone dane są uśrednionymi wynikami uzyskanymi w dwóch falach badania. Badanie jest badaniem ankietowym, opartym na deklaracjach osób badanych.

• | PRS 2020

5. PLAN FINANSOWY

•| PRS 2020

Program Rozwoju Sportu do roku 2020 ma charakter programowy. W przeważającej większości działania finansowane są w ramach środków pozostających w dyspozycji ministra właściwego do spraw kultury fizycznej, tj. części 25 – Kultura fizyczna i państwowych funduszy celowych – Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej oraz Funduszu Zajęć Sportowych dla Uczniów. Program określa kierunki priorytetów i działań, które w pierwszej kolejności finansowane będą ze źródeł już dostępnych. System finansowania Programu Rozwoju Sportu do roku 2020 jest oparty na możliwości wykorzystywania różnych środków finansowych, bez tworzenia odrębnego funduszu, który byłby dedykowany poszczególnym kierunkom interwencji wskazanym w programie. Z tej racji informacje dotyczące finansowania zostały ograniczone do przedstawienia najważniejszych źródeł finansowania i ewentualnych możliwych do pozyskania środków będących w dyspozycji innych ministerstw lub pochodzących z funduszy UE. Podstawą szacunków przedstawionych w niniejszym planie finansowym są dane z lat 2014 i 2015. Rok 2015 był pierwszym rokiem realizacji PRS 2020. W związku z tym, że środki z tych lat stanowiły podstawę do planowania kierunków interwencji PRS 2020 w aktualizacji, zdecydowano się nie zmieniać planu finansowego.

Podstawowym punktem odniesienia dla oszacowania nakładów finansowych, jakie mogą być przeznaczane na realizację PRS 2020, są środki będące w dyspozycji ministra właściwego do spraw kultury fizycznej. Zgodnie z ustawą budżetową działania związane ze sportem są finansowane z części 25 budżetu państwa – Kultura fizyczna.

W 2015 roku w części 25 – Kultura fizyczna na zadania z obszaru kultury fizycznej planowane były wydatki na poziomie 265 445 tys. zł, w tym:

- finansowanie działalności Komisji do Zwalczenia Dopingu w Sporcie – 2 077 tys. zł,
- dotacje celowe dla Centralnego Ośrodka Sportu na dofinansowanie zadań bieżących oraz inwestycyjnych – 23 311 tys. zł,
- zadania w zakresie kultury fizycznej – 186 579 tys. zł, z tego:
 - w zakresie sportu dla wszystkich – 23 349 tys. zł,
 - w zakresie sportu wyczynowego – 150 000 tys. zł,
 - w zakresie sportu wyczynowego osób niepełnosprawnych – 5 200 tys. zł,
 - pozostałe zadania – 8 030 tys. zł,
- działalność badawczo-rozwojowa – 800 tys. zł,
- pozostała działalność w zakresie kultury fizycznej – 52 678 tys. zł.

Dodatkowo działaniom związanym ze sportem i szeroko rozumianą kulturą fizyczną są dedykowane dwa państwowe fundusze celowe.

Pierwszy z nich, **Fundusz Rozwoju Kultury Fizycznej (FRKF)**, działa na podstawie ustawy z dnia 19 listopada 2009 r. o grach hazardowych (Dz. U. z 2019 r. poz. 847, z późn. zm.). Źródłem przychodów Funduszu są wpływy pochodzące z dopłat do stawek w grach losowych stanowiących monopol państwa. Środki mogą być przeznaczane na zadania inwestycyjne (przebudowę, remonty i dofinansowanie inwestycji obiektów sportowych), rozwijanie sportu wśród dzieci, młodzieży i osób

• | PRS 2020

niepełnosprawnych, rozwój turystyki społecznej sprzyjającej aktywności fizycznej społeczeństwa oraz zadania określone w przepisach o zdrowiu publicznym w zakresie aktywności fizycznej.

Plan finansowy Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej na 2015 rok przedstawiał się następująco:

1. Stan Funduszu na początek roku – 297 943 tys. zł.
2. Przychody – 645 800 tys. zł, w tym m.in.:
 - wpływy z dopłat do stawek w grach losowych stanowiących monopol państwa 621 800 tys. zł,
 - odsetki bankowe i inne przychody – 24 000 tys. zł.
3. Koszty – 645 800 tys. zł, w tym m.in.:
 - Przebudowa, remonty i dofinansowanie inwestycji obiektów sportowych – 382853 tys. zł,
 - Rozwijanie sportu wśród dzieci i młodzieży – 233 814 tys. zł, z tego:
 - Program szkolenia i współzawodnictwa sportowego młodzieży uzdolnionej 169 119 tys. zł,
 - Program sport wszystkich dzieci – 64 695 tys. zł,
 - Rozwijanie sportu wśród osób niepełnosprawnych – 29 123 tys. zł.

Drugi fundusz celowy to **Fundusz Zajęć Sportowych dla Uczniów**, który został utworzony na podstawie ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi (Dz. U. z 2018 r. poz. 2137, z późn. zm.). Przychodami Funduszu są opłaty stanowiące 10% podstawy opodatkowania podatkiem od towarów i usług, usług polegających na reklamie napojów alkoholowych.

Plan finansowy Funduszu Zajęć Sportowych dla Uczniów na rok 2015 przedstawiał się następująco:

1. Stan Funduszu na początek roku – 21 380 tys. zł.
2. Przychody – 13 000 tys. zł.
3. Koszty – 13 000 tys. zł, z tego m.in.:
 - dotacje na realizację zadań bieżących wynikających z ustawy tworzącej fundusz celowy zajęcia sportowe dla uczniów – 12 996 tys. zł.

Zgodnie z przepisami ustawy, środki Funduszu przeznacza się wyłącznie na dofinansowanie zajęć sportowych dla uczniów, prowadzonych przez kluby sportowe działające w formie stowarzyszenia oraz inne organizacje pozarządowe, które w ramach swojej statutowej działalności realizują zadania z zakresu upowszechniania kultury fizycznej wśród dzieci i młodzieży, a także organizowanych przez jednostki samorządu terytorialnego, oraz na zadania określone w przepisach o zdrowiu publicznym w zakresie aktywności fizycznej.

W ramach możliwości finansowania działań określonych w PRS 2020 należy również wskazać środki w ramach różnych funkcji budżetu państwa, będące w dyspozycji innych ministrów, według właściwości kompetencyjnych, w tym:

• | PRS 2020

Funkcja 3 – edukacja, wychowanie i opieka,
Funkcja 19 – transport i infrastruktura transportowa,
Funkcja 20 – zdrowie,

oraz pośrednio:

Funkcja 6 – polityka gospodarcza kraju,
Funkcja 7 – gospodarka przestrzenna, budownictwo i mieszkalnictwo,
Funkcja 12 – środowisko,
Funkcja 14 – rynek pracy.

Na podstawie informacji uzyskanych w 2015 r. od właściwych ministrów na temat wysokości aktualnie wydatkowanych lub planowanych do wydatkowania środków finansowych, a także aktualnej wysokości środków finansowych wydatkowanych w ramach funduszy celowych (opisanych powyżej), można przyjąć, że szacunkowy roczny koszt realizacji zadań wpisujących się w ramy PRS 2020 wynosi ok. 1006,9 mln zł, z czego koszty zadań znajdujących się we właściwości poszczególnych ministrów wynoszą:

- ministra właściwego do spraw sportu – ok. 265,4 mln zł,
- ministra właściwego do spraw turystyki – ok. 1 mln zł,
- ministra właściwego do spraw transportu – ok. 64,5 mln zł,
- ministra właściwego do spraw wewnętrznych – ok. 4,5 mln zł,
- ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego – ok. 7,8 mln zł,
- ministra właściwego do spraw zabezpieczenia społecznego – ok. 3,1 mln zł,
- ministra właściwego do spraw zdrowia – ok. 1,8 mln zł.

Szacunkowy roczny koszt zadań wpisujących się w ramy PRS 2020, finansowanych ze środków funduszy celowych, wynosi ok. 658,8 mln zł.

Przy założeniu, że wysokość środków finansowych nie ulega znacznym zmianom w okresie obowiązywania PRS 2020, można przyjąć, że szacunkowy łączny koszt realizacji zadań wpisujących się w ramy PRS 2020 wyniesie ok. 5 mld zł. Suma ta nie uwzględnia środków finansowych, które mogą być wydatkowane w związku z realizacją Programów Operacyjnych w perspektywie finansowej 2014-2020 (w szczególności w zakresie zadań związanych z budową i rozbudową infrastruktury dla ruchu pieszego i rowerowego oraz promowaniem zrównoważonej mobilności miejskiej).

Należy przy tym podkreślić, że realizacja PRS 2020 nie będzie generować dodatkowych środków finansowych, a wszystkie wyszczególnione powyżej szacunki znajdują się w planach budżetowych właściwych ministrów niezależnie od realizacji PRS 2020.

● | PRS 2020

Istnieją również możliwości formalnoprawne finansowania działań wskazanych w PRS 2020 przez jst, m.in. w zakresie zadań własnych wynikających z ustaw kompetencyjnych.

Poziom samorządu terytorialnego	Kategorie zadań związane ze sportem i kulturą fizyczną będące kompetencją danej jednostki
Gmina	Ład przestrzenny, gospodarka nieruchomościami, ochrona środowiska i przyrody oraz gospodarka wodna Lokalny transport zbiorowy Ochrona zdrowia Edukacja publiczna (przedszkola i szkoły podstawowe) Kultura fizyczna i turystyka, w tym tereny rekreacyjne i urządzenia sportowe Współpraca z organizacjami pozarządowymi
Powiat	Edukacja publiczna (poziom ponadpodstawowy) Promocja ochrony zdrowia Wspieranie osób niepełnosprawnych Transport zbiorowy i drogi publiczne Kultura fizyczna i turystyka Ochrona środowiska i przyrody Rolnictwo, leśnictwo i rybactwo śródlądowe Przeciwdziałanie bezrobociu oraz aktywizacja lokalnego rynku pracy Utrzymanie powiatowych obiektów i urządzeń użyteczności publicznej oraz obiektów administracyjnych Współpraca z organizacjami pozarządowymi
Województwo	Edukacja publiczna, w tym szkolnictwo wyższe Promocja ochrony zdrowia Kultura i ochrona jej dóbr Polityka prorodzinna Modernizacja terenów wojskowych Zagospodarowanie przestrzenne Ochrona środowiska Transport zbiorowy i drogi publiczne Kultura fizyczna i turystyka Przeciwdziałanie bezrobociu i aktywizacja lokalnego rynku pracy

Należy zauważyć, iż możliwości finansowania sportu z budżetów jst zostały znacznie poszerzone w następstwie uchwalenia ustawy o sporcie w 2010 r. oraz nowelizacji ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie z 2010 r. Konsekwencje tych rozwiązań to m.in.:

- możliwość realizacji zadań jst w dziedzinie kultury fizycznej przez własne jednostki organizacyjne bądź przez podmioty zewnętrzne, którym tego rodzaju zadania będą zlecane do wykonania lub które będą współdziałały przy ich wykonywaniu z daną jst,
- umożliwienie kapitałowego uczestnictwa gminy w klubie sportowym działającym w formie spółki kapitałowej,

•| PRS 2020

- stosowanie uproszczonego trybu do zlecania zadań w sferze kultury fizycznej organizacjom pozarządowym oraz możliwości realizacji takich zadań w formie inicjatywy lokalnej.

Ważnym elementem systemu finansowania rozwoju sportu w Polsce są także budżety programów rządowych, które zawierają katalogi zadań ściśle związanych z działaniami na rzecz kultury fizycznej, tj.:

ASOS – Rządowy Program na rzecz Aktywności Społecznej Osób Starszych na lata 2014–2020

Głównym celem Programu jest tworzenie warunków do rozwoju aktywności społecznej osób starszych, które w związku z wyżym demograficznym lat 50. wchodzi lub w najbliższej przyszłości będą wchodzić w wiek 60+, a kończąc aktywność zawodową, pozostają nadal w dobrej kondycji psychofizycznej, mają potencjał, kwalifikacje, życiowe doświadczenie i czas wolny, który można i należy zagospodarować dzięki tworzeniu odpowiedniej oferty aktywności społecznej.

W kontekście rozwoju aktywności fizycznej społeczeństwa szczególnie ważne są priorytety:

II Aktywność społeczna promująca integrację wewnątrz- i międzypokoleniową

Działania planowane są w obszarach:

- aktywność społeczna, w tym wolontariat osób starszych,
- aktywność fizyczna osób starszych, aktywność turystyczno-rekreacyjna osób starszych,
- budowanie sieci społecznych, w tym wolontariat wewnątrz- i międzypokoleniowy.

IV Usługi społeczne dla osób starszych (usługi zewnętrzne)

Działania planowane są w obszarach:

- szkolenia dla wolontariuszy i opiekunów (z zakresu pomocy osobom starszym),
- wspieranie różnych form samopomocy,
- rozszerzanie dostępności do usług społecznych, m.in. opiekuńczych, kulturalnych, edukacyjnych, poradniczo-doradczych, sportowych i turystycznych.

FIO – Program pn. Fundusz Inicjatyw Obywatelskich na lata 2014–2020

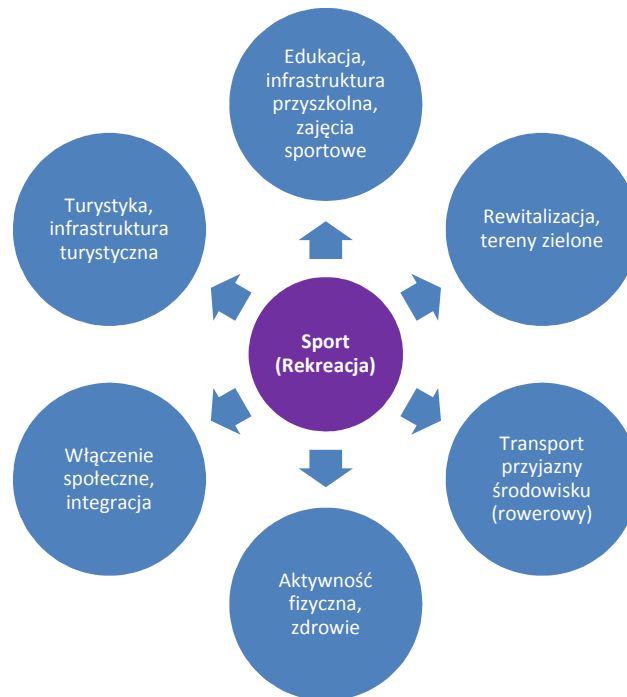
Fundusz Inicjatyw Obywatelskich jest instrumentem programowym i finansowym zwiększającym dynamikę rozwoju społeczeństwa obywatelskiego oraz przejawem, wypracowanej w partnerstwie publiczno-społecznym, troski o rozwój aktywności obywatelskiej i potrzeby wzmocnienia miejsca i roli trzeciego sektora w realizacji zadań publicznych. Dnia 27 listopada 2013 r. przyjęty został Program FIO na lata 2014-2020, który jest podstawą do corocznej organizacji konkursu w tym okresie.

Projekty realizowane w ramach FIO mieszczą się w 4 priorytetach: *Małe inicjatywy*, *Aktywne społeczeństwo*, *Aktywni obywatele* oraz *Silne organizacje pozarządowe*. Do kierunków działań wskazanych w PRS 2020 w obszarze zwiększania aktywności społecznej obywateli poprzez sport odnoszą się w szczególności następujące kierunki działania FIO: aktywizacja obywateli w sprawach wspólnotowych poprzez rozwijanie sportu w środowisku lokalnym oraz kształtowanie postaw

•| PRS 2020

obywatelskich w środowiskach kibiców, a także rozwijanie wolontariatu w różnych dziedzinach aktywności obywatelskiej.

Istotną kwestią jest możliwość współfinansowania działań PRS 2020 z funduszy unijnych w ramach perspektywy finansowej 2014-2020. **W dniu 23 maja 2014 r. została przyjęta przez Komisję Europejską Umowa Partnerstwa**, będąca najważniejszym dokumentem określającym strategię wykorzystania nowej puli Funduszy Europejskich. Umowa definiuje obszary interwencji jedynie pośrednio związane z aktywnością fizyczną i sportem.

Biorąc powyższe pod uwagę, należy rozważyć możliwości otrzymania finansowania dla projektów dotyczących infrastruktury rekreacyjnej w ramach:

1. Priorytet 4e., 4v. (FS/EFRR) Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu.
2. Proponowane działania to budowa ścieżek rowerowych, parkingów bike&ride, udogodnień systemowych dla ruchu rowerowego i pieszego, instrumenty terytorialne skierowane do miast.
3. Priorytet 6iii., 6d. (FS/EFRR) Ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program Natura 2000 i zieloną infrastrukturę.
4. Możliwość rozwoju infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej na terenach zielonych oraz finansowania rozwoju i promocji szlaków turystycznych.

•| PRS 2020

5. Priorytet 9a. (EFRR) inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych.

Ponadto istnieje możliwość sfinansowania kierunków interwencji związanych z rewitalizacją w ramach kompleksowych przedsięwzięć wynikających z programów rewitalizacji:

1. Priorytet 6iv., 6e. (FS/EFRR) Podejmowanie przedsięwzięć mających na celu poprawę stanu jakości środowiska miejskiego, rewitalizację miast, rekultywację i dekontaminację terenów przemysłowych (w tym terenów powojсковych), zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza oraz propagowania działań służących zmniejszeniu hałasu.
2. Priorytet 9b. (EFRR) wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich.

oraz zdrowiem i edukacją:

1. Priorytet 8vi (EFS) aktywne i zdrowe starzenie się.

Biorąc pod uwagę specyfikę powyższych priorytetów inwestycyjnych, będą one realizowane głównie na poziomie wojewódzkim poprzez **regionalne programy operacyjne**. W latach 2014-2020 samorządy województw będą zarządzać około 40% wartości funduszy polityki spójności – **31,28 mld euro**.

Dodatkowo 1 stycznia 2014 r. wszedł w życie **Program Erasmus+**, który zastąpił dotychczasowe programy: „Uczenie się przez całe życie” (oraz jego programy sektorowe – Erasmus, Leonardo da Vinci, Comenius i Grundtvig), akcję Jean Monnet, program „Młodzież w działaniu” oraz pięć innych programów (m.in. Erasmus Mundus i Tempus). Po raz pierwszy w historii programów edukacyjnych Unii Europejskiej wspierane będą również inicjatywy związane ze sportem.

W ramach akcji w dziedzinie sportu wspierane będą:

- współpraca partnerska mająca na celu promowanie uczciwości w sporcie (anty doping, walka z ustawianiem wyników zawodów sportowych, ochrona małoletnich), wspieranie innowacyjnych podejść do wdrażania zasad UE dotyczących dobrego zarządzania w sporcie, strategii UE w dziedzinie włączenia społecznego i równości szans, zachęcanie do uczestnictwa w aktywności sportowej i fizycznej (wspieranie wdrażania wytycznych UE dotyczących aktywności fizycznej, wolontariatu, zatrudnienia w sporcie, a także kształcenie i szkolenie w sporcie) oraz wspieranie wdrażania wytycznych UE dotyczących kariery dwutorowej sportowców,
- niekomercyjne europejskie imprezy sportowe, w ramach których przyznaje się dofinansowanie na rzecz poszczególnych organizacji odpowiedzialnych za przygotowanie i organizację danej imprezy oraz za działania następcze. Działania w tym zakresie obejmują organizację działań szkoleniowych dla sportowców i wolontariuszy w okresie poprzedzającym imprezę, ceremonii otwarcia i zamknięcia, zawodów sportowych, działań towarzyszących

•| PRS 2020

impresie sportowej (konferencji, seminariów) oraz realizację działań związanych ze skutkami danej imprezy, takich jak działania następcze,

- lepsze wykorzystanie wyników badań przy kształtowaniu polityki dzięki badaniom, gromadzeniu danych, ankietom, sieciom, konferencjom i seminariom, za pośrednictwem których rozpowszechnia się dobre praktyki z krajów uczestniczących w programie i organizacji sportowych i które wzmacniają sieci na szczeblu UE, tak aby członkowie tych sieci na szczeblach krajowych korzystali z synergii i wymiany ze swoimi partnerami,
- dialog z właściwymi europejskimi zainteresowanymi stronami, w ramach którego głównym wydarzeniem jest coroczne Forum Sportu UE oraz wsparcie na rzecz imprez sportowych związanych z prezydencją organizowanych przez państwa członkowskie UE sprawujące prezydencję UE. Stosownie do potrzeb można również organizować inne doraźne spotkania i seminaria w celu zapewnienia optymalnego dialogu z zainteresowanymi stronami w dziedzinie sportu.

• | PRS 2020**SPISTABEL**

Tabela 1: Strategiczne wskaźniki realizacji PRS 2020	72
Tabela 2. Wskaźniki kontekstowe PRS 2020	76

• | PRS 2020

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik

Elementy analizy SWOT.

● | PRS 2020

Załącznik. Elementy analizy SWOT dla Programu Rozwoju Sportu do roku 2020

Waga	Czynniki zewnętrzne	Waga	Czynniki wewnętrzne
	Szanse		Silne strony
0,2	Zmiana wizerunku aktywności fizycznej – coraz korzystniejsze jej postrzeganie (moda na ruch, budowanie poczucia prestiżu i elitarności przez aktywność fizyczną)	0,15	Warunki geograficzno-klimatyczne stwarzające możliwości uprawiania zróżnicowanej aktywności fizycznej
0,2	Coraz lepszy wizerunek Polski na arenie międzynarodowej (z wykorzystaniem „dużej” infrastruktury umożliwia organizację międzynarodowych imprez sportowych)	0,15	Duże nasycenie określonego rodzaju infrastrukturą dla określonego rodzaju aktywności fizycznej (przede wszystkim boiska wielofunkcyjne)
0,05	Rozwój koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu, której beneficjentami zostają coraz częściej organizacje sportowe oraz działania w zakresie promocji aktywności fizycznej	0,1	Duże zasoby kadr kultury fizycznej (absolwenci Akademii Wychowania Fizycznego)
0,15	Rozwój infrastruktury i transportu w kraju (przede wszystkim na poziomie lokalnym)	0,2	Zróżnicowanie źródeł finansowania zadań (budżet państwa, FRKF, FZSdU, budżet jednostek samorządu terytorialnego)
0,05	Podniesienie poziomu wykształcenia w polskim społeczeństwie	0,1	Obowiązkowe zajęcia wychowania fizycznego w szkołach
0,05	Rozwój polityki europejskiej (UE) w obszarze sportu	0,15	Potencjał promocyjny sukcesów w sporcie wyczynowym
0,1	Możliwości wykorzystania środków UE na rzecz aktywności fizycznej	0,05	Gotowość społeczna do partycypacji w kosztach aktywności fizycznej (wydatki na aktywność fizyczną w strukturze wydatków gospodarstw domowych o większych dochodach – wg GUS)
0,1	Rozwój społeczeństwa obywatelskiego (wolontariat)	0,1	Wysokie zainteresowanie społeczeństwa wydarzeniami sportowymi
0,1	Rosnący udział biznesu w rozwoju sportu (wprowadzanie biznesowych zasad zarządzania)		
1,00		1,00	
	Zagrożenia		Słabe strony
0,1	Spowolnienie wzrostu gospodarczego kraju	0,1	Brak wystarczającej infrastruktury sportowej dla konkretnego typu aktywności fizycznej (np. pływalnie, korty tenisowe) / ciągle jeszcze słaby stan techniczny istniejącej infrastruktury
0,15	Rozwój nowych technologii sprzyjających upowszechnianiu się siedzącego trybu życia	0,05	Mniejszy udział kobiet w aktywności fizycznej
0,1	Rozwarstwienie ekonomiczne społeczeństwa	0,1	Niski poziom kształcenia i doskonalenia kadr kultury fizycznej (w tym nauczycieli wychowania fizycznego)
0,1	Stereotypowe postrzeganie roli kobiet w społeczeństwie	0,1	Nieefektywny sposób realizacji zajęć wychowania fizycznego (niska frekwencja, monotonne zajęcia, brak kształtowania właściwych nawyków aktywności fizycznej, zajęcia prowadzone przez niedostatecznie przygotowanych nauczycieli nauczania zintegrowanego)
0,15	Zmniejszający się udział w przekazie medialnym sportów o niższej oglądalności, a o dużym potencjale w zakresie popularyzacji aktywności fizycznej	0,15	Niskie nakłady na aktywność fizyczną (budżet państwa, jednostek samorządu terytorialnego itd.)
0,15	Spadek prestiżu sportu wyczynowego za sprawą coraz częściej demaskowanych afer dopingowych oraz korupcyjnych	0,1	Niski poziom systematycznej aktywności fizycznej społeczeństwa i bardzo niski udział w zorganizowanej aktywności fizycznej
0,1	Postępujący niż demograficzny	0,05	Niski poziom motywacji społecznej do uprawiania aktywności fizycznej (dla kontaktów z innymi osobami, dla integracji społecznej – wg badania Eurobarometr 2010)
0,15	Rosnące koszty szkolenia w sporcie wyczynowym oraz wzrost oczekiwań społecznych co do efektów tego szkolenia	0,1	Stały spadek sprawności i wydolności dzieci i młodzieży
		0,05	Niedostosowanie działań (ofer) organizacji sportowych do potrzeb społeczeństwa
		0,05	Niska efektywność zarządcza organizacji sportowych (model "społecznika"/"działacza" zamiast menedżera, często złożona struktura i niejasny proces decyzyjny, brak motywacji/umiejętności pozyskiwania środków spoza sektora finansów publicznych)
		0,05	Nierówny dostęp do infrastruktury sportowej (w tym bariery finansowe)
		0,05	Realizacja inwestycji sportowych kosztem programów "miękkich"

● PRS 2020

1,0
0

0,05

1,0
0

Obiektywnie wysoki koszt partycypacji w aktywności fizycznej, prowadzący do marginalizacji pewnych grup społecznych (np. uboższe warstwy społeczne w miastach)